IL F

8

KONFERENCIA UČITEĽOV 2016:
OSOBNÉ REFLEXIE VÝUČBY ARCHITEKTÚRY

APRÍL 2015 /2016

INFORMAČNÉ LISTY FAKULTY ARCHITEKTÚRY STU V BRATISLAVE

KONFUC ALIAS KONFERENCIA UČITEĽOV 2016

NA TÉMU: OSOBNÉ REFLEXIE VÝUČBY ARCHITEKTÚRY

CIELE:
Pripomenutie si desaťročí výučby architektúry v Československu a na Slovensku
TERMÍN:
štvrtok 14. apríla 2016
MIESTO:
Aula Emila Belluša FA STU v Bratislave
ÚČASTNÍCI:
akademická obec FA STU v Bratislave + hostia

PROGRAM:
08:30 – 08:45
prezentácia účastníkov
08:50 – 09:00
otvorenie konferencie doc. Ing. arch. Ľubicou Vitkovou, PhD.,
dekankou FA STU v Bratislave

blok I. /prezentácie á 15 min./
09:00 – 09:20
doc. Ing. arch. Ľubica Vitková, PhD.:
Fakulta architektúry STU (SVŠT) v medzinárodnom kontexte
09:20 – 09:40
prof. Ing. arch. Bohumil Kováč, PhD.:
Osobné poohliadnutie pri jubileu architektonického odboru
09:40 – 10:00
prof. Ing. arch. Pavel Gregor, PhD.:
Ako sme vymenili zemiakové brigády architektov za užšie prepojenie s praxou
10:00 – 10:20
prof. Ing. arch. Peter Pásztor, PhD.:
Fakulta umení Technickej univerzity v Košiciach a architektonické vzdelávanie na Slovensku

10:20 – 10:50
prestávka/ káva

blok II. /prezentácie á 15 min./
10:50 – 11:10
prof. Ing. arch. Matúš Dulla, DrSc.:
Architektúra na bratislavskej a pražskej technike: porovnanie a poučenie
11:10 – 11:30
Ing. arch. Juraj Dulenčin, PhD.:
Detail v architektuře – mezi uměním a řemeslem
11:30 – 11:50
Ing. arch. Petr Dýr, PhD.: *Odborná praxe*
11:50 – 12:20
Ing. arch. Imrich Pleidel, predseda SKA:
Vstup absolventov architektonického štúdia do praxe v minulosti a dnes

12:20 – 14:00
prestávka/ obed
blok III. /prezentácie á 15 min./
14:00 – 14:20
prof. Ing. arch. Lumír Lýsek, CSc.:
Fragmenty zo štúdia na FAPS
14:20 – 14:40
prof. Ing. arch. akad. arch. Ivan Petelen, PhD.:
Vojtech Vilhan a slovenský interiér 20. storočia
14:40 – 15:00
doc. Ing. arch. Ľubica Selcová, PhD.,
doc. Ing. arch. Branislav Somora, PhD.:
Pohľad do zrkadla
15:00 – 15:20
doc. Ing. arch. Ján Ilkovič, PhD.: *Nenápadný profesor s víziou (venované osobnej spomienke na prof. J. Bónu)*

15:20 – 16:00
Diskusia

16:00 – 17:00
Recepcia

KONFERENČNÉ PRÍSPEVKY
KONFUC alias Konferencia Učiteľov 2016 / Fakulta architektúry STU (SVŠT) v medzinárodnom kontexte (doc. Ing. arch. Ľubica Vitková, PhD.) 2–4
Osobné poohliadnutie pri jubileu architektonického odboru venované 110. výročiu narodenia prof. Emanuela Hrušku (prof. Ing. arch. Bohumil Kováč, PhD.) 5–6
Ako sme vymenili zemiakové brigády architektov za užšie prepojenie s praxou (prof. Ing. arch. Pavel Gregor, PhD.) 7
Fakulta umení Technickej univerzity v Košiciach a architektonické vzdelávanie na Slovensku (prof. Ing. arch. Peter Pásztor, PhD.) 8–9
Architektúra na bratislavskej a pražskej technike: porovnanie a poučenie (prof. Ing. arch. Matúš Dulla, DrSc.) 9–10
Detail v architektuře – mezi uměním a řemeslem (Ing. arch. Juraj Dulenčin, PhD.) 10–11
Odborná praxe (Ing. arch. Petr Dýr, PhD.) 12–13
Vstup absolventov architektonického štúdia do praxe v minulosti a dnes (Ing. arch. Imrich Pleidel, predseda SKA) 14–15
Fragmenty zo štúdia na FAPS (prof. Ing. arch. Lumír Lýsek, CSc.) 15–16
Vojtech Vilhan a slovenský interiér 20. storočia (prof. Ing. arch. akad. arch. Ivan Petelen, PhD.) 16–17
Pohľad do zrkadla (doc. Ing. arch. Ľubica Selcová, PhD., doc. Ing. arch. Branislav Somora, PhD.) 18–19
Nenápadný profesor s víziou: venované osobnej spomienke na prof. J. Bónu (doc. Ing. arch. Ján Ilkovič, PhD.) 19–20
KU KONFERENCII
Urbanismus, územní plánování, prostorové plánování na ARC FAST VUT, Brno. Rok 11. (Ing. arch. Tomáš Pavlovský, PhD.) 21
KU KONFERENCII
Obzretie za KONFUC 2016 22–23
FAKULTA
„Everything has to do with everything" (SOL89) / Obchodná na Obchodnej / 24–25
FAKULTA
Stredoškoláci na pôde FA STU / Foyer po novom! 26–27

FAKULTA ARCHITEKTÚRY STU (SVŠT) V MEDZINÁRODNOM KONTEXTE

DOC. ING. ARCH. ĽUBICA VITKOVÁ, PHD.

Sedemdesiatročnú výučbu architektúry na Slovensku, konkrétne na Fakulte architektúry a pozemného staviteľstva SVŠT, neskôr na Stavebnej fakulte ŠVŠT a už štyridsať rokov na Fakulte architektúry STU (SVŠT) a jej zahraničný kontext je možné rozdeliť na štyri základné etapy:
1. obdobie vzniku a formovania výučby architektúry na SVŠT
2. obdobie FAPS a SvF SVŠT
3. obdobie FA SVŠT od roku 1976 do r. 1989
4. obdobie FA STU od roku 1990

Výučba architektúry na SVŠT bola od začiatku úzko previazaná s medzinárodným priestorom. V období formovania, zahájenia a prvých dekád výučby predovšetkým prostredníctvom osobností profesorov, ktorí ju formovali. Tí študovali predovšetkým v Prahe, ale i v Budapešti, či Viedni. Väčšina z nich mala medzinárodné skúsenosti či už vďaka svojim študijným pobytom, či praxi (predovšetkým prof. V. Karfík). Neskôr svojim aktívnym pôsobením vo významných medzinárodných organizáciách a spoločnostiach (predovšetkým prof. V. Karfík a E. Hruška). Mnohí pedagógovia boli ocenení v medzinárodných súťažiach (v 60.–70. rokoch predovšetkým profesori Alexy, Kavan, Trnkus).
Rovnako Fakulta architektúry bola od svojho vzniku prítomná v medzinárodnom akademickom priestore. Do roku 1990 predovšetkým v rámci „bloku socialistických krajín", ale cez študijné pobyty svojich pedagógov a doktorandov rozvíjala kontakty i s vyspelými krajinami Európy (prof. Antal, prof. Špaček...). Prostredníctvom súťaží, študijných ciest a exkurzií i so svetom.

Po roku 1990 sme sa stali súčasťou otvoreného medzinárodného priestoru. Pre fakultu je cenná predovšetkým možnosť spolupráce a pozitívnej vzájomnej konfrontácie s architektonickými školami, ale i s architektonickou praxou, či s príbuznými odbormi predovšetkým v rámci Európy. Spolupráca a súťaž sú jedným zo stimulov nášho napredovania. FA STU bola a je do rámca európskeho architektonického školstva zapojená niekoľkými formami. Naši „akademickí" reprezentanti boli a sú prítomní v komisiíi EU – Group of Coordinators for the Recognition of Professional Qualifications – subgroup Architecture), naša fakulta je dlhodobo členom rôznych akademických asociácií – Asociácie európskych škôl architektúry (EAAE – European Association for Architectural Education) AESOP, ACAADE, ECLAS, sietí architektonických škôl (ENHSA – European Network of Heads of Schools of Architecture, LE:NOTRE, COST, REA).
Fakulta architektúry STU od začiatku intenzívne využívala rôzne edukačné projekty zamerané na podporu mobilít a praxe (Erazmus +, Erasmus/ Sokrates, Temus, Leonardo da Vinci, IASTE, ...). Naši pedagógovia a študenti realizovali a realizujú mobility na zahraničných univerzitách i v rámci ďalších grantových schém predovšetkým prostredníctvom SAIA (Národný štipendijný program, Akcia Rakúsko – Slovensko, DAAD, ...), ale i Fulbightov program a pod. v rámci celého sveta. Pedagógovia a vedecký pracovníci fakulty boli a sú zapojení do medzinárodných výskumných projektov (5., 6. Rámcový program, INTERREG, Visegrad sky fond, NIL, SlovakAid, ...). Zúčastňujú sa medzinárodných konferencií, letných škôl, workshopov, výstav a súťaží.

Fakulta architektúry STU ako jedna z prvých fakúlt zareagovala na bolonskú deklaráciu a aplikovala jej princípy do svojich študijných programov. Mali sme zastúpenie pri kreovaní zásadných kritérií pre uznávanie architektonických študijných programov na úrovni európskej únie. Študijné programy v rámci odboru 5.1.1. Architektúra a urbanizmus vychádzajú zo schválených požiadaviek kladených na školy architektúry komisiou EÚ.[1] Od roku 2010 (s účinnosťou od akademického roku 2007/2008) sú uznané diplomy inžiniera architekta vydané Slovenskou technickou univerzitou na Fakulte architektúry v Bratislave v študijnom odbore 5.1.1. architektúra a urbanizmus komisiou EU.

Prostredníctvom vyššie uvedených aktivít a členstiev v akademických asociáciách a sieťach máme možnosť sústavne sledovať organizáciu a štruktúru štúdia, ako aj metódy výučby uplatňované na zahraničných školách architektúry. Obsah architektonických študijných programov je permanentne aktuálnou a diskutovanou témou. Najvýznamnejšou platformou, kde sa prezentujú a vyhodnocujú diferencované modely vzdelávania architektov, vyplývajúce z rôznych regionálnych tradícií a potrieb (napĺňajúce súčasne Smernicu Európskeho parlamentu a rady 55/2013/EU) sú stretnutia zástupcov škôl združených v rámci EAAE a ENHSA, ktorej je Fakulta architektúry STU aktívnym členom. Na zasadaniach, konferenciách a workshopoch organizovaných týmito združeniami sa permanentne sleduje vývoj a štruktúra študijných programov v zmysle aktuálnych technických, spoločenských a ekonomických zmien.[2] Tieto podujatia sú okrem komplexného pohľadu na problematiku výučby architektov často zamerané na špecifické oblasti vzdelávania:

ŠTRUKTÚRA ŠTUDIJNÝCH PROGRAMOV EURÓPSKYCH ŠKÔL ARCHITEKTÚRY

Združenie európskych škôl architektúry EAAE výstupy z podujatí pravidelne publikuje. V roku 2015 v súvislosti s plnením smernice EU 55/2013 vypracovala a zverejnila analýzu štruktúry študijných programov naprieč európskymi školami architektúry.[3] Zamerala sa predovšetkým na porovnanie pomeru medzi architektonickou tvorbou, ako nosnou súčasťou architektonického vzdelávania, konštrukčnými a inými disciplínami. Z analýzy a jej prezentovanej časti *(tab.1)* je zrejmý diferencovaný prístup a flexibilita realizovaných študijných programov naprieč školami architektúry pri naplnení smernicou EU požadovaných 11 bodoch (oblasti znalostí, zručností a spôsobilostí), ktoré sú nevyhnutné pri zabezpečení vzdelania architekta.

Vo svojom príspevku sa zameriavam na porovnanie štruktúry študijných programov v sledovaných troch základných oblastiach na školách architektúry najmä v rámci technických univerzít v našom geografickom priestore a na školách, ktoré sú dlhodobo vyhodnocované v rámci Európy ako špičkové. Je podnetné sledovať vývoj pomeru medzi uvedenými oblasťami v priebehu štúdia, ako aj diferencovanú váhu, ktorú sledovaným oblastiam jednotlivé školy prikladajú.

Časť škôl má v priebehu celého štúdia približne rovnaký pomer medzi sledovanými oblasťami (TU Delft, UA Antwerpy, RTU Riga, ...), väčšina však postupne posilňuje oblasť architektonickej tvorby, a znižuje podiel konštrukčných a iných disciplín (FA STU Bratislava, FA ČVUT Praha, Politechnico di Milano, ...). Z porovnania je súčasne zrejmé zameranie a charakter tej ktorej školy. Popri fakultách, ktoré majú štúdium založené prioritne na tvorbe, časť škôl kladie dôraz na tvorbu a súčasne zvládnutie konštrukčného–technického riešenia. Školy vo všeobecnosti sledujú vyváženosť medzi výučbou zameranou na tvorbu a teoretické vedomosti. Časť škôl udržuje v súčasnosti značné percento iných disciplín i vo vyšších ročníkoch. Je to reakcia na potrebu prípravy architekta na pozíciu koordinátora rôznych profesií, či uplatnenia sa architektov nie len v pozíciách tvorivých architektov, ale aj potreba reagovať na spoločenské, ekonomické, zmeny technológií, či procesov plánovania a výstavby. Prezentovaná štruktúra je predovšetkým zrkadlom charakteru jednotlivých škôl. Pre dôsledné poznanie súčasných trendov architektonického vzdelávania je však potrebná podrobná analýza štruktúry a obsahu študijných plánov jednotlivých škôl. Školy smerujú k adaptabilnému sylabu, ktorý umožňuje prispôsobovať sa operatívne zmeneným podmienkam. Do súčasných študijných programov sa vo všeobecnosti premieta predovšetkým vývoj technológií, environmentálnych a sociálnych disciplín. Za dôležitý sa považuje interdisciplinárny a integrujúci prístup s dôrazom na podporu systémového myslenia. Vítané je i bo-

	1. rok štúdia			2. rok štúdia			3. rok štúdia			4. rok štúdia			5. rok štúdia			6. rok štúdia		
	Architektonická tvorba	Konštrukcie	Iné disciplíny	Architektonická tvorba	Konštrukcie	Iné disciplíny	Architektonická tvorba	Konštrukcie	Iné disciplíny	Architektonická tvorba	Konštrukcie	Iné disciplíny	Architektonická tvorba	Konštrukcie	Iné disciplíny	Architektonická tvorba	Konštrukcie	Iné disciplíny
FA STU Bratislava	30%	30%	40%	30%	30%	40%	40%	30%	30%	70%	10%	20%	50%	10%	40%	60%		40%
FA ČVUT Praha	30%	30%	40%	30%	30%	40%	30%	30%	40%	60%	20%	20%	50%	20%	30%	70%	10%	20%
FA Budapešť	40%	10%	50%	40%	10%	50%	50%	10%	40%	50%	10%	40%	50%	10%	40%			
UAU Bukurešť	50%	10%	40%	50%	20%	30%	50%	20%	30%	60%	10%	30%	70%	5%	25%	60%	10%	30%
RTU Riga	70%	10%	20%	60%	20%	20%	70%	10%	20%	70%	10%	20%	70%	10%	20%			
FA WUT Warszava	20%	10%	70%	40%	20%	40%	60%	20%	20%	60%		20%	70%	10%	30%	70%	20%	10%
UA Antwerpy	40%	10%	50%	50%	10%	40%	60%	10%	30%	50%	10%	40%	50%	10%	40%			
ETSAB Barcelona	20%	10%	70%	40%	30%	43%	40%	30%	30%	40%	30%	30%	30%	20%	50%	70%	10%	20%
TU Delft Delft	50%	30%	20%	50%	30%	20%	50%	30%	20%	50%	30%	20%	50%	30%	20%			
SACE Lausanne	20%	10%	70%	30%	10%	60%	50%	10%	60%	40%	30%	30%	80%	10%	10%			
F A Politechnico di Milano	40%	10%	50%	30%	40%	30%	60%	20%	20%	40%	10%	50%	70%	20%	10%			
AHO Oslo	70%	10%	20%	80%	10%	10%	80%	10%	10%	80%		20%	80%		20%			

Tabuľka č.1: Porovnanie štruktúry študijných programov vybraných európskych škôl architektúry[3]

hatšie spektrum študijných programov v rámci fakúlt architektúry (urbanizmus, dizajn, záhradná architektúra, umenie), ktoré vzájomne kooperujú, či širšie otvorenie sa univerzitného prostredia pre úzku spoluprácu s ďalšími disciplínami.

VÝSKUM NA ŠKOLÁCH ARCHITEKTÚRY

Aktivity organizované združením európskych škôl architektúry EAAE, ako aj uvádzanými ďalšími združeniami a sieťami do ktorých je fakulta začlenená nám pomáhajú vzájomne harmonizovať našu vedecko-výskumnú činnosť. Aktuálne témy ktoré sa spracovávajú v súčasnosti na fakultách architektúry sú:

- Smart City, Udržateľné mesto
- Udržateľná architektúra
- Architektúra a zdravie
- Umenie a kultúra ako pilier spoločnosti
- Inovatívna výučba

V kontexte výskumných tém a výskumu na školách architektúry je potrebné konštatovať úzke prepojenie výučby a výskumu. Metódy výskumu sú v zahraničí nezastupiteľnou súčasťou študijných plánov predovšetkým v inžinierskom (magisterskom) stupni štúdia. Výskum je aj integrálnou zložkou diplomových prác. [4]

HODNOTENIE EURÓPSKYCH ŠKÔL ARCHITEKTÚRY

Pre nás je rovnako zaujímavú a dôležité poznanie kritérií hodnotenia architektonických škôl, predovšetkým v kontexte kritérií, ktoré sa uplatňujú na naše školy v domácom – slovenskom prostredí, ktoré nás predovšetkým v ostatnom období znevýhodňuje svojim scientometrickým nastavením, pri ktorom nie je možné zohľadniť špecifickosť nášho odboru. Naše silné stránky sa pri ňom strácajú.

Pre hodnotenie škôl architektúry boli v zahraničí vypracované rôzne porovnávacie kritériá. Okrem rebríčka univerzít sa vyhodnocujú aj školy podľa zamerania – odboru. V apríli 2015 bol zverejnený nový rebríček 100 najlepších škôl architektúry na svete, ktorý vyhodnotil i najlepšie školy v Európe. [5] Tie sú členené podľa zamerania na 50 architektonických a 50 dizajnérskych škôl. Časopis Domus vydal v predchádzajúcom roku i špeciálne číslo zamerané na takto hodnotené školy architektúry a dizajnu za rok 2014. [6]

V rámci Európy ide viac o kvalitatívny výber ako o sledovanie poradia.
Kritéria hodnotenia sú nasledovné:[5,6]

- Zohľadnenie akreditačných referencií študijných programov architektúra a dizajn v istých ucelených geografických oblastiach a to ako v aktuálnom, tak v predchádzajúcich obdobiach.
- Sledovanie reputácie školy v rámci odbornej komunity – medzi architektmi (hodnotenie škôl architektúry sa nerealizuje cez bibliometrické parametre využívané v exaktných vedeckých disciplínach).
- Zapojenie sa do vzdelávacích sietí a inštitúcii s architektonickým zameraním.
- Vybavenie školy a možnosti využívania zariadení a nových technológií.
- Medzinárodné väzby a vzťahy s ďalšími inštitúciami, realizácia študentských študijných pobytov a realizácia praxe v zahraničí.
- Hodnotenie absolventov.

Cesta do Krakova študentov FA SVŠT v NDR v roku 1979

Obdobné kritériá hodnotenia uplatnila i autorka Ana Martins v publikácií Masterclass.[7] Ňou sledované indikátory kvality sú:

- Štruktúra študentov: podiel domácich/podiel zahraničných študentov, počet prijímaných študentov/podiel úspešne ukončených, miera uplatnenia sa absolventov.
- Členstvo školy v organizáciách, zapojenie školy do edukačných sietí.
- Spolupráca školy v medzinárodnom a domácom meradle (spolupráca s renomovanými školami, spolupráca s inštitúciami, samosprávou, spoločnosťami, ...).
- Práce študentov, ktoré sa overujú v rámci medzinárodných súťaží a prehliadok.
- Ohlasy úspešných architektov na školy (hodnotenie pripravenosti absolventov pre ich budúcu profesiu).
- Úspešní absolventi, úspešní praktizujúci architekti (teoretici, ...).
- Pedagógovia, hosťujúci pedagógovia a prednášatelia.
- Ďalšie faktory – celková reputácia školy, jej prezentácia v médiách, ...
- Hodnotenie študentmi a absolventmi.
- Hodnotenie prostredia – mesta, v ktorom sa škola nachádza

Na základe uvedených kritérií hodnotenia sa v našich podmienkach mnohé zásadné aktivity a výstupy s dopadom na priamu kvalitu výučby do akreditačných kritérií nedostali, respektíve nemajú adekvátnu váhu, hoci v zahraničí, sú pre posudzovanie odboru podstatné.

NA ZÁVER

Pre našu fakultu je medzinárodný kontext vzdelávania, ako aj výskumu a tvorby zásadný. Vyplýva to z charakteru regulovaného povolania architekta, ako aj očakávanej a požadovanej konkurencieschopnosti našich absolventov na európskom trhu práce. Vďaka väzbám s uznávanými školami v Európe vieme, kam smeruje architektonické školstvo. Poznáme svoje slabé miesta, sme si vedomí toho, čo potrebujeme zlepšovať.
O spôsobe výučby a obsahu štúdia je potrebné na pôde fakulty neustále diskutovať. Ako som uviedla vyššie je to prirodzené pre našu akademickú komunitu ale i profesiu. Téma vzdelávania a jej medzinárodného kontextu je úzko prepojená s potrebou zvyšovania kvality vzdelávania na našej fakulte. Vyžaduje si zomknutie našich síl, sústavné a cielené aktivity relevantné tým vo vyspelej Európe.

Autorka je dlhoročnou pedagogičkou, docentkou na Ústave urbanizmu a územného plánovania na FA STU v Bratislave a dekankou FA STU na roky 2014–2018.

Letná trojtýždňová exkurzia študentov – urbanistov FA SVŠT v NDR (mapovanie nemeckého vidieka v okolí Weimaru) v roku 1981

POZNÁMKY:

1. Smernica Európskeho parlamentu a rady 2005/36/ES, v súčasnosti je v platnosti Smernica Európskeho parlamentu a rady 2013/55/EÚ
2. Príspevky z uvedených podujatí sú zdokumentované v sérii publikácií. Uvádzam tie z ostatných rokov:
SPIRIDONIDIS, C., VOYATZAKI, K: Improving learning quality in architectural education environment, 15th Meeting of Heads European Schools of Architecture, CharisLtd, Thessaloniki, 2013, ISBN 978-2-930301-59-4, s.269
SPIRIDONIDIS, C., VOYATZAKI, K: Doing more with less, Architectural education in challenging tlimes, 14th Meeting of Heads European Schools of Architecture, CharisLtd, Thessaloniki, 2012, ISBN 978-2-930301-54-9, s. 199
SPIRIDONIDIS, C., VOYATZAKI, K: Learning for the future, New priorities of Schools of Architecture in the era of uncertainty, 13th Meeting of Heads European Schools of Architecture, CharisLtd, Thessaloniki, 2011, ISBN 978-2-930301-54-9, s. 199
3. BOVATI, M., CAJA, M., BO, A.,D., LANDSBERGER, M.: Architectural Education Towards 2030, Maggioli Editore, Milano 2015, ISBN 9788891612151, s. 237
4. Architekti sú zo School of Architecture v Birminghame a prieskum realizovali medzi skupinou 450 študentov rôznych ročníkov z 29 európskych škôl architektúry (polovica bola z Veľkej Británie). Kolegovia ho prezentovali na 15. Stretnutí dekanov európskych škôl architektúry v gréckej Chanii v septembri 2013 v rámci svojho príspevku – v 3. sekcii Learning Quality and Teaching Methods. Ed.:
SPIRIDONIDIS, C. – VOYATZAKI, M.: Improving Learning Quality in Architectural Educational Environment, ENHSA 201, s.179–184
5. The Guide "Europe's top 100 schools of architecture and design 2015, dostupné na: *http://www.topuniversities.com/university-rankings-articles/university-subject-rankings/new-ranking-worlds-top-architecture-schools*, [cit. 30.10.2015]
6. Europe's Top 100 Schools of Architecture and Design 2014, dostupné na: *http://www.domusweb.it/en/news/2014/12/16/domus_guide_2015.html*, [cit. 30.10.2015]
7. MARTINS A: Masterclass: Architecture, Guide to the World's Leading Graduate Schools. Frame Publishers, Amsterdam, 2014, ISBN: 978-90-77174-98-2, s. 301,[cit. 30.10.2015]

OSOBNÉ POOHLIADNUTIE PRI JUBILEU ARCHITEKTONICKÉHO ODBORU

VENOVANÉ 110. VÝROČIU NARODENIA PROF. EMANUELA HRUŠKU

PROF. ING. ARCH. BOHUMIL KOVÁČ, PHD.

Keď som pôvodne nahlasoval tento článok, uvedený názov som chápal len ako pracovný s tým, že jeho podstata bude zameraná najmä na urbanizmus ako súčasť architektonického vzdelávania. Osobné poohliadnutie som pridal preto, že som o.i. spolu so Špačkom, Vodrážkom, Žitňanským, Hraškovou začal študovať v roku 1970 odbor architektúra ešte na Stavebnej fakulte SVŠT. Boli sme posledným ročníkom, ktorý na tejto fakulte architektúru v roku 1976 končil. V septembri toho istého roku vznikla samostatná Fakulta architektúry STU a ja som na ňu nastúpil na vedeckú ašpirantúru v roku 1977. Dá sa teda povedať, že som bol svedkom celého obdobia postupného vývoja fakulty, jej študijných odborov/programov a najmä sme postupne preberali od našich učiteľov štafetu zodpovednosti za vedenie katedier, odboru a celej fakulty.

ŠTÚDIUM V ROKOCH 1970–1976

Poohliadnutie začnem v stredoškolských študentských časoch. Je paradoxné, že dnes profesor v odbore urbanizmus som vôbec na fakultu nešiel s touto životnou odbornou perspektívou (nemyslím profesora, ale urbanizmu...). Pojem urbanizmus nám bol pred nástupom na štúdium dokonca trocha hádankou.
Šesťročné štúdium, ktoré sme absolvovali, nemalo samostatné stupne. To umožnilo postupnú gradáciu štúdia. Týždenná výmera hodín bola v priemere 32, čo je cca o štvrtinu viac ako dnes. Nevolali nás študenti ale posluchači. Možno to bolo tak preto, že systém chcel aby sme viac počúvali ako slobodne študovali (?). Ateliérové tvorby mali od prvej po poslednú jeden spoločný názov – architektonická a urbanistická tvorba.
Z indexu tak formálne nie je zrejmý typologický druh tvorby. Boli ale obsiahnuté všetky (malý objekt, rodinný dom, bytový, 2 ateliéry na občianske stavby, priemyselná resp. inžinierska stavba, rekonštrukcia pamiatkového objektu, interiér, urbanizmus) a podľa zamerania katedry preddiplomový a diplomový ateliér.
V čase ukončenia našich štúdií mal prof. Hruška 70 rokov, ale náš ročník už nemal šťastie aby viedol naše urbanistické ateliéry. Aj jeho kmeňové predmety Vývoj stavby miest viedol neskôr prof. T. Alexy. S osobou prof. Hrušku sme sa tak stretli nepriamo cez jeho knihu Dejiny stavby miest a škicované skriptá Urbanistická kompozícia. Svoje pôsobenie ako vedúci katedry v čase, keď sme prišli vo vyšších ročníkoch do styku s urbanizmom, končil aj prof. Dr. Ing.arch. Ján Svetlík, ktorého podpis máme v indexoch vedľa predmetu Stavba miest. À propos indexy – som rád, že v našich časoch sa štúdium nezaobišlo bez indexu – dnes máme pamiatku so vzácnymi podpismi profesorov Chrobáka, Alexyho, Kavana, Beisetzera, Baša, Majzlíka, Gála, Šteisa, doc. Kodoňa, Červeňa, Lichnera... Ak by sme mali index ako dobrovoľnú voľbu ako dnes, určite by som dnes ľutoval. Na miesto prof. Svetlíka nastúpil dovtedajší riaditeľ Štátneho inštitútu pre urbanizmus a územné plánovanie Urbion R. Šteis, ktorý bol aj vedúcim mojej diplomovej práce. Čas nástupu na Katedru urbanizmu ale aj dlhé obdobia neskôr boli poznačené vplyvom týchto osobností.
Mojimi vedúcimi ateliérových prác boli postupne B. Havránková, Š. Šlachta, J. Valachovič, P. Gál, R. Šteis, I. Ehrenberger, E. Šutek, E. Horváth. Zažil som teda ako pedagógov kmeňových pracovníkov fakulty ako aj externistov (poslední traja menovaní). Tí neboli zaobalení pod názov ateliér praxe, ale pôsobili na všetkých katedrách a ich zadania plne korešpondovali s ostatnými zadaniami. Každá katedra mala 1–2 externistov, teda aj špecialistov na danú oblasť. Svojim spôsobom to boli súčasne externí členovia katedier a podieľali sa aj na ich vnútornom odbornom ale aj spoločenskom živote. Osobne hodnotím skutočnosť, že na škole pôsobili aj externisti ako veľký prínos. Externistu som totiž zažil aj vtedy, ak som mal ako vedúceho ateliérovej práce kmeňového učiteľa fakulty. Navštevovali totiž ten istý ateliér, tú istú miestnosť, vnímali sme ich korektúry spolužiakom. A naopak, keď som mal externistu, snažil som sa vnímať korektúry spolužiakov ktorí mali kmeňového učiteľa. U svojich učiteľov som si mimoriadne cenil jednu vlastnosť – toleranciu. Prvý raz som ju zažil v architektonickom navrhovaní, keď som nakreslil axonometriu námestia so šibenicou. Vyzeralo to ako recesia, ale skvelý učiteľ a neskôr kolega Anton Vranka akoby to nevidel a s jemným úsmevom sa sústredil na hodnotenie kvalít perspektívy. Ale poznámka: aby ste raz na nej neodvisli... bola veľavravná a nepriamo ma upozornila, že nie každý z učiteľ na škole by mohol byť rovnako tolerantný. Osobne musím povedať, že túto schopnosť akceptovať študenta som považoval za dôležitý pedagogický odkaz a snažím sa ho dodržať. Dôležité je prijať názor študenta a usmerňovať jeho vývoj. Je to niekedy zložité, pretože na zadanie študenta má každý učiteľ vlastný tvorivý názor.
Za nesmierne obohacujúce považujem skutočnosť, že som sa stretol s rôznymi ľudskými osobnosťami. Svoju prípravu na skúške som často podriaďoval aj charakteru osobnosti. Tak je to napokon potrebné aj v praxi pri výkone profesie architekta.

OBDOBIE 1976–1990

Od 1. 9. 1976 bola zriadená samostatná Fakulta architektúry SVŠT. Fakultu tvorili pôvodne štyri, neskôr päť katedier, medzi nimi od r. 1976 Katedra urbanizmu a územného plánovania (KUÚP). Vedúcimi katedry postupne boli prof. Ing. arch. Rudolf Šteis, DrSc. (1976–1986) a prof. Ing. arch. Tibor Alexy, DrSc. (1986–1990).
V rámci katedry sa etablovali oddelenia:

- oddelenie tvorby zonálnych štruktúr (prof. T. Alexy)
- oddelenie tvorby sídelných a regionálnych štruktúr (prof. R. Šteis)
- oddelenie územného plánovania (doc. D. Sokol)

Po roku 1976 bolo štúdium šesťročné, neskôr (od 1987–90) päťročné a koncipované do dvoch študijných odborov:

- architektúra
- urbanizmus a územné plánovanie (na ktorý nadväzovalo štúdium vo vednom odbore urbanizmus, titul CSc.).

Študijný odbor urbanizmus si študenti mohli vybrať po 3. ročníku štúdia. Prvý záujem bol taký veľký, že sa musel robiť výber. Katedra urbanizmu a územného plánovania zabezpečovala pre oba odbory spoločnú výučbu urbanistických disciplín: Vývoj stavby miest, Urbanistická kompozícia, Zonálne štruktúry, Urbanistická tvorba (zóna) a Územné plánovanie I (všeobecný základ).
Na odbore urbanizmus študenti absolvovali aj ďalšie prehlbujúce urbanistické disciplíny.
Za inšpirujúcu zmienku stojí, že predmet Doprava absolvovali architekti aj architekti-urbanisti.
Zameranie štúdia v odbore urbanizmus bolo dané spoločenskými požiadavkami, keď štátne projektové a plánovacie inštitúcie (Stavoprojekt, Urbion) zriaďovali najmä pre potreby výstavby sídlisk špecializované urbanistické ateliéry. V reálnej praxi však výkon profesie architekta často nesledoval profil absolventa odboru architektúry alebo urbanizmu a tak aj v portfóliu absolventov urbanizmu sú nezriedka zastúpené aj významné architektonické a interiérové realizácie. To ale svedčí o univerzálnosti základov štúdia v prvých troch rokoch. Tento model kopíruje dnešné bakalárske štúdium, ktoré aj absolventovi študijného programu urbanizmus umožňuje výkon povolania architekta podľa potrieb praxe ale aj osobného záujmu.
Model štúdia samostatného odboru urbanizmus garantoval prof. Šteis, neskôr prof. Alexy. Obsahoval v sebe všetky urbanistické dimenzie v teoretickej, tvorivej a v územnoplánovacej oblasti. Tak absolvovali „urbanisti":

- v zonálnej dimenzii spolu s odborom architektúra teoretický predmet Zonálne štruktúry, ateliér zóna a územné plánovanie II (zón)
- v sídelnej dimenzii teoretický predmet Sídelné štruktúry, ateliér sídla a územné plánovanie III (sídiel)
- v regionálnej dimenzii teoretické predmety Regionálne štruktúry a Tvorba krajiny, ateliér región alebo krajina, a územné plánovanie IV(regiónov).

Okrem toho bol súčasťou štúdia ešte teoretický predmet Rekonštrukcia sídiel a z ateliérov

**pozn.: povinné predmety ktoré musí absolvovať každý absolvent odboru AU. V súčasnom štúdiu si ešte môže študent pribrať z urbanistických výberových predmetov (napr. výberový modul na Bc. štúdiu) alebo absolvovať samostatný študijný program urbanizmus na II. stupni.*
Z tabuľky je zrejmé, že celkový počet obligátnych urbanistických disciplín sa nezmenil. Predmet Doprava absolvovali všetci architekti, dnes len absolventi programu urbanizmus. Zmenila sa však celková týždenná výmera hodín, takže kým v minulosti bol podiel urbanistických disciplín cca 6,5%, dnes ie to cca 9.4%.

Porovnanie štúdia ktoré absolvoval autor a ktoré spolugarantuje

štúdium 1970 -1976		štúdium 2003 - 2015	
predmet	výmera	predmet*	výmera
Vývoj stavby miest	1-1	Dejiny stavby miest	2-0
Stavba miest	2-2	Urbanizmus II	2-1
Územné plánovanie	1-0	Územné plánovanie	2-1
Stavba miest a ÚP I.	3-2	Urbanistická kompozícia	2-2
Stavba miest a ÚP II.	2-1	Urbanizmus I	2-1
		Spracovanie ÚP	2-2
Arch. a urb. tvorba VI	0-12	Urbanistická tvorba	0-9
spolu	27		28

preddiplomová a diplomová práca (ako ateliéry docentov a profesorov katedry).

Profesor Hruška, napriek tomu, že už nemal na škole úväzok, spolupracoval s katedrou v tomto období pri riešení niektorých úloh. Tak sme my mladí ašpiranti ústavu prišli do kontaktu s jeho osobou a odbornými postojmi. Nevynechali sme takmer žiadnu možnosť zúčastniť sa urbanistickej súťaže. Testovali sme tak svoje urbanistické formovanie na rôzne témy (kúpeľné miesta, sídliská, centrálne mestské zóny) v konfrontácii s vyzretosťou starších kolegov. Často ašpiranti, a nie až tak neúspešne, súťažili aj so svojimi bývalými učiteľmi. Nebolo totiž zriedkavosťou, aby sa jednej súťaže nezúčastnili aj 3-4 kolektívy z katedry. Vtedy panoval na katedre nepísaný zákaz vstupu do miestností kolegov viac ako po prah dverí a v modelárni bol poradovník. Po súťaži sme ale boli navzájom vnímaví k svojim vzájomným odborným výsledkom. Som presvedčený že táto tvorivá konfrontácia bola jednou z najlepších škôl – dnes môžem povedať nielen pre vývoj vlastnej tvorivej osobnosti, ale najmä pedagogickej.
Napriek tomu, že sme ako ašpiranti mali za sebou aj isté výsledky tvorby, bolo takmer neprípustné, aby ašpiranti viedli študentské ateliéry. Ako ašpiranti sme viedli cvičenia. Ateliéry nám boli, možno na základe dôvery z dosiahnutých výsledkov vlastnej tvorby, zverené až ako odborným asistentom.
Bez toho, aby bolo oficiálne študijné zameranie, na preddiplomový projekt a diplomovky sa študenti hlásili na katedry zásadne do ateliérov profesorov alebo docentov. Asistenti sme v nich pôsobili skutočne len ako asistenti.
Základnou povinnosťou asistenta bolo viesť cvičenia. Na katedre asistent prešiel takmer všetkými predmetmi. Najmä na urbanizme pre pochopenie dimenzionálnych vzťahov, významu poznania histórie, teoretických a praktických zásad kompozície na urbanistickú tvorbu bola prax asistenta v každom predmete cestou k poznaniu systémových väzieb urbanistickej tvorby a územného plánovania. To vnímam ako dôležité pre pozície neskorších docentov či garantov štúdia. Dnes sa, mysliac si že je to demokratické, pýtame kto by čo chcel učiť... otázka ale je, či tak v podstate nevykonávame medvediu službu pedagogickej komplexnosti a nepodporujeme istú mieru „fach-idiocizmu".

Pripomeňme si v tejto súvislosti odborný profil a záber prof. Hrušku. Komplexnosť jeho osobnosti spočívala v ovládaní širokých súvislostí odboru a môžeme povedať, že jeho profil je takmer predobrazom priestorového plánovača. V jeho teoretickej spisbe nájdeme diela o krajine, dopravnom plánovaní, vývoji sídiel a osídlenia, urbanistickej kompozícii, zaoberal sa myšlienkami rozvoja štruktúr osídlenia v regionálnej I nadregionálnej mierke. Ale čo je najdôležitejšie, je skutočnosť že na tieto otázky hľadal odpovede z polohy architekta. Na rozdiel od mnohých jeho žiakov nájdeme v jeho tvorbe aj architektonické objekty. Neustály kontakt s architektúrou, s objektmi ako skladobnými prvkami urbanistickej štruktúry je základom pre pochopenie vzťahov architektúry a urbanizmu.
Pre mladých asistentov bola na Katedre urbanizmu inšpirujúca prítomnosť starších kolegov, žiakov zakladateľov fakulty prof. Hrušku, Belluša... Aj ich odborná orientácia a zameranie sa postupne vyvíjali. Zvonka sa možno zdalo, že ide o rôzne školy. Pohyb medzi nimi bol obohacujúci a inšpirujúci. Najmä ak tieto boli postavené na spoločnom základe a to bol práve tvorivý odkaz prof. Hrušku. Vďaka tomu sme aj my dostali isté dávky komplexnosti od zonálnych (Alexy, Kavan, Trnkus, ...), cez sídelné a regionálne štruktúry (Šteis, Gál..) až po tvorbu krajiny (Kodoň).
S prof. Gálom sme sa v zadaniach pre prax často pohybovali v architektonickej až interiérovej polohe. V tejto súvislosti si dovolím s odstupom času skonštatovať, že príchod prof. Šteisa značne prehĺbil záber aj smerom do problematiky územného plánovania.
Základom štúdia architektúry a urbanizmu bola, je a bude ateliérová tvorba. Jej základ bol položený na schopnosti od úvodného náčrtu tvorivej myšlienky, cez kresbu a škicu v mierke navrhnúť urbanistický koncept. Manuálne metódy práce, medzi ktorými nechýbali ani prekresľovanie podkladov a kopírovanie architektonických figúr, zrejme pôsobili na náš komputer (mozog) ako sejfovanie. Integrálnou súčasťou postupu ateliérovej tvorby bola permanentná práca s modelom od pracovných variantných verzií až po konečnú prezentáciu. Tá, aj vďaka trvalým a tvrdým materiálom (lepenka, drevo, korok, HPS) často predstavovala vrcholné modelárske dielo.
Práca s modelom nielenže podnecovala k zručnostiam, ale mala veľký vplyv na pochopenie mierky, proporcií, ktoré prešli vlastnými rukami. Model sa stal osobitným autorským dielom. Tieto riadky zámerne uvádzam v dobe nástupu laserových techník, keď model vzniká takmer bez dotyku ľudskej ruky.

OBDOBIE 1990—2016

V roku 1990 sa zmenil názov SVŠT na Slovenskú technickú univerzitu v Bratislave. Z katedry urbanizmu a územného plánovania v roku 1990 vznikli tri katedry, dve urbanistické a jedna krajinárska:
› Katedra urbanisticko-architektonických súborov (vedúci prof. T. Alexy, od 1994 do 2007 neskôr prof. F. Trnkus)
› Katedra tvorby sídiel (vedúca doc. D. Kaliská, neskôr doc. B. Kováč, doc. E. Nagy)
› Katedra krajinnej a parkovej architektúry (vedúci prof. P. Gál)
V roku 2003 vznikol zlúčením týchto katedier široko koncipovaný medziodborový Ústav urbanizmu (vedúci prof. M. Finka), ktorý zahŕňal oblasti urbanizmu a územného plánovania, krajinnej architektúry a krajinného plánovania, priestorového plánovania a manažmentu. Od ak. roku 2008 vznikajú samostatný Ústav urbanizmu a územného plánovania (vedúci prof. B. Kováč) a Ústav záhradnej a krajinnej architektúry. Problematika priestorového plánovania prešla na celouniverzitný Ústav manažmentu.
Po roku 1990 sa štúdium rozdelilo na dva stupne: 4-ročný všeobecný prvý stupeň a 2-ročné štúdium zamerania, v rámci nich vznikli zamerania U1 Urbanisticko-architektonické súbory a U2 Tvorba sídiel. V roku 1997 bol tento systém oficiálne akreditovaný ako bakalárske a inžinierske štúdium v odbore architektúra a v odbore urbanizmus. Po prvom spoločnom stupni Architektúra mohol študent pokračovať v štúdiu dvoch odborov: v odbore architektúra a v odbore urbanizmus. Tu si študent si mohol zvoliť jedno zo zameraní: U1 – urbanisticko-architektonické súbory, U2 – sídla a regióny alebo U3 – krajinná architektúra a krajinné plánovanie.
V zmysle zákona o vysokých školách v roku 2002 vznikla nová sústava študijných odborov. V odbore Architektúra a urbanizmus má FA STU akreditovaný inžiniersky a nadväzne doktorandský študijný program Urbanizmus. V Bruseli v roku 2009 bol študijný program urbanizmus 2. stupňa s titulom inžinier architekt notifikovaný, čím sa splnila pre jeho absolventov podmienka vzdelania pre výkon regulovaného povolania architekt.

To je moja posledná reflexia: urbanista má byť dušou a vzdelaním architekt, som teda zástancom univerzálnejšieho vzdelania architekta. Potrebu špecializácie ale uznávam pri výkone povolania. Je principiálne iné projektovať ako plánovať.

Autor je dlhoročným pedagógom, profesorom a vedúcim Ústavu urbanizmu a územného plánovania na FA STU v Bratislave.

POZNÁMKY:
Štatistika
V rokoch 1976/7–2014/5 študium architektúry diplomovou prácou v urbanistickom ateliéri, resp. v študijnom odbore alebo študijnom programe 578 absolventov.

Akademickí funkcionári z odboru urbanizmus:
Ako dekani pôsobili prof. E. Hruška (1953–55), prof. J. Svetlík (1958–60), prof. P. Gál (2002–06) a doc. Ľ. Vitková (od 2010). Funkcie prodekanov zastávali postupne J. Svetlík, J. Kavan, D. Sokol, D. Kaliská, P. Kardoš, P. Gál, B. Kováč a Ľ. Vitková. Funkcie prorektorov univerzity zastávali prof. F. Trnkus a prof. M. Finka.

AKO SME VYMENILI ZEMIAKOVÉ BRIGÁDY ARCHITEKTOV ZA UŽŠIE PREPOJENIE S PRAXOU

PROF. ING. ARCH. PAVEL GREGOR, PHD.

Príspevok zahŕňa osobné reflexie na viac ako 400 študentov a niekoľko pedagógov, ktorí sa obzvlášť zaslúžili o 30 rokov existencie Detašovaného pracoviska FA STU v Banskej Štiavnici.

Počas obdobia socializmu bolo zvykom organizovať tzv. letné aktivity vysokoškolákov. Jedna z nich sa uskutočnila v roku 1985 aj v Banskej Štiavnici, kde študenti architektúry pracovali ako pomocní robotníci vtedajšieho Pamiatkostavu a Štátnych reštaurátorských ateliérov. V hlavách niektorých (Pavol Fabián) vznikol nápad zachrániť poškodenú fasádu meštianskeho domu 207/II, v tom čase v súkromnom vlastníctve, bez perspektívy skorej obnovy. Študenti začali oslovovať všetkých kompetentných a postupne sa rozbehla akcia, ktorá v tom čase vo vysokoškolskom prostredí nemala obdobu. Po rokovaniach s vlastníkom, predstaviteľmi mesta a Ministerstvom kultúry, sa objekt vykúpil a následne za symbolickú cenu previedol do vlastníctva Fakulty architektúry. Fakultný výbor SZM podpísal zmluvu s vtedajšou Prevádzkarňou MNV o zamestnávaní študentov a poskytovaní materiálu a náradia (vtedy jediná možnosť na vykonávanie takejto neštandardnej činnosti).

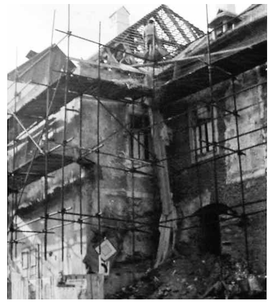

Prestrihávanie pásky na "Detašku" v roku 2001 vtedajší dekan vtedy ešte doc. Robert Špaček a doc. Eva Kráľová

Práce boli zahájené 11. 8. 1986 a v prvej skupine boli študenti Csaba Ambrus, Pačo Moravčík, Marián Dúha, Rasťo Kočajda, Stano Mráz, Ivo Hrušovský, Martin Jerguš, Juro Jančina, Martin Čižmár, Jano Bartko a Alena Tonhauserová. Prví študenti boli ubytovaní priamo v dome vo veľmi prostých podmienkach. Pre mnohých to však malo príťažlivosť a nevšednosť v tom, že robili málo bežnú a veľmi samostatnú prácu. Práce viedli prevažne absolventi fakulty (Pavol Fabian a Luba Paučulová – Gažová). Pracovné začiatky boli veľmi zložité. Doba bola „dobrodružná", projektová dokumentácia na záchrannú fázu neexistovala. Mnohé chvíle si vyžadovali okamžité riešenie projekčných a výskumných problémov priamo na mieste. Stavba mala aj (dnes znovu objavovanú) participatívnu účasť miestnych obyvateľov, ktorí nezištne opravili pokazenú miešačku, či priniesli chýbajúce náradie.

Počas prvého leta sa, so súhlasom vtedajšieho dekana (prof. Ján Antal), zúčastnilo prác okolo 50 študentov a to dokonca aj počas povinného zberu zemiakov v septembri (vtedy obvyklá „odborná" aktivita študentov.) Pod vedením pedagógov a doktorandov fakulty (Peter Kresánek, Pavol Fabian) sa počas štyroch rokov podarilo zrealizovať základné záchranné práce na objekte, vrátane nového zastrešenia objektu. Obnova domu bola veľmi príťažlivou akciou pre študentov, svojim spôsobom formou výučby priamo v teréne a na realizácii konkrétnej úlohy. Postupne viac ako štyristo študentov vykonávalo rozmanité špeciálne stavebné práce a zvyšovalo si tak úroveň svojich vedomostí a zručností. Nemalou mierou sa na záchrane podieľali aj členovia Základnej organizácie *(č. 6)* Slovenského zväzu ochrancov prírody a krajiny (Vlado Kohút, Peter Tatár a Martin Huba), ktorí boli neraz remeselníkmi, odbornými garantmi aj stavbyvedúcimi v jednej osobe.
Už počas záchranných prác na objekte, uskutočňovala fakulta výučbu v meste a okolí. Viacerí absolventi fakulty vďaka týmto aktivitám našli profesionálne uplatnenie priamo v Banskej Štiavnici, kde sa pred tým profesia architekta v podstate vôbec neuplatňovala. Z radov pedagógov fakulty vyšiel podnet na začatie procesu zápisu Banskej Štiavnice (ako prvého slovenského mesta) do Zoznamu svetového kultúrneho a prírodného dedičstva UNESCO.
Fakulta, najmä vtedajšia Katedra ochrany a tvorby v pamiatkovom prostredí (vedúci: Anna Schwarczová a Pavel Gregor), realizovala aj v ďalšom období, v rámci riadneho pedagogického procesu, aktivity ako zameriavanie historických objektov a detailov, prieskumy, tvorivé dielne a semináre, ktoré viedli študentov a pedagógov k bližšiemu kontaktu s praxou. Nadviazali tak na prácu pedagógov a študentov z 50. rokov 20. storočia (prof. Alfréd Piffl), ktorí ako prví na Slovensku realizovali rozsiahle zameriavanie fasád pamiatkových objektov v historickom jadre Banskej Štiavnice.

Po roku 1989, keď fakulta získala finančnú podporu na ďalšiu etapu, prevzala štafetu obnovy profesionálna stavebná firma a v roku 2001 mohol vtedajší dekan (prof. Robert Špaček) slávnostne prestrihnúť pásku skolaudovaného objektu a oficiálne otvoriť činnosť Detašovaného pracoviska (vtedy pričleneného ku Katedre ochrany a tvorby v pamiatkovom prostredí). Po ukončení stavebnej obnovy objektu sa výučba rozvíjala za oveľa lepších podmienok, najmä po sprevádzkovaní ubytovacej kapacity v podkroví a základnom vybavení vyučovacích a administratívnych priestorov, najmä vďaka projektom „Vzdelávacie a vedecko-výskumné centrum FA STU v Banskej Štiavnici" (prof. Pavel Gregor) a „Laboratórium pre digitálnu dokumentáciu a simuláciu architektonického dedičstva" (doc. Eva Kráľová). S pribúdajúcimi aktivitami pracoviska, ktoré sa postupne transformovalo na celo fakultné, sa začal pociťovať nedostatok výučbových a ubytovacích priestorov. Aj z tohto dôvodu si fakulta po roku 2010 prenajala od mesta susediaci objekt, ktorý sa v rámci ďalších projektov „Rekonštrukcia a modernizácia stavieb DP FA STU v BŠ" (doc. Eva Kráľová) a „Zavádzanie a modernizácia IKT infraštruktúry DP FA STU v BŠ" (Ing. Ján Lajčák) stavebne obnovil a funkčne prepojil s pôvodným objektom. Detašované pracovisko tak získalo ďalšie výučbové priestory so špičkovým technickým vybavením (počítače, interaktívne tabule, 3D fréza, 3D tlačiareň a 3D scaner), ako aj ubytovacie kapacity pre 25 študentov a 6 pedagógov.

Pracovisko je od svojho uvedenia do činnosti vzdelávacím strediskom najmä pre experimentálne a inovatívne formy vzdelávania (napr. projekt „Tvorba a uplatnenie progresívnych metód výučby pre oblasť ochrany a obnovy architektonického kultúrneho dedičstva", grant Nadácie Open Society Foundation a Vzdelávacej nadácie Jana Husa) a výučbu spojenú s prácou v teréne (výtvarné plenéry, blokové sústredenia z cvičení a ateliérov, workshopy, celoživotné vzdelávanie, Jesenná univerzita architektúry), ale aj miestom pre nácvik zručností, ktoré zatiaľ nie sú v učebných plánoch študijných programov fakulty, ako je napr. komunikácia s klientom, psychológia v praxi, zásady prezentácie architektonického projektu, či etika a spoločenské správanie (projekt „ARCHILAB – tvorivé laboratórium architektúry").

Je potešujúce, že aj súčasní študenti FA STU v Bratislave pokračujú v tradícii svojich predchodcov a nadalej sa aktívne podieľajú na ďalšom rozvoji Detašovaného pracoviska v Banskej Štiavnici, i keď už nie pomocou lopaty a krompáča, ale nástrojmi vlastnými ich budúcej profesii. V rámci dobrovoľných workshopov („Zariaďme si svoje Detaško"), alebo počas riadnej výučby vo svojich ateliéroch, riešia otázky interiérového a výtvarného dotvorenia objektu, či informačného a výstavného systému. Je tak nádej domnievať sa, že myšlienka spojenia reálnej záchrany historického dedičstva so štúdiom v teréne prežije aj 100. výročie výučby architektúry na Slovensku.

Poznámka autora: v texte boli použité autentické spomienky jedného z lídrov celého procesu záchrany a obnovy objektu 207/II - Ing. arch. Ľ. Paučulovej, v roku 1986 Gažovej.

Autor je profesorom na Ústave teórie a dejín architektúry a obnovy pamiatok FA STU v Bratislave.

FAKULTA UMENÍ TECHNICKEJ UNIVERZITY V KOŠICIACH A ARCHITEKTONICKÉ VZDELÁVANIE NA SLOVENSKU

PROF. ING. ARCH. PETER PÁSZTOR, PHD.

Otázka vzdelávania architektov na Východnom Slovensku bola celkom oprávnenou témou minimálne od čias konštituovania VŠT v r. 1952. Veď Košice majú za sebou úžasnú kultúrnu minulosť, ktorej organickou súčasťou je aj architektúra. Samotné historické mesto je architektonickým skvostom, jedinečným a veľmi svojráznym architektonickým súborom, ktorý je dnes so svojimi cca 500 objektmi, zapísanými v zozname nehnuteľných kultúrnych pamiatok, najväčšou Mestskou pamiatkovou rezerváciou na Slovensku. O kvalitnú architektúru nášho mesta sa zaslúžilo samotné jeho kultúrne milieu, ale aj množstvo známych a menej známych staviteľov a architektov, z ktorých by som spomenul aspoň zopár vynikajúcich jedincov, akými boli Adolf Lang, Ján Langer, Michal a Július Répászky, Arpád, Peter a Gejza Jakabovci, Imre Steindl, Frigyes Schulek, Gyula Pártos, Dénes Györgyi, Lajos Kozma, György Kopeczek, Vojtech Sipos, Ľudovít Oelschläger, Ernest Friedmann, Béla Gerster, ale aj Bohumír Kozák, Rudolf Brebta, Miroslav Kopřiva, Josef Polášek a mnoho ďalších., ktorý zanechali svoj nezmazateľný podpis na obraze nášho mesta. Chcem tiež pripomenúť, že v regióne Východného Slovenska je navyše koncentrovaných asi 70% všetkých nehnuteľných kultúrnych pamiatok Slovenska! Vedomí si týchto výnimočných hodnôt, sme presvedčení (rovnako ako boli o tom presvedčení aj kolegovia architekti niekoľkých predchádzajúcich generácií), že vysoká škola architektonického zamerania do Košíc patrí. Navyše by to mala byť škola, ktorej absolventi dokážu byť úspešnými pokračovateľmi diela svojich predchodcov!

Už pri vzniku Stavebnej fakulty v r. 1977, ktorej nosným pracoviskom bola Katedra konštrukcií pozemného staviteľstva, na čele ktorej stáli na počiatku architekti, z ktorých treba spomenúť predovšetkým prof. Aladára Búzika a prof. Viktora Malinovského st., ktorí sa nikdy netajili svojimi ambíciami vytvoriť v Košiciach popri výchove stavebných inžinierov vzdelávanie aj v samostatnom študijnom odbore architektúra. Vznik Stavebnej fakulty v Košiciach spadá do obdobia, keď systém vzdelávania architektov na Slovensku už prešiel istým kryštalizačným procesom na SVŠT v Bratislave – od Fakulty architektúry a pozemného staviteľstva, cez samostatný 6-ročný študijný odbor Architektúra a stavba miest na Stavebnej fakulte, medzi ktorého absolventov patrím aj ja, až po samostatnú Fakultu architektúry najprv SVŠT, neskôr STU. Predstava tejto generácie košických architektov o výchove architektov v rámci Stavebnej fakulty zostala nenaplnená.

Táto predstava ožila opätovne až po tzv. nežnej revolúcii v r. 1989. Otvorenie hraníc na Západ a nové možnosti uplatnenia sa v profesii spôsobili v tom období vážne problémy s odlivom pedagogických pracovníkov na celom Slovensku, špeciálne však v Bratislave, a teda aj na Slovenskej vysokej škole technickej v Bratislave, nevynímajúc jej Fakultu architektúry. V tom období pracovala v Košiciach a v Prešove už relatívne početná skupina architektov mladšej a strednej generácie (absolventov prevažne bratislavských škôl FA, resp. SvF SVŠT, resp. VŠVU) približne z rokov 1970–1985, z ktorých niektorí už pôsobili na Katedre konštrukcií pozemného staviteľstva Stavebnej fakulty v Košiciach pri zabezpečovaní výučby architektonických a umeleckých predmetov. Z nich by som spomenul predovšetkým architektku Adrianu Priatkovú, ktorá bola v tom čase na tejto katedre vedúcou oddelenia architektúry, Kamilu Bobčákovú, Katarínu Šandorčinovú, Edvina Bendičáka, Dorisu Martiniovú. Externe som v tom čase na fakulte pôsobil už aj ja, ako aj ďalší kolegovia z dnešnej Katedry architektúry. V tom čase hral však významnú úlohu v architektonickom živote Košíc aj Klub architektov a výtvarných umelcov, na ktorého pôde došlo už v období tesne po revolúcii k prvým stretnutiam architektov, kde sa začali formovať kontúry novej školy architektúry na Východnom Slovensku. Významnú úlohu v týchto diskusiách zohrali najmä architekti Jozef Žiaran, Dezider Kovács, Martin Drahovský, Peter Poradovský, Štefan Zahatňanský, Peter Pásztor, Jozef Fabian, Juraj Koban, Štefan Pacák, Ľuboslava Cehelská. Veľký význam pre nás mala v tom období aj podpora zvonku predovšetkým od našich stavovských inštitúcií Spolku architektov Slovenska a neskôr od Slovenskej komory architektov, ako aj od architektonických osobností Štefana Šlachtu, Roberta Špačka, ale aj od Imre Makovcza z Maďarska a Krzysztofa Chwalibóga z Poľska. Podstatné však bolo, že sme našli podporu u vtedajšieho dekana Stavebnej fakulty doc. Ing. Ľudovíta Naďa, CSc., ktorý nám významným spôsobom pomohol v r. 1992 pri vytvorení nového zamerania Architektúra v rámci päťročného študijného odboru Konštrukcie pozemného staviteľstva. V roku 1996 bola na Stavebnej fakulte vytvorená samostatná Katedra architektúry. Výučba na tomto zameraní bežala na Stavebnej fakulte až do roku 2007. Je však potrebné podotknúť, že aj po zriadení Fakulty umení gro výučby tu zabezpečovala naša Katedra architektúry.

V období vytvorenia Katedry architektúry na pôde Stavebnej fakulty sme však už v spolupráci s Katedrou dizajnu na Strojníckej fakulte, ktorú viedol doc. Ing. Jaroslav Jarema, CSc. pripravovali koncepciu nového Inštitútu, resp. Fakulty úžitkových umení, pod gestorstvom vtedajšieho rektora TU prof. Karola Flóriána, ale aj s podporou vtedajšieho primátora mesta Rudolfa Schustera. Okrem vyčlenenia Katedry dizajnu zo Strojníckej fakulty a Katedry architektúry zo Stavebnej fakulty sa počítalo aj s vytvorením novej Katedry výtvarných umení, ktorú inicioval v tom čase predovšetkým profesor Juraj Bartusz, ktorý v tom čase viedol ešte Ateliér slobodnej kreativity na VŠVU v Bratislave. Napokon ministerstvo školstva dalo v r. 1996 zelenú vytvoreniu Akadémii umení v Banskej Bystrici…

Za rektorovania doc. Miloša Somoru sa však situácia obrátila a 2. 10. 1998 došlo predsa len k založeniu Fakulty úžitkových umení (v roku 2001 premenovanej na Fakultu umení), ako ôsmej fakulty TU s tromi katedrami – architektúry, dizajnu a výtvarných umení. Prvým dekanom sa stal doc Jarema.
Výučba začala v akademickom roku 1999/2000. Študijný program Architektúra a urbanizmus bol už v tom období koncipovaný ako dvojstupňové štúdium – so štvorročným bakalárskym a s dvojročným inžinierskym stupňom. Prví bakalári skončili na našej fakulte v r. 2003, prví inžinieri architekti v r. 2005. Na prvý stupeň prijímame každý rok v priemere 16 uchádzačov, pričom záujem o štúdium zo strany absolventov stredných škôl bol v jednotlivých rokoch 6- až 10-násobný. Na druhý stupeň prijímame pravidelne 10–12 študentov, prevažne z radov vlastných bakalárov. Doposiaľ skončilo na našej fakulte celkove v 11 končiacich ročníkoch 144 bakalárov a v 9 ročníkoch inžinierskeho štúdia 88 inžinierov architektov. V celoslovenskom meradle, ale aj v merítku našej Technickej univerzity, ktorej počet poslucháčov sa v danom období pohyboval medzi 12–16 tisícami, je to zanedbateľné číslo. Ale snažili sme sa v tomto dave nestratiť a stať sa jednou z najviditeľnejších fakúlt univerzity. Akcent je z našej strany kladený na osobný prístup k poslucháčom a na to, aby výučbu zabezpečovali skúsení architekti z praxe, podľa možnosti s autorizáciou. Chceme zabezpečiť výučbu čo najvyššej úrovne, aj preto nie je našou prioritou zvyšovanie počtu študentov. Pozitívnym výsledkom nášho snaženia je, že náš študijný program je nielen akreditovaný v rámci slovenského vysokého školstva, ale je notifikovaný aj v zmysle smernice Európskeho parlamentu a rady 2005/36/ES, čo znamená, že nami poskytované vysokoškolské vzdelanie je uznávané v celom priestore Európskej únie.

Týmto však nemôžeme považovať proces budovania našej katedry za zavŕšený, pretože sa nám zatiaľ nepodarilo akreditovať 3. (doktorandský) stupeň štúdia a nepodarilo sa nám doposiaľ vytvoriť ani podmienky pre to, aby sa na fakulte mohli uskutočňovať habilitačné a inauguračné konania.
Vo svojich prednáškach o zmysle našej profesie zvyknem to svojim poslucháčom sumarizovať tak, že pre vnímanie, ale aj hodnotenie architektúry sú dôležité štyri základné kritériá:
› jednoznačný a bezkonfliktný vzťah budovy a prostredia, teda dobrý urbanizmus;
› kvalitné dispozično-prevádzkové a architektonicko-konštrukčné riešenie zabezpečujúce dobrú funkčnosť stavby;
› primeraný záujem o kvalitný detail;
(Tieto tri kritériá sa dajú označiť za akúsi architektonickú abecedu, ktorú sa ich snažíme naučiť na fakulte; ich splnenie však ešte neznamená, že sa už dá hovoriť o architektúre, ale v každom prípade by to malo zagarantovať vznik dobrého stavebného diela s adekvátnym vzťahom k svojmu prostrediu.)
› za veľmi dôležité kritérium preto považujem výpovednú silu architektúry (jej filozofiu, ktorá by mala byť jasná nielen jej užívateľom, ale aj trebárs náhodným okoloidúcim), ktorou sa dielo stáva úplným a oživa!
Pritom pre architekta by malo byť úplne prirodzené a normálne, že chápe aj to, že:
› ináč ako ekologicky sa stavať nesmie (ekológiu je pritom potrebné chápať aj ako synonymum slušnosti);
› každý počin architekta má smerovať k ozdraveniu svojho prostredia;
› naša krajina má svoje vlastné tradície, ktoré sme povinní poznať a odovzdať ich ďalším generáciám;
› náš talent je darom božím a preto by naša architektúra mala byť oslavou Boha!
V tomto duchu sa snažím (snažíme) pôsobiť na posluchačov, ktorým síce nevieme nasimulovať všetky životné situácie, ktoré budú musieť vo svojej profesionálnej kariére zdolávať, ale dôležité je, aby si oni osvojili základné princípy slušného, ale zároveň vysoko profesionálneho výkonu tohto krásneho povolania. Je zatiaľ predčasné hodnotiť, že ako sa nám to darí, ale práve to je to vzrušujúce na práci pedagógov pri výchove našich budúcich kolegov! Veď len si uvedomme, že ani Antoní Gaudí neuvidel za svojho života v plnej nádhere svoj park Güell, jeho hodnotu mohli naplno uvidieť a na základe toho pochopiť až tie ďalšie generácie. Verím, že podobne by mohli byť raz vnímaní aj naši absolventi!

To všetko je však dnes super zložité v dobe, v ktorej žijeme, v ktorej neplatia konvencie, porušujú sa pravidlá, sú spochybnené právne istoty občanov a antiumenie sa dostáva na piedestál ako umelecké dielo. V tomto smere ani táto naša krajina nemá zatiaľ jasné, že kam vlastne smeruje, či už vlastne nastal čas pre kultúru a tým pádom aj pre architektúru, alebo bude to už len agenda ďalších generácií?! Európska únia nám už pred desaťročím predostrela svoju bielu knihu o architektúre a z nej vyplývajúce kritériá architektonickej politiky, uvedomujúc si, že aký rozhodujúci vplyv na kvalitu života má hmotné kultúrne prostredie. Tieto pravidlá, napriek tomu, že ich Slovenská komora architektov rozpracovala do veľmi jasných a zrozumiteľných pravidiel v oblasti školstva, stavebného práva, ochrany životného prostredia, ochrany pamiatok, atď., žiadna z vládnych garnitúr tohto obdobia sa nedostala k tomu, aby sa s nimi aspoň začala seriózne zaoberať.
V takomto prostredí, kde projektuje ten, kto to urobí najlacnejšie, sa dosť ťažko hovorí o architektúre, keď ju vlastne málokto potrebuje (a štát sa s touto otázkou ešte ani nezačal zaoberať a zrejme sa z tejto strany v blízkej budúcnosti žiadneho pozitívneho signálu ani nedočkáme), je výchova mladej architektonickej generácie maximálne sťažená. Niet inej cesty, len sa pokúsiť našich posluchačov strhnúť naším dobrým príkladom, stavaním jasných míľnikov, ktoré ju povedú na ceste za dobrou architektúrou. Ja to vnímam ako naše poslanie a povinnosť. Ak nie z iných dôvodov, tak aspoň preto, aby sme nestratili niť kontinuity so skvelou architektúrou minulosti, ktorá nás v tomto priestore (zatiaľ ešte) obklopuje a formuje.
Prosím, aby ste nechápali moje slová ako prejav akéhosi skepticizmu, resp. stareckého rozčarovania. Práve naopak, chcem Vás uistiť, že napriek našim problémom chceme čo najdlhšie a najvyššie udržať nad hlavou zástavu architektúry, aby generáciám, ktoré prídu po nás, bolo hneď jasné – áno, táto, síce počtom neveľká, ale kvalitná skupina architektov – to sú absolventi košickej Fakulty umení! Také sú naše ambície, také sú naše ciele.

Na tomto mieste sa však patrí poznamenať, že my v Košiciach sme si plne vedomí vedúceho postavenia Fakulty architektúry STU v Bratislave na slovenskom trhu architektonického vzdelávania. Nechceme byť konkurenciou Vašej fakulty, skôr nám ide o spoluprácu. Na druhej strane sme presvedčení aj dnes o tom, že aj kvôli geografickej polohe nášho hlavného mesta voči Slovensku bol vznik ďalšej architektonickej vzdelávacej inštitúcie na východe našej krajiny absolútne legitímny. FA STU o.i. vďačíme za možnosť absolvovania 3. stupňa štúdia našich pedagógov, ale aj za možnosti habilitácie a inaugurácie. Jej pedagógovia predsedajú našim štátnicovým komisiám, sú členmi našej vedeckej a umeleckej rady, bývajú tiež členmi pracovných skupín Akreditačnej komisie vlády v akreditačnom procese. Na oplátku bývame aj my prizývaní vedením Vašej fakulty do podobných komisií, účasť v nich si vážime, pretože je pre nás vždy poučná. Vysoko si vážime Váš prajný kolegiálny postoj k našej fakulte.
O to intenzívnejšie prežívame patovú situáciu okolo pozastavenia Vášho oprávnenia na habilitácie a inaugurácie, ktoré sa z horeuvedených dôvodov bytostne dotýka aj nás! Máme pocit, že niekto si v akreditačnej komisii neuvedomil, že práve kvôli úzkej previazanosti a vzájomnej odkázanosti našich fakúlt na spoluprácu môže takéto nešťastné rozhodnutie v konečnom dôsledku spôsobiť kolaps celého architektonického školstva na Slovensku! A aby toho nebolo málo, prednedávnom sa vlády SR a Poľska dohodli, že nebudú si vzájomne uznávať tituly docent a profesor, ktoré boli získané v druhej krajine. Je to naozaj zvláštny – a pre mňa osobne absolútne neprijateľný – signál pre celú Európu!!!
Osobne považujem kritériá aj samotného akreditačného procesu za zle nastavené – poviem to rovno: pokiaľ sa vytvorenie architektonického diela považuje za menej ako napísanie článku o ňom – potom tu niečo nesedí! Pokiaľ sa vedecká monografia, ktorá nebola vydaná v zahraničí považuje za menej ako zborník doktorandskej konferencie vydaná za sponzorské peniaze v zahraničí – potom je to poburujúce! A takýchto faux pas je v týchto kritériách viac, otázka je, či sa chceme s týmto stavom mlčky zmieriť, a budeme čakať, kým sa komusi podarí takýmto spôsobom nás oslabiť a zlikvidovať, alebo sa tomu dokážeme spoločne vzoprieť?
Zdá sa, že nás v budúcnosti čaká ešte veľa spoločnej práce, aby sa nám podarilo dostať architektúru, povolanie architekta, ale aj samotné architektonické vzdelanie do pozície, ktoré im prináleží. Verím, že Vás i nás čaká lepšia budúcnosť!

Autor je profesorom na Katedre architektúry FU TU Košice.

ARCHITEKTÚRA NA BRATISLAVSKEJ A PRAŽSKEJ TECHNIKE DNES: POROVNANIE A POUČENIE

PROF. ING. ARCH. MATÚŠ DULLA, DRSC.

Keď v polovici minulého storočia vznikala predchodkyňa bratislavskej FA STU, boli jej prvými profesormi hlavne absolventi architektúry z pražskej techniky. Obe fakulty mali v čase prísneho centralizmu podobnú históriu. Od 90. rokov sa ich spojenie síce uvoľnilo, ale stále si zostávajú blízke, podobný je napríklad počet ich absolventov *(graf. č. 1)*. Mám bezprostredné skúsenosti z pôsobenia na oboch a pokúsim sa o ich porovnanie.
Viaceré z kvalitatívnych parametrov pražskej FA sú hodnotené vyššie ako porovnateľné parametre jej bratislavskej dcéry. Niekedy je takéto hodnotenie otázne, napríklad rozsiahlosť a hĺbka diskusií o inováciách môže príliš zdržiavať ich žiadúce zavedenie – na FA STU vznikol dizajn i krajinná architektúra oveľa skôr ako na FA ČVUT.

PRAŽSKÁ FAKULTA
Už len zo samotného faktu, že na pražskej fakulte študuje veľký počet študentov zo Slovenska by sa dalo usúdiť, že je príťažlivejšia a teda kvalitnejšia. Dá sa tu vidieť:
– väčšia prepracovanosť koncepcií (ale i kompikovaností predpisov a väčšie množstvo protichodných názorových skupín) s čím súvisí spomínaná dlhšia doba zavádzania nových trendov;
– nižší tlak na štandardizované vedecké vstupy a väčšia rezistencia voči scientometrickej byrokracii;
– väčší dôraz na výber osobností pri konkurzoch;
– väčší vplyv a zasahovanie zvonka z architektonickej obce;
– dlhodobo pôsobiaci Spolok posluchačov architektúry;
– rozsiahlejšia zahraničná orientácia;
– kompenzácia nedostatku uznania v prostredí univerzity prostredníctvom sebavedomia z vlastnej osobitosti;
– pomerne veľká politická exponovanosť a veľký záujem o vplyv na urbanizmus, architektúru a pamiatkovú starostlivosť (obzvlášť Prahy);
– pri habilitácii a inaugurácii nie je nevyhnutný titul PhD.;
a obzvlášť čo sa týka ateliérovej výučby:
– fungovanie výberu kvalitných externých projektujúcich architektov ako vedúcich ateliérov;
– vlastná vyššia zodpovednosť vnútri ateliérov, súťažnosť, porovnávanie kvality;
– dostatok priestorov pre ateliéry s osobnými študentskými miestami vďaka novej budove;

a tu sú ešte niektoré stránky pražskej fakulty, ktoré by sa dali označiť za slabé (hoci časť z nich je vlastná obom inštitúciám):
– neochota prispôsobiť sa štandardu pedagogických pomerov na univerzite (docentúry, profesúry);
– nízka vedecká produkcia hlavnej zložky;
– odchody neúspešnejších resp. neželaných pedagógov na stavebnú fakultu;
– absencia vedeckého architektonického časopisu;
– obchádzanie štandardných administratívnych procedúr (granty štúdia, príprava akreditácie) a nadmerné hľadanie nových originálnych riešení;
– doktorské štúdium je mimo hlavnej línie výučby;
– izolovanosť ateliérov a slabý dosah ústavov na ne;

Jeden z ateliérov v novej budove ČVUT v Prahe (foto I. Nemec)

Nová budova ČVUT, postavená predovšetkým pre Fakultu architektúry (A. Šrámková, L. Ehl, T. Koumar 2010, foto M. Dulla)

– spôsob hodnotenia cez výstavy príliš forsíruje –výstavný aspekt projektov.

SAMOSTATNEJŠIE ATELIÉRY
Nebudem sa však zaoberať detailnou analýzou týchto parametrov, chcem len upozorniť na odlišnosť, ktorú viacerí považujeme za príčinu kvalitatívneho rozdielu: sú to **zavedené a pomerne samostatne fungujúce architektonické ateliéry pre hlavnú výučbu architektonického projektovania.**
Ak by som mal z uvedeného a z mojich osobných skúseností vyvodiť nejaké návrhy pre bratislavskú fakultu tak by to okrem odporúčania **drobnej práce masarykovského typu** bolo kľúčové odporúčanie: **reformovať štruktúru k samostatným ateliérom vedeným najlepšími projektujúcimi architektmi,** ktorí aktívne pôsobia vo vlastných ateliéroch mimo fakultu a sú v profesii považovaní za najkvalitnejších.
Pojem „ateliér", je síce dosť vágny, napriek tomu (alebo možno práve preto) je stále obľúbený a funkčný. Na bratislavskej fakulte je ateliérová výučba príliš rozptýlená a je viac v rukách kmeňových pedagógov. Spomínané posilnenie ateliérov by tu zrejme pomohlo zvýšiť nielen kvalitu výstupov, ale aj spoločenskú prestíž a sebaistotu fakulty.

NEVÝHODY
Treba však spomenúť aj problémy, ktoré dôraz na samostatnejšie ateliéry prináša. Voči príliš nému angažovaniu externých architektov sa zvykne postaviť hrádza kmeňových pedagógov, za ktorými stoja ich bohaté skúsenosť s vnútorným fungovaním fakulty a školy. Vo svojich výhradách voči externým architektom, ktorí málo poznajú univerzitné mechanizmy, obvykle uspejú a prispôsobia ich na svoj obraz. To externistov odrádza. Nemali by byť vtiahnutí do tohto mechanizmu úplne. Ich školské ateliéry by preto mali mať primeranú samostatnosť. Tým by sa posilňovala

Dnešná budova FA STU bola prvou novou budovou SVŠT, kde mala architektúra už vtedy veľkú časť priestorov (E. Belluš 1953, fotoarchív J. Janotová)

ich prirodzená rivalita a kvalite by pomohlo aj celkové hodnotenie výsledkov. Nemalú úlohu na FA ČVUT hrá študentmi pripravované hodnotenia ateliérov s externou porotou, naladenou polemicky voči štandardnému stereotypu (súťaž *Olověný Dušan*).

PODIEL INTERNISTOV

Spomínaný typ ateliérov nie je uzavretý voči internistom. Tí aj v Prahe tvoria pomerne veľkú časť, aj keď nie väčšinu, z vedúcich ateliérov *(graf č. 2)*. Nevýhodou podvojného pôsobenia externistov je, že uprednostňujú vlastné projekčné kancelárie a nepôsobia v celom segmente univerzitných aktivít. Spomedzi nich sú však vždy niektorí ochotní redukovať projekčnú činnosť a plne sa venovať univerzitnej práci; výsledkom je, že tvoria zdroj na obsadzovanie kľúčových univerzitných pozícií a najmä, že si profesia udržiava svoju konzistenciu a súdržné sebavedomie, ktoré potom vyžaruje aj do svojho okolia.

K POŇATIU VEDECKEJ PRÁCE

Technickým problémom pri FA STU je odlišnosť významu vedeckej kvalifikácie (PhD.), ktorá na ČVUT nie je podmienkou pri habilitácii alebo inaugurácii. Jedným z riešení je zmeniť legislatívu, druhým, zložitejším a myslím si že pre profesiu i fakultu užitočnejším riešením by bolo, dobudovať vnútorne konzistentný a špecifickejší profil vedeckej kvalifikácie, ktorý by nebol tak výrazne odvodený od kunsthistorického vzoru. Model, ktorý si na FA STU osvojil dizajn je lepší v tom, že sa tu od absolventa očakáva teória i dielo.

RÁZNOSŤ ZMENY

Otázka je, či sa takáto reforma dá vykonať evolučne, alebo nevyhnutne potrebuje mimoriadny a silný vonkajší impulz. Zmena by mala byť rázna hlavne preto, lebo postupné úpravy bývajú rozriedené a neutralizované zotrvačnosťou konzervatívneho (hoci demokratického) prostredia a jeho byrokratickými pascami.

ZÁVER – DISKUSIA

Zdôraznil som veľký význam relatívnej autonómie ateliérov. Priznávam, že neviem úplne jednoznačne dokázať ich podiel na kvalite, ale v takom zložitom komplexe akým je fakulta, neraz musíme rezignovať na dôkladnú analýzu a ísť do riešenia problémov v duchu Napoleonovho *„pusťme sa do toho a uvidíme“*.

Autor je dlhoročným pedagógom, profesorom pôvodne na FA STU, v súčasnosti vedúcim Ústavu teorie a dějin architektury na FA ČVUT v Prahe.
Zdroj foto: http://www.osobnostivedy.sk/osobnost/prof-ing-arch-matus-dulla-drsc

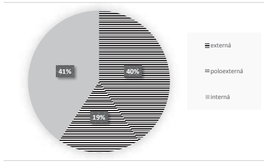

Väzba vedúcich ateliérov na FA ČVUT

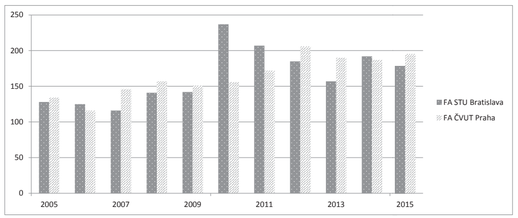

Počty absolventov (Ing. arch.) štúdia na FA STU a FA ČVT 2005 až 2015

DETAIL V ARCHITEKTUŘE: MEZI UMĚNÍM A ŘEMESLEM

ING. ARCH. JURAJ DULENČÍN, PHD.

„Nechci umění jen pro pár vyvolených, nechci vzdělání jen pro pár vyvolených, nechci svobodu jen pro pár vyvolených... Načje nám umění, když ho nemůžeme sdílet?“
William Morris

Umělecký směr Arts and Crafts vznikl ve Velké Británii koncem 19. století, jako reakce na průmyslovou revoluci, (na její materiálové a morální konsekvence), která propagovala stroje a strojovou výrobu. Arts and Crafts oslavoval středověkou (především gotickou) řemeslnickou práci a návrat k ruční výrobě – řemeslu, která jediná mohla vdechnout vyrobeným věcem život. Jeho představitelé věřili ve společnost, která by přinášela výhody jejich práce všem stejnou měrou, ať se jednalo o bohaté nebo chudé – každý člověk měl stejné právo těšit se z krásných věcí. Jejich nadšení pro rovnost se týkalo také jejich přístupu k práci – při stavbě domu byla chována stejná úcta a vážnost k architektovi i k řemeslníkům, práce všech byla stejně důležitá. Dnes je to bohužel jinak, architekt se mnohokrát dostává do pozice kreslíče a honorářem se dostává hluboko pod průměr. Je to důsledek velkých developerských korporací, které čím víc peněz ušetří, tím líp a často je architektonická hodnota díla opomínaná.
Mezi hlavní protagonisty patřil William Morris. Jeho následovníci byli znepokojení negativním sociálním a estetickým dopadem viktoriánské urbanizace. Kořeny hnutí leželi v textech a práci architekta a designéra Augustus Welby Pugin (1812–1852) a viktoriánského umělce a kritika Johna Ruskina. Jeho hlavní knihy Sedm lamp architektury (1849) a The Stones of Venice (1851–3) srovnávají kvalitu designu s kvalitou společnosti, která ho vyrábí. Nastínil analogii mezi úpadkem a pádem benátské říše a sociálně-estetických změn ve viktoriánské Británii. Vyzval k odmítnutí rostoucí materiální starosti současné společnosti a návrat k důstojnosti k práci v předindustriální době.

Arts and Crafts obsahovalo řadu společných zásad. Patří k nim například: čestné použití materiálů a metod konstrukce jako protipól k použití nových materiálů a procesům, které je mají napodobit. Dále inspirace přírodou, která je vidět v dekorativních motivech a obecný závazek k zásadám řemesla, a nikoli k průmyslové výrobě. Zakládali malé dílny na rozdíl od světa průmyslu, oživili staré techniky a ctili skromné domácí předměty před průmyslovou revolucí. Arts and Crafts, jak jsme již pochopili, není přímo uměleckým stylem, spíše než umění a jeho použití popisuje, jak by se mělo na umění nahlížet a zpřístupňovat ho široké veřejnosti. V Arts and Crafts byl dáván důraz na to, jak bylo dílo vytvořeno, než na jeho tvary a účel – na mnoha výrobcích jsou například zcela zřejmé stopy kladívka, které měly demonstrovat autentičnost a použití lidské síly ve spojení s po staletí používanými nástroji. Mottem Arts and Crafts bylo „Head, Hand and Heart“ (Hlava, Ruce a Srdce), které vysvětlovali jako klíčová slova k porozumění jejich uměleckému hnutí – hlava byla zobrazením tvořivosti a představivosti, ruka vyjadřovala dovednost a řemeslo a srdce bylo odrazem cti a lásky.
Dnes se tento přístup k tvorbě detailu vytrácí. Průmyslová výroba specifických stavebných prvků staví architekta do pozice dekoratéra, kde architektonický detail vybírá z produktového katalogu, ale nevytváří ho, jenom aplikuje. Nevede dialog s řemeslníkem a nestaví na stejnou úroveň důležitost obou profesí, nevolí poctivé materiály ani nejvhodnější technologii. Hlava, ruce a srdce nejsou zobrazením tvořivosti, dovednosti, cti a lásky, to umřelo. Tvořivost vystřídala línost, dovednost zase průmyslová výroba a čest a láska zmizela jako první sníh. Architekt není architektem, ale stává se dekoratérem. My se to snažíme změnit hned v začátku, při studiu na vysoké škole architektury. To zda se ze studenta architektury nakonec stane architekt nebo dekoratér je ale stejně na volbě studenta. Troufám si říct, že nikdo z nás nechce být dekoratérem, ale to je ta těžší cesta. Hodně architektů se nesnaží vytvářet detail. Ale když najdou vhodnou informaci v katalogu, rychle ji přijmou a tak se nechávají snadno manipulovat. Bez motivu konzumují produkty. Jejich činy mohou vyvolat nečekané následky, ale stejně necítí žádnou zodpovědnost. Lidé se totiž dají snadno svést k pohodlnosti, když objeví lákavé informace.
Obecně můžeme říct, že detaily se využívají k identifikaci významných staveb a umocňují zážitek z prostoru. Frank Lloyd Wright byl známý tím, že chtěl mít pod kontrolou každý detail své stavby, nejenom konstrukční, architektonický ale často šel až na detail (dizajn) vlastního mobiliáře. To mu zaručilo, že každý prvok budovy spolupracoval a vytvářel tak estetický soulad s jeho prvotním konceptem.

Detail se dnes stává důležitou součástí architektury. V detailu identifikujete nejenom dobrého architekta, ale aj způsob jeho myšlení. Proto se studenti v průběhu tohoto předmětu nejdříve důkladně zaobírají studiem atypického detailu světových architektů. Získané poznatky pak aplikují při svých návrzích, které se pak stávají reálnějšími. Metodika je, okrem praktických cvičení doplněná cyklem přednášek, kde zmíněné architektonické detaily jsou podpořené osvětou materiálové báze: jak tyto materiály používat, opracovávat, jakou nejvhodnější technologii zvolit. Architektonický detail je nakonec součástí bakalářské práce, takže výkresovou část detailu si studenti ověří přímo při výrobě fyzického modelu. Na základe výkresové dokumentace si vybírají vhodné řemeslníky, výrobní proces – technologii, nebo materiál. Jsou přímo při výrobě a svého návrhu, korigují ho v skutečném měřítku se skutečným materiálem. Je to příprava do praxe, kde pozice architekta je někde mezi klientem a řemeslníkem. Architekt zhmotní klientovu představu, ale danou představu musí korigovat při práci s řemeslníkem, aby výsledný detail splnil estetický soulad s prvotním konceptem.

Architektonický detail slouží k identifikaci stavby a přímo umocňuje zážitek z realizovaného díla. Detail se tak stává důležitou součástí architektury. V detailu poznáte nejenom dobrého architekta, ale také pochopíte způsob jeho přemýšlení. Proto se studenti v průběhu studia tohoto předmětu nejdříve důkladně seznamují s atypickým architektonickým detailem tuzemských nebo světových architektů. Učí se ho číst, pochopit a následně zakreslit, zpracovávají výkresovou dokumentaci detailu. Jinak řečeno – na věcném studiu detailu konkrétních staveb se studenti seznamují s teoretickým uvažováním architekta, který, pokud chce proniknout do technického detailu, se musí stát konstruktérem a najít společnou řeč s řadou řemesel. Tuto analytickou část tak aplikují na svůj navrhovaný architektonický detail v rámci ateliéru navrhování. Metodika předmětu „Detail v architektuře“ je kromě praktických cvičení doplněna cyklem přednášek, kde jsou prezentovány jak architektonické detaily, tak materiály a technologie potřebné k realizaci. Témata přednášek jsou: Východiska soudobého detailu v architektuře, Arts and Crafts, avantgarda / Vlastnosti materiálů a jejich výrazové možnosti, tradiční a nové materiály / Obvodový plášť, balkony, loggie, dilatační spoje / Střechy, přístřešky, okna a sluneční clony / Dveře, vrata, výkladce / Terénní úpravy, komunikace, zpevněné plochy, ohrazení a oplocení / Sloupy, pilíře, stěny, příčky, podhledy, podlahy / Schodiště a výtahy / Vestavěné zařizovací předměty / Viditelná technická zařízení budovy, rozvody médií / Spoje nosných konstrukcí.

Návrh architektonického detailu je také součástí bakalářské práce, takže si reálnost výkresové dokumentace studenti ověřují přímo při výrobě fyzického modelu v měřítku jedna ku jedné. Na základě vlastní dokumentace si vybírají nejvhodnější výrobní proces – technologii, potažmo samotného řemeslníka – výrobce. Aktivně se zúčastňují výroby, svůj návrh detailu korigují v reálném měřítku se skutečným materiálem. Je to příprava pro praxi, kde pozice architekta je někde mezi klientem a řemeslníkem. Student – budoucí architekt zhmotňuje svoji představu, koriguje ji při výrobě tak, aby výsledný detail splnil estetický soulad a harmonizoval s prvotním konceptem. Neopomenutelnou součástí je i ekonomická stránka, tedy samotná cena při realizaci detailu. Detail totiž určuje nejen výraz (materiálově-technické a konstrukční vazby), ale i ekonomii celé stavby. Jeho kvalitní a promyšlené provedení je charakteristickým prvkem, z něhož je formován celek a proto má v procesu navrhování významné místo. Předmět vede studenta k důmyslnosti a rafinovanosti oproštěné od pouhé technické kalkulace načtené z knih, k pragmatismu a experimentu a k posunu od prosté proveditelnosti k dokonalosti.

Vztah mezi problémem a jeho řešením našich předků nespočívá jenom ve zvolené architektonické formě a technice, kterou zdokonalovali a předávali si z otce na syna, ale také v postupu použití materiálu. Spekulace, které zavrhují potřebu poznat svoji historii nebo neřešitelnost problému dnešní doby pomocí inspirace starobylých postupů nejsou na místě. Někdy zdánlivé neřešitelné problémy jsou nakonec řešené právě jednoduchým přístupem. A tak děkujeme za bohaté dědictví našich předků a posouvejme chápaní architektury stále dál. Architektura je v detailu. Nedělat zbytečně komplikovaný detail je lepší, než vytvářet náročná řešení, které vedou ke ztrátě identity a náročnému provedení a tedy vysoké ceně. Aby čitatel pochopil, komplikovanosti se myslí zbytečnost.

„Bůh je v detailu“... nejslavnější výrok neméně slavného architekta Miese van der Roheho si dovolím na závěr parafrázovat: Pokud je Bůh v detailu, proč tedy nehlásat „náboženskou osvětu“. Tato náboženská osvěta prezentovaná studentům ARC, je velice dobře hodnocená praktikujícími architekty, kteří si z řad našich studentů s oblibou vybírají své spolupracovníky.

„Co vytvořil jednotlivec, je projevem jednotlivce, ... stejně jako je jednotlivec projevem svých genů.“
Parafráze na Richarda Dawkinse

„Každý architektonický detail vytvořený jednotlivcem je tedy jedinečný. Jakmile se však detail stane univerzální, stává se zastaralým, proto musí být vždy odlišný, aby byl nenahraditelný.“
Juraj Dulenčín

„Bůh je v detailu“
Mies van der Rohe

Pokud je Bůh v detailu, proč tedy nehlásat „náboženskou osvětu.“
Juraj Dulenčín

Autor článku absolvoval Fakultu architektury STU v Bratislavě (2003) pod vedením doc. Ing. arch. Akad. arch. Ivana Gürtlera, PhD. Na FA VUT v Brně v roce 2007 získal doktorát na téma Proměny bydlení (Architektura v pohybu a pohyb v architektuře) a v současnosti působí na Ústavu architektury Fakulty stavební VUT v Brně jako odborný asistent a zástupce vedoucího ústavu. Vyučuje ateliérovou tvorbu a předmět Detail v architektuře, kterého je tvůrcem a zároveň garantem.

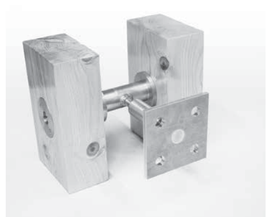

Fragment fasády: dřevo, nerez – student

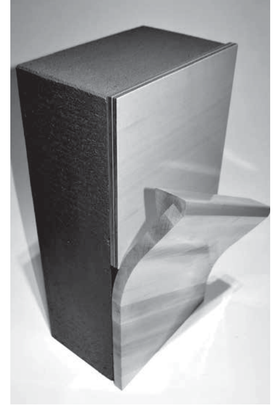

Fragment schodiště - zábradlí javor

POUŽITÁ LITERATURA:

LEWIS, M.: (2008). Architectura, elements of architectural style. Cambridge, MA: Harvard University Press.
CAZDEN, C.: (1986). Classroom discourse. In M.C. Wittrock (Ed.), Handbook of research on teaching (pp.432-463). NY:MacMillan.
DAVIS, B.H & BREWER, J.P.: (1997). Electronic discourse: Linguistic individuals in virtual space. NY: SUNY.
GUMPERZ, J.: (1982). Discourse Strategies. Cambridge, MA: Cambridge University
HERRING, S.: (1996). Posting in a different voice. In C. Ess (Ed.), Philosophical perspectives on computer-mediated communication (pp. 115-145). NY:SUNY.
HERRING, S., JOHNSON, D., & DIBENEDETTO, T.: (1992). Participation in electronic discourse in a "feminist" field. In M. Bucholtz, K. Hall, & B. Moonwomon (Eds.), Locating power: Proceedings of the second Berkeley women and language conference (pp.250-62). Berkeley,CA: Berkeley Women and Language Group.
SCHIFFRIN, D.: (1995). Approaches to discourse. Cambridge, MA: Blackwell Publishers.
TANNEN, D.: (1994). Talking from 9 to 5. NY: Avon Books
WERTSCH, J.: (1990). The voice of rationality in a sociocultural approach to mind. In L.C. Moll (Ed.), Vygotsky and education: Instructional implications and applications of sociohistorical psychology (pp.111-126). Cambridge, MA: Cambridge University.

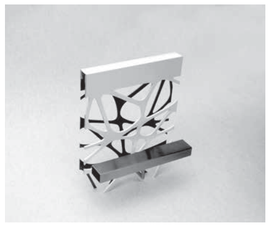

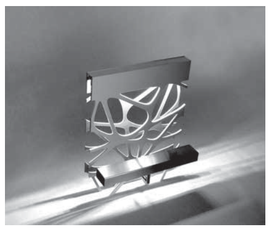

Fragment schodiště – zábradlí lakova

ODBORNÁ PRAXE

ING. ARCH. PETR DÝR, PHD.

Odborná praxe v rozsahu dvou semestrů studia je ojedinělým počinem ve struktuře architektonického studia oboru Architektura (dále jen ARC) na Fakultě stavební VUT v Brně. Žádná jiná škola architektury v České republice ji v takovém rozsahu nemá zařazenu ve svých studijních programech. Po desetiletém působení ARC na architektonické scéně a sedmiletém praktikování studentů již v rámci studia, se jednoznačně prokázalo, že odborná praxe je významným článkem v převážně teoretické struktuře studia. Studenti si při její absolvování již za studií vytváří předpoklad následného uplatnění na trhu práce, zaměstnavatelé – architektonické kanceláře mají možnost si svého potencionálního zaměstnance prověřit ještě dříve, než mu nabídnou trvalé zaměstnání.

ODBORNÁ PRAXE

Obsah a rozsah odborné praxe vychází ze závazného dokumentu, jímž je POKYN DĚKANA č. 4/2014 **Pravidla pro odbornou praxi v bakalářském studijním programu *Architektura pozemních staveb* a pravidla pro odbornou praxi v navazujícím magisterském studijním programu *Architektura a rozvoj sídel* na FAST VUT.**

K cílům odborné praxe, získané konkrétní činností uchazeče o profesní zařazení v oboru architektura, patří:
a) základní znalost hospodářských, procedurálních a právních vztahů profesionálního prostředí architektonicko-urbanistické praxe,
b) základní praktické zkušenosti s pravidly, jak právními, tak etickými, vyplývajícími ze vztahu mezi architektem a zákazníkem a mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem,
c) přímý kontakt s povinnostmi a profesionální zodpovědností jako nezbytnými součástmi kvalifikace v oboru.

Základní parametry praxe lze definovat takto:
1. Bakalářská praxe probíhá v závěru bakalářského studia, tj. v letním semestru 4. ročníku
2. Magisterská praxe probíhá při zahájení magisterského studia, tj. v zimním semestru 1. ročníku
3. Minimální délka praxe je v Bc. i Mgr. studiu stanovena na 13 kalendářních týdnů při 40 hodinové týdenní pracovní době.
4. Praxe je uznatelná pouze v projekční kanceláři, vedené autorizovaným architektem České komory architektů.
5. Praxi lze absolvovat i v zahraničí (Evropské unii popř. ve Světě). Zahraniční kancelář musí splňovat svojí odborností min. kvalitu srovnatelnou s českou kanceláří, vedenou autorizovaným architektem.
6. Student si praxi zajišťuje sám dle osobního výběru.
7. Studentu, který si praxi nezajistí, je praxe zajištěna pověřeným pracovníkem ARC, ovšem bez možnosti výběru kanceláře, místa výkonu praxe, event. finanční odměny apod.
8. Student má možnost hledat architektonickou kancelář prostřednictvím webu ARC. Stejně tak architektonické kanceláře mohou na stejném webu inzerovat svůj zájem o studenta na praxi.
Student za absolvování praxe obdrží 30 kreditů. Požadavkem k řádnému ukončení praxe je zápočet. K zápočtu student předkládá:
1. Pracovní výkazy – formuláře, kde je hodinově zaznamenán průběh praxe na jednotlivých výkonových fázích projekčních činností dle struktury vydané Českou komorou architektů. Pracovní výkazy potvrzuje podpisem a razítkem autorizovaný architekt příslušné kanceláře.
2. Pracovní deník – skicář, který si student vede po celou dobu praxe. Jsou zde jeho poznámky, náčrtky, výpočty aj. které při praxi používal.
3. Portfolio – souhrn vlastní práce, kterou při praxi vykonával v grafické prezentaci.
4. CD – vše uvedené pod body 1.–3. Uložené v .pdf formátu k archivaci po dobu studia.
5. Dotazník absolventa praxe – nepovinné! (nově od r. 2015) slouží k získání zpětné vazby mezi školou a praxí.

ODBORNÁ PRAXE – DOTAZNÍK, MAPUJÍCÍ PRŮBĚH ODBORNÉ PRAXE

Studentům Bc. odborné praxe v letním semestru 2014/2015 byl po absolvování předložen Dotazník absolventa bakalářské praxe. Dotazníkové akce se zúčastnilo celkem 37 respondentů. Cílem bylo získat statistické údaje o průběhu odborné praxe. V následném textu jsou prezentovány výsledky a z nich vyplývající závěry:

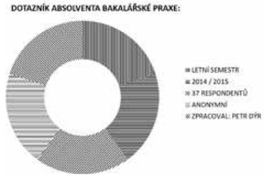

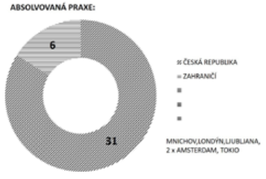

1. Na otázku: „Kde jste absolvoval odbornou praxi?", odpovědělo 31 studentů, že v ČR. Šest studentů praxi absolvovalo v zahraničí, konkrétně v Mnichově, Londýně, Ljubljaně, Tokiu a 2 v Amsterdamu. Poměr absolvovaných praxí v Mgr. studiu se mírně zvyšuje ve prospěch zahraničních kanceláří. Je to dáno nabytými zkušenostmi a rozhledem studentů.

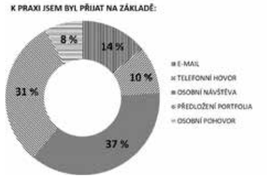

2. Na otázku: „Na základě čeho jsem byl k praxi přijat?", odpověděli studenti takto: 14 % na základě e-mailové korespondence, 8% na základě osobního pohovoru, 10% uvedlo telefonický rozhovor, 37 % přijetí bylo na základě osobní návštěvy a 31 % tazatelů uvedlo, že k jejich přijetí přispělo předložení portfolia. Ze statistiky vyplývá, že největší úspěšnost při přijetí do praxe má osobní návštěva kanceláře s předložením portfolia vlastních prací studenta. Telefonování a rozesílání e-mailů má naopak nízkou účinnost.

ZÁVĚR

Odborná praxe je důležitou součástí struktury studijních programů oboru Architektura na Fakultě stavební VUT v Brně. Dokladem toho jsou nejen závěry provedeného průzkumu, ale i ohlasy architektonických kanceláří, přijímající studenty ARC k praxi. Mnohé z nich jsou již na seznamu stálých žadatelů při vědomí toho, že z řad studentů ARC získají vždy dobře připravené budoucí odborníky.

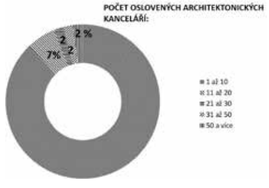

3. Na otázku: „Kolik jsem oslovil kanceláří, než jsem byl přijat", odpověděli respondenti takto:
1 – 10 kanceláří 86%
11 – 20 kanceláří 6%
21 – 30 kanceláří 2%
31 – 50 kanceláří 2%
51 a více kanceláří 2%
Z výše uvedeného vyplývá, že student oboru ARC má již před ukončením bakalářského studia dobrou odbornou průpravu a kanceláře mají o jeho práci zájem.

Autor je odborným asistentem Ústavu architektury Fakulty stavební VUT v Brně.

Po studiích a desetileté praxi v Agroprojektu Brno se více než 20 let věnuje pedagogické a vědecké činnosti zaměřené převážně na oblast venkova. Jeho pozornost je směrována k výrobním stavbám, zejména k revitalizacím zemědělských brownfields. V regionu Jižní Moravy je to především vinařská architektura.

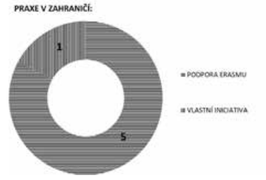

4. Na otázku pro studenty vykonávající praxi v zahraničí jich 5 odpovědělo, že byla absolvována v rámci podpory programu ERASMUS. Pouze jeden student si zahraniční praxi zajistil zcela sám. V Mgr. praxi se podíl studentů, zajišťujících si praxi v zahraničí samostatně, výrazně zvyšuje.

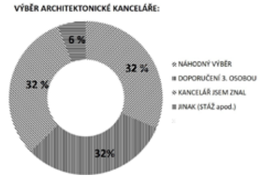

5. Na dotaz: „Podle čeho si studenti vybírali architektonickou kancelář?", 32% odpovědělo, že náhodným výběrem. Dalších 32 % si kanceláři vybralo na základě doporučení 3. Osobou a shodou okolností dalších 32 % podle již dřívější znalosti o působení kanceláře. Zbylých 6% uvedlo, že si kancelář vybrali jinak, než uvedené tři skupiny.

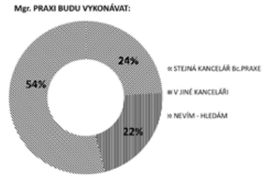

6. Protože se jednalo o studenty bakalářské praxe, další dotaz se týkal následné praxe magisterské. 24% respondentů uvedla, že následnou Mgr. praxi budou vykonávat ve stejné kanceláři jako Bc. praxi. 22% studentů vědělo, že budou na Mgr. praxi v jiné kanceláři a zbylých 54% v čase ukončení praxe bakalářské ještě nemělo tušení, kde následnou Mgr. praxi vykonají. Do konce září 2015 všichni studenti bez větších komplikací svoji architektonickou praxi v rámci Mgr. studia zahájili.

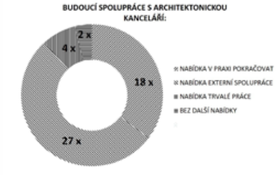

7. Další dotaz směřoval na uvedení konkrétních údajů: „Co výkon praxe přinesl každému k obohacení studia popř. profesního života?". Nejčastější pozitivní odpovědi zněly: zdokonalení práce se softwarem, spolupráce s profesemi, spolupráce se stavbou, řemeslníky či úřady, posílení samostatnosti v práci, účast na reálných projektech, získání nových kontaktů, poznatek, jak pracovat více efektivně, práce v terénu. Mezi odpověďmi se objevily i takové, které bychom mohli zařadit do kategorie tzv. „úsměvných": „proboha nešiřte! pracovat v klidu!", „dobrá káva pomáhá!" nebo „...dala mi co proto!" Z těch „vážných" odpovědí lze soudit, že výkon odborné praxe jednoznačně posunuje každého studenta k větší samostatnosti, odpovědnosti, umění spolupráce či pochopení celého procesu od projektování až k realizaci stavby a její uvedení do užívání.

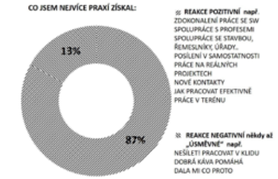

8. Na dotaz: „Zda-li praxe má-nemá význam ve struktuře architektonického studia?" na FAST VUT v Brně, zaznělo zcela jednoznačná odpověď: 100% respondentů uvedlo, že ANO!

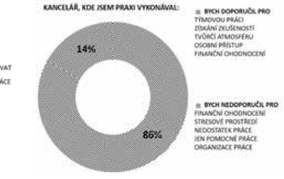

11. „Choulostivým" dotazem bylo „finanční ocenění" práce studentů. 72% studentů uvedlo, že na praxi byli v kancelářích finančně odměňováni. V zahraničí se tato odměna pohybovala v rozmezí 200 – 550 EUR/ měsíc, v ČR uvedli měsíční plat v rozsahu 4 000,- Kč až 10 000 Kč nebo mzdu hodinovou 45,- až 80,- Kč/ hod. 28 % studentů nebylo na praxi odměňováno. U studentů zahraniční praxe v rámci ERASMU je de facto další odměňování vyloučeno. Vyplývá to z podmínek tohoto programu. U ostatních neodměňovaných studentů je to otázka etiky nebo schopností (neschopností) studenta přinášet zaměstnavateli svoji praci nějaký přínos. V každém případě je na samotném studentovi, za jakých podmínek praxi přijme nebo nepřijme.

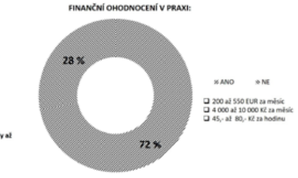

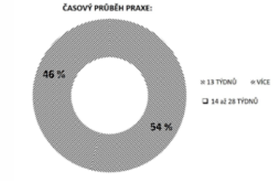

12. Na dotaz, zdali „praxe byla vykonána v předepsané délce 13 týdnů nebo byla delší?", 54 % uvedlo, že pouze praktikovali předepsaných 13 týdnů, 46% mělo praxi delší. Různě respondenti uvedli 14 až 28 týdnů. Pokud se studentovi na praxi líbí a je dostatečně finančně ohodnocen, zpravidla si praxi prodlužuje. Pokud je to na úkor prázdnin, je vše v pořádku a lze to jen doporučit. Pokud ovšem student v praxi pokračuje i při dalším studiu, zpravidla začne studium zanedbávat, což žádoucí není.

PRAMENY

1, A. NOVÝ: Pravidla pro odbornou praxi v bakalářském studijním programu Architektura pozemních staveb a pravidla pro odbornou praxi v navazujícím magisterském studijním programu Architektura a rozvoj sídel na FAST VUT.

2, P. DÝR: Statistický výzkum Odborné praxe studentů Bc. stupně studenta provedený v LS 2014/2015

VSTUP ABSOLVENTOV ARCHITEKTONICKÉHO ŠTÚDIA DO PRAXE V MINULOSTI A DNES

ING. ARCH. IMRICH PLEIDEL

Možnosť predniesť svoj príspevok na konferencii KONFUC 2016 pri príležitosti naraz 2 pekných výročí – 70 rokov architektonickej výučby na Slovensku a 40 rokov od založenia Fakulty architektúry dnešnej Slovenskej technickej univerzity v Bratislave si veľmi cením a túto chvíľu osobitne prežívam v rôznych polohách. V prvom rade ako absolvent a bývalý poslucháč jedného prvých ročníkov na samostatnej Fakulte architektúry, vtedy Slovenskej vysokej školy technickej v Bratislave, na ktorú som nastúpil spolu s mnohými ďalšími neskoršími vynikajúcimi kolegami v r. 1978.
V druhom rade ako praktizujúci architekt, ktorý je naďalej v úzkom kontakte so svojou alma mater formou účasti v komisiách na obhajobách diplomových prác, často i ako oponent diplomoviek, alebo člen porôt študentských súťaží. A v treťom rade i ako zástupca stavovskej organizácie Slovenskej komory architektov, či už ako riadny člen Vedeckej a umeleckej rady fakulty, alebo ako občasný prednášajúci na témy v súvisiace s právnou študentov na povolanie architekta.
Napriek tejto určitej, povedal by som, „exkluzivite" mojich pracovných i osobných kontaktov s fakultou architektúry STU i ďalších mojich pracovných aktivít by som rád na úvod môjho príspevku o vstupe absolventov architektonického štúdia do praxe zdôraznil, že pôjde predovšetkým o reflexiu a snahu o pretlmočenie mojej osobnej skúsenosti a nie hlbšiu systémovú analýzu s objektívnymi alebo exaktnými výsledkami.
V rámci naznačenej nesystémovosti by som zámerne „minulosť" v názve príspevku ohraničil koncom 70. rokov, keď už koník plánovaného hospodárstva pokrikával na všetky nohy. O vzdialenejšej histórii sme počuli alebo ešte budeme istotne počuť v ďalších príspevkoch alebo v diskusii. Pamätáme si mnohí, že ono „plánovanie" sa často zakladalo skôr na „triedení" najmä podľa triedneho prístupu. A to už v prístupe k vysokoškolskému štúdiu vybraného zamerania, keď vám nestačilo že ste na „architektúru" urobili prijímacie skúšky s náročnými talentovkami, písomnými skúškami z matematika fyziky a ústnymi pohovormi, ale čo bolo často rozhodujúce, museli ste nazbierať aj dostatočný počet tzv. spoločenských bodov, ktoré sa získavali najmä za robotnícky pôvod, členstvo rodičov a vlastné v komunistickej strane a podobne. Môžem potvrdiť svoju bezprostrednú a krutú osobnú skúsenosť s týmto systémom triedenia na vhodných a vhodnejších, na rovných a rovnejších, keď som po úspešnom absolvovaní prijímačiek nebol prijatý na moje vysnívané štúdium pre nedostatok miesta, kedže boli uprednostnení uchádzači s „vyšším počtom spoločenských bodov". Ani 38 rokov nedokázalo vo mne prekryť vo stále veľmi plastický pocit nepripravenosti na inú alternatívu ako štúdium architektúry, jednoducho som netušil, čo budem ďalej robiť najbližší rok, možno roky. Toto dejstvo v mojom živote malo však napokon šťastný záver, keď mi prišiel rektorom SVŠT podpísané kladné rozhodnutie o prijatí na štúdium na odvolanie.
Každý deň na škole som si potom užíval vediac, že som na nej ľahko nemusel študovať. Ak mi niečo po „rozkukaní sa" na nej chýbalo, tak umelo odstrihnutý rok štúdia v tzv. prestavbovom štúdiu, ktoré sa začalo v r. 1977 rok pred nástupom nášho ročníka do školy. Prestavba štúdia na fakulte architektúry priniesla nielen jeho výrazné skrátenie a preskupenie ťažiskových ateliérov už do prvých ročníkov štúdia, ale aj tvrdú redukciu výtvarných a humanitných predmetov. Môj smäd po výtvarnej príprave som uhasínal okrem debát s priateľmi v neďalekých občerstvovacích zariadeniach, ale aj na dobrovoľných večerných hodinách kreslenia a modelovania s na tú dobu veľmi príjemným liberálnym režimom. Zaň možno vďačiť predovšetkým pedagógom – výtvarníkom ako Eduard Antal, Marián Velba, alebo Ladislava Snopková.

Prepáčte mi toto osobné entreé, ale dokresľuje vtedajšiu situáciu nielen na fakulte a súvisí napokon i s mojou témou. Zlaté roky na škole ukončila promócia v r. 1983, z ktorej som si hrdo odnášal červený diplom a odtiaľ po pár dňoch rovno na personálne oddelenie Okresného stavebného podniku v Galante, ktorý mal len akúsi malú projekčnú zložku, zameranú hlavne na rekonštrukcie a malú lokálnu občiansku vybavenosť a hospodárske stavby rôzneho druhu. Vyberať si svoje budúce pôsobisko sa prakticky nedalo, najmä v situácii, že ste v čase ukončenia štúdia už mali rodinu, ako v našom prípade 2 ročného syna. Fungova v prvom rade systém tzv. umiestneniek, ktorý bol previazaný cez personálne (rozumej kádrové) oddelenia veľkých štátnych projektových ústavov, ako boli Stavoprojekty, Štátny projektový a typizačný ústav, Zdravoprojekt, Dopravoprojekt, Projektovýý ústav kultúry, DRUPRO, Energoprojekt, Hydroconsult, Hutný projekt, Chempik, IPO školských stavieb a podobne, prípadne v rámci tzv. projektových zložiek výrobných alebo stavebných podnikov s ako napr. Inžinierske stavby, Poľnohospodárske stavby, Hydrostav, Agrostavy, aj už spomínané OSP. Aby som dokreslil význam a hodnotu výborných študijných výsledkov pre mladších ne-pamätníkov, červený diplom z vysokej školy znamenal miesto nástupného hrubého platu v nevýrobnej sfére 1750,- Kčs, alebo vo výrobnej 1850,- Kčs zvýšenie základného platu až o jednu jednu celú stokorunáčku, čiže na 1850, resp. 1950,- Kčs. Dnes sa to už ťažko predstavuje, ale tieto podmienky platili v bývalej ČSSR rovnako od Ašu až po Čiernu nad Tisou. Takže ja tým, že som išiel do výrobného podniku, som mal nástupný plat až o 200,- korún vyšší ako moji kolegovia v na tú dobu veľmi kvalitných projektových ústavoch v Bratislave a vo väčších mestách. Túto informáciu nezverejňujem z rozmaru, ale skôr s trpkou príchuťou. Druhou stranou mince bola najprv jednoročná povinná prax vo výrobe, čiže na stavbe, z ktorej som si nakoniec odkrútil 3 roky ako majster a stavbyvedúci na rôznych stavbách vrátane vojenskej služby (u tzv. stavebných čiat v rámci ženijných vojsk, čo boli len inak nazvané bývalé neslávne známe PTP – Pomocné technické prápory). Až po 3 rokoch som sa konečne dostal do projekcie a to až po podaní na okresný súd na riešenie pracovného sporu z dôvodu nevyužívaní kvalifikácie.
Už len ako perličku spomeniem, ako v tej dobe fungovali informačné kanály okresného aparátu strany, lebo ešte pred doručením podania poštou na vedenie podniku si ma zavolal súdruh riaditeľ, ku ktorému sa v podniku inak nedalo normálne dostať až na zopár vyvolených, a zvestoval mi, že na druhý deň môžem nastúpiť do projekcie. Tento príbeh nespomínam, ako veľmi dramatický, či mimoriadne zaujímavý, a už vôbec nie výnimočný, ale na dokreslenie aká bola v tých časoch situácia so vstupom absolventov fakulty architektúry do praxe. Mnoho kolegov však dopadlo na tú dobu lepšie z hľadiska získania kvalitných skúseností z reálnej projektovej praxe aj na veľkých a zaujímavých stavbách. Samozrejme gros stavebnej produkcie tvorila tzv. KBV – komplexná bytová výstavba, ktorá bola aj bytovou aj výstavbou, len nie komplexnou. Výsledkom boli monofunkčné sídliská často bez základnej vybavenosti, ktorých riešením sa chtiac- nechtiac musíme zapodievať dodnes, ale to je už iná téma.

Musíme teda konštatovať, že i s mnohými chybami a neduhmi boli projektové ústavy akousi liahňou skutočných profesionálov – architektov a architektiek a pevným základom na zvládnutie remesla architekta vo všetkých stupňoch, ako sa vtedy hovorilo, predprojektovej a projektovej prípravy, ako aj územnoplánovacej dokumentácie (v tejto súvislosti nemôžeme opomenúť napr. URBIONy). Pre našu generáciu, ktorá sme ešte zachytila časť éry štátnych projektových podnikov, to bola vcelku kvalitná príprava na výkon povolania architekta, ak sa zameriame na praktizujúcich tvorivých architektov. Na obdobný aspoň ilustračný popis uplatnenia absolventov – architektov v iných oblastiach spoločensko-ekonomického uplatnenia, žiaľ, priestor tohto príspevku nestačí.

Skúsme sa teda preniesť o ďalších pár rokov do začiatku 90. rokov, keď na pôde a najmä s ľuďmi z obnoveného Spolku architektov Slovenska vznikla myšlienka vytvorenia stavovskej organizácie architektov, ktorá by si sama organizovala udeľovanie autorizácií podľa objektívneho a všeobecného kľúča a komplexne zastupovala záujmy architektov v oblasti výkonu povolania. Skupine ľudí z prípravného výboru Slovenskej komory architektov okolo architekta Štefan Svetka, s ktorým som mal tú česť aj osobne v tej dobe spolupracovať sa to napokon v roku 1992 podarilo. Zákon č. 138/1992 Zb. bol prijatý vo februári a Slovenská komora architektov oficiálne začala činnosť v októbri 1992. Zdaleka však nenastal ideálny stav. Zákon č. 138/1992 o autorizovaných architektoch a autorizovaných stavebných inžinieroch a i ich komorách sa totiž ešte pomerne dlhé obdobie vzťahoval len na architektov a stavebných inžinierov pôsobiacich v statuse slobodného povolania, v podstate dobrovoľníkov, ktorí sa odhodlali samostatne pod svojím menom projektovať a niesť za svoj výkon plnú zodpovednosť, rešpektovať pritom vnútorné poriadky komory, ako je disciplinárny, etický, súťažný poriadok a do roku 2004 aj honorárový poriadok. Mimo bola naďalej veľká skupina architektov vykonávajúcich povolanie na základe živnostenských oprávnení, zamestnancov ešte fungujúcich projektových ústavov alebo súkromných spoločností podnikajúcich na základe rôznych rezortných oprávnení. Dnes je už situácia podstatne lepšia v tom, že sami architekti si v rámci našej stavovskej organizácie spravujeme kompletnú agendu autorizačných skúšok a udeľovania autorizácií autorizovaným architektom a krajinným architektom, zabezpečujeme výkon disciplinárnej právomoci pri porušení disciplinárneho poriadku, sústavné vzdelávanie architektov, sme dôležitými partnermi orgánov verejnej správy v oblasti legislatívy týkajúcej sa architektov, tiež architektonických, urbanistických a krajinárskych súťaží a v mnohých iných oblastiach. SKA je súčasne riadnym členom ACE – Architektonickej rady Európy a zabezpečuje hosťovanie zahraničných architektov na Slovensku a poskytuje potrebný servis pre našich členov aj pri vstupe na európsky trh v iných členských štátoch EÚ. Ak hovoríme o jednom z najvýznamnejších benefitov pre súčasnú nastupujúcu generáciu architektov do praxe, po získaní autorizačného osvedčenia v Slovenskej komore architektov je to možnosť vykonávať povolanie architekta v rámci celej EÚ. Absolvované vzdelanie architekta z Fakulty architektúry STU je univerzálne uznávané pre tieto účely vo všetkých krajinách EÚ.

Podmienkou získania autorizácie na výkon povolania architekta alebo krajinného architekta je v zmysle európskej aj domácej legislatívy okrem uznaného vzdelania aj absolvovanie odbornej praxe pod dohľadom autorizovaného architekta (krajinného architekta). Na Slovensku bola pôvodne táto povinná prax 5 rokov, dnes je 3 roky. Hoci sú tlaky zo strany orgánov EÚ na zníženie počtu rokov univerzitného štúdia až na 4 a povinnej praxe na 2 alebo dokonca žiadnu, považujeme náš súčasný model za optimálne vyvážený s ťažiskom na kvalitnom, zbytočne neurýchľovanom vzdelaní a primeranej dĺžke odbornej praxe, počas ktorej absolvent má reálnu šancu pracovať aspoň na 3 relevantných projektoch a realizáciách stavieb, alebo územnoplánovacej a krajinárskej dokumentácii. Moje osobné skúsenosti z vyše 30 ročnej projektovej praxe so spoluprácou s absolventmi FA STU sú vo výrazne prevládajúcej väčšine vynikajúce a veľmi dobré. S niektorými psom spolupracoval 2–3, s inými i viac ako 5 rokov. I momentálne máme v ateliéri 2 absolventov bratislavskej fakulty architektúry. Čo považujem za pozitívne, že okrem kreatívnej zložky a dnes už samozrejmého zvládnutia projektovania v CAD systémoch sa pomerne rýchlo učia remeslo z hľadiska štruktúry a obsahu a projektovej a územnoplánovacej dokumentácie, komunikácie a spolupráce so špecialistami, či úradmi. Trochu dlhšie trvá, čo je však prirodzené, prenášanie plánu do reality na stavbe. Tam treba mať okrem dobrej odbornej a osobnej výbavy aj skúsenosti z realizácie, čo môžeme od toho ktorého zhotoviteľa, či remeselníka žiadať, ovládanie hierarchie zodpovednosti a isté umenie, cit na predchádzanie problémom. Preto je podľa môjho názoru veľmi dôležité zapájať mladších kolegov do všetkých procesov – aj tých priamo neprojektových – v rámci architektonického ateliéru. Každá stavba je pre architekta veľkou živou učebnicou.

Rád by som ešte na tom to mieste uviedol zopár čerstvejších informácií a skúseností s udeľovaním autorizácií autorizovaného architekta a krajinného architekta v SKA, ktoré sú základnou podmienkou na vykonávanie povolania architekta – zodpovedného projektanta, spracovateľa územnoplánovacej dokumentácie alebo dokumentácie krajinných úprav a záhradnej architektúry. V Slovenskej komore architektov, ktorá má v súčasnosti približne 1 800 členov autorizovaných architektov a krajinných architektov nemáme podrobnú štatistiku úspešnosti vykonania autorizačných skúšok uchádzačov podľa absolvovanej školy architektúry. Môžem však uviesť aspoň údaje o počtoch úspešných a neúspešných uchádzačov o udelenie autorizácie v SKA vrátane neúspešných uchádzačoch absolventov FA STU v Bratislave (viď graf uchádzačov o autorizáciu za r. 2011–2015). Podiel neúspešných uchádzačov o autorizáciu, ktorí absolvovali FA STU tvorí približne 3–5 % podiel voči všetkým uchádzačom o autorizáciu. Uvedený údaj príliš neskresľuje ani skutočnosť, že absolventi z FA STU tvoria absolútnu väčšinu (minimálne 90%) zo všetkých uchádzačov o udelenie autorizácie.

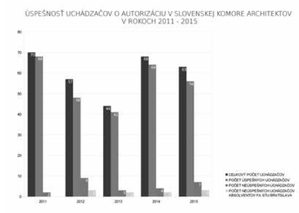

Popri všetkých pozitívach a výbornej spolupráci Fakulty architektúry STU a SKA, potvrdenej roky trvajúcou dohodou o spolupráci vidím ešte prirodzený priestor na jej naplňanie z oboch strán, najmä v oblasti študijného predmetu príprava na povolanie, zapájania väčšieho počtu výkonných architektov do ateliérovej výučby, ako aj rozšírenie spoločných aktivít v rámci sústavného vzdelávania architektov – členov SKA. Verím, že vstup do praxe bude pre absolventov fakulty architektúry čím ďalej tým úspešnejší. Jedno čo si v tejto súvislosti želám osobne, ale najmä všetkým mladým kolegom, aby mali možnosť nájsť skutočné naplnenie v profesii architekta.

Autor je predseda SKA a projekčne činný architekt.

FRAGMENTY ZO ŠTÚDIA NA FAPS

PROF. ING. ARCH. LUMÍR LÝSEK, PHD.

Dnes viem, že som mal šťastie študovať architektúru, teda smer „A" od roku 1953 na Fakulte architektúry a pozemného staviteľstva a absolvovať ju po šiestich rokoch, v roku 1959, ešte v období pedagogického pôsobenia väčšiny pôvodného tímu jej zakladateľa, profesora Emila Belluša. Pre pozemných, teda neinžinierskych „stavárov" mala fakulta logicky aj päťročný smer „B". My „ Ačkári" sme uznávali „Béčkárov, že im ide matematika, oni nás uznávali, že vieme kresliť a tajne nám závideli, že od 3. ročníka môžeme chodiť na *Večerný akt*. Závisť skončila, keď sa dozvedeli, že tam ide prevažne o mužské modely. Chodili si tam po večeroch zakresliť aj naši asistenti, kreslarení sa stávala miestom pre všetkých, ktorých to k výtvarnému kumštu ťahalo. Symbolizoval to súvis architektúry a umenia. Bežne sme akvarelovali projekty, aj výkresy staviteľstva, patrilo sa priniesť akvarely z výletov o prázdninách. Ale na každé povinné kreslenie sme museli doniesť desať škíc z okolia, keď už bola výhovorka, že nebolo čo kresliť, tak vlastnú ruku.
Tradovalo sa, že Večerný akt skončil vtedy, keď na fakultu prišla študovať skupina Kórejcov a jedna neuvedomelá súdružka modelka prehlásila, že pred týmito opic..i nahá stát nebude. V skutočnosti to zrušenie Večerného aktu iste súviselo s reformami, ktoré fakultu postihli rok potom, čo náš ročník štúdium ukončil. Fakulta architektúry a pozemného staviteľstva už neexistovala a štúdium architektúry sa na dlhé roky ocitlo v pevnom bratskom objatí Stavebnej fakulty, kde sa dali počuť na vysokej úrovni vyslovené názory (prof. Havelka), že architektúra je nutné zlo v stavebníctve. Medzi nami študentmi žiadna nevraživosť so smerom „B" neexistovala.

Kórejcov som moc nepoznal, bol som už v druhom ročníku, keď k nám prišli. S počiatku pôsobili ako introverti, ich vek sme nevedeli odhadnúť, o niektorých sa hovorilo, že boli vojaci a že si farbia šediny. Keď sa už zabehali v slovenčine, tak sme z nich vypáčili, že vôbec najhoršia kórejská nadávka je „ty pes" a že „ja Ťa ľúbim" je po kórejsky *nan norl sarang chandra*. To nás vtedy zaujímalo. V nedeľu sa z internátu vždy stratili, až neskôr sme zistili, že sa chodia vzájomne „hodnotiť" k pracovníkovi z pražského vyslanectva. Na prázdniny odcestovali za celú dobu štúdia len raz a niekoľko sa z nich už nevrátilo. Boli to tí, k nám najotvorenejší.
V súvislosti s nimi, ako istými „exotmi" sa na fakulte bleskovo šírili prvé profesorské perličky. Samozrejme, že Kórejci vedeli, že profesori sa musia zdraviť. Ale nepoznali ich. Naši profesori prednášali v bielych plášťoch, aby sa nezaprášili kriedou, lebo často na tabuli skicovali, bolo to nutné a praktické. My sme na cvičeniach a seminároch vždy museli niečo škicovať. V spoločnom ateliéri, tam vládla ceruzka, tuše a hrubá múka. Tá bránila zašpineniu kladivkového papiera, na ktorý sa najskôr všetko nakreslilo a až potom rysovalo tušom. Naše plášte boli zafúľané, tak sme ich na chodbách nenosili. Bolo jasné, že sa profesor na chodbe pozná alebo podľa bieleho plášťa, alebo, že je starší človek a už je oblečený na ulicu. To bolo profesorské privilégium ísť hore oblečený.
My ostatní sme museli vždy používať šatňu pred aulou, ale považovali sme to za výsadu poslucháčov fakulty chodiť v saku. Kto sa na našich posledných dvoch poschodiach fakulty pohyboval v kabáte, bol podozrivý. Takto sme inštruovali našich Kórejcov, keď sa u nás objavili.
Profesor Chrobák na prednáškach rysoval, nosil s sebou okrem plášťa aj veľké trojuholníky a kružidlo, čím bol celkom jasne na chodbe identifikovateľný. Bol prvým z profesorov, s ktorým sa Kórejci mohli stretnúť a aj stretli. Prednášal staviteľstvo a to bolo od začiatku prvého ročníka. S ostatnými profesormi okrem profesora Piffla sa mohli stretnúť až od tretieho. Tak sa profesorovi Chrobákovi stalo, že bol s úctivým úklonom na chodbe Kórejcami oslovený pozdravom „Servus".
Nevedel, či je medzi nimi nejaký sprevádzajúci z vyslanectva, tak sa to riešilo opatrne, kým sa nezistilo, že sa nejedná ani o drzosť, ani nehrozí nejaký diplomatický problém. Kórejci sa chceli ukázať, že už vedia aj iný pozdrav, než naučený oficiálny pozdrav „česť práci".
Medzi jeho nezabudnuteľné výroky patrí aj jeho veta „*súdruh Kórejec, choďte sa spýtať na dekanát, či Vás môžem vyhodiť*", keď jeden z nich na skúške nevedel odpovedať. Zrejme existoval istý pokyn, aby sa im s počiatku štúdia pomáhalo a nechcel fakulte spôsobiť problémy.
S profesorom Pifflom sme sa stretli už na začiatku štúdia a v bielom plášti bola jeho územčistá postava aj pre Kórejcov nezameniteľná. Pri prvej prednáške nás utišil prísnym pohľadom a začal bez slova s kriedou. Ťukol do tabule a plynule pokračoval vodorovne, na konci priamky zdôraznil jej koniec a prehlásil: čiara architektska začína a končí. Nasledoval obdobný výkon zhora dole, čiary sa križovali. Ukázal na kríženie a konštatoval: takto sa vyjadruje bod a vidíte pravouhlé kríženie (a skutočne také bolo), architekt sa vyjadruje čiarou. Pravý uhol trénujte stále, v každej voľnej chvíľke. Pri prednáškach škicoval na tabuľu s presnosťou plottra. Jeho asistent pred prednáškou obvykle naškicoval na tabuľu objekt, o ktorom sa bude hovoriť a každú prednášku svojho profesora počúval. Vnímali sme vzťah majstra a továriša. Dostali sme poučenie, že na prednášku pred verejnosťou musíme vždy predstúpiť s papierom v ruke, aj keď by sme na ňom neměli žiadne poznámky (čo vždy dodržiaval), že ide o prejav úcty k počúvajúcim. Nadiktoval nám poradie kombinácií farieb. Prvá bola zlatá s modrou, druhá biela s modrou, ako najhoršia zelená s modrou. O pár dní sme videli príchod sovietskej vojenskej delegácie. Uniformy hore zelené, nohavice modré, vedeli sme sa orientovať.

Po menovej reforme v roku 53 sme všetci boli chudobní. Svetre sa párali a prepletali, „štrikovalo" sa stále a všade, aj na prednáškach, miesta vzadu hore boli vyhradené dievčatám. Jedna zapisovala cez kopírák, druhá počúvala a pri tom pod lavicou plietla, išlo o systém, ženská móda vyžadovala nové svetre do nekonečna. Keď došlo k nehode a klbko vlny sa zhora pekne skotúľalo a zaparkovalo pred pánom profesorom, stvrdli sme. On ho „nezbadal", pokračoval vo svojej pomalej prednášacej chôdzi pred prvými lavicami, pri návrate sa pre klbko zohol, reč neprerušil, položil ho na parapet a bolo po incidente.
Prednášal sugestívne, raz sa celkom vžil do problému, keď pri stavbe kostola St. Jean vo francúzskom Poitiers pán farár hnal stavbu stále do výšky, až začali múry praskať, a krajinou sa rútil jazdec a volal o pomoc: „súdruhovia, rúca sa nám kostol!" Problém vyriešili pristavané oporné múry a vznikla gotika. My sme to na prednáške disciplinovane nepočuli, ale vznik gotiky sme na veky pochopili tak, že o tomto detaile jej vzniku vedela obratom celá fakulta.
Profesor Piffl zorganizoval po absolvovaní nášho prvého semestra, vo februári 1954 prvú Beániu, teda prijímanie továrišov do cechu, kedy bolo továrišom povolené predvádzať svojich majstrov a robiť si z nich vtipy.
Objavil sa tam so sprievodom (asistenti katedry) v barokovom oblečení s baretom na hlave v roli cechmajstra, vyzýval pannu architektúru k vysly-

šaniu, museli sme prisahať poslušnosť posvätnej koze, čo bola drevená murárska koza s nafúknutou gumenou rukavicou ako vemenom. Bola tam výborná nálada, bez alkoholu. Na ďalšie Beánie už začali chodiť aj ostatní profesori, dozvedeli sa toho na seba v dobrom dosť, profesor Karfík na kritikov raz aj vyplazil jazyk. My prváci sme toho ešte o majstroch moc nevedeli, ale asistenti už rýpať do smiešností nielen majstrov, ale trocha aj fakulty vedeli. Po roku sme sa už mierne zapojili do vŕtania aj my. Beánia sa postupne formovala do istého kultúrne vedeného kritického fóra pomerov, čo začalo niekomu vadiť. Po odstránení profesora Piffla z fakulty sa duch otvorenosti, pripomínajúci demokraciu z Beánie postupne vytratil.
Tak, ako sme sa stali pod jeho vedením tovarišmi, stali sme sa aj prvými obnoviteľmi Bratislavského hradu. Na povinnú letnú prax sme museli prísť v montérkach a obnovovať jeho vstupnú bránu a Cour d´honneur. V najprístupnejšej veži inštalovali asistenti výstavu štúdií jeho obnovy a profesor Piffl tam pozval zrejme dôležitých funkcionárov mesta, a spravil im prednášku. Od tej doby sa na obnove hradu stále pracovalo.

Možno to bolo nášmu ročníku za odmenu, ale na zájazde na kongres UIA v roku 1956, ktorý sa konal v Moskve, bolo relatívne najviacej študentov z nášho ročníka. Predchádzajúci ročník v rámci povinnej letnej praxe zamieraval po Slovensku ľudovú architektúru, a my sme na hrade tvrdo makali. Cítili sme sa v ZSSR svetácky, ale sklapli sme, keď nám v Leningrade ukázali akvarelované perspektívy diplomových prác bratov Vesninovcov a obdobné práce diplomantov v Moskve.
V prvých troch rokoch si nás fakulta preverila a pripravila. Kto kompletne nesplnil každý ročník, musel byť výraz, s istým náznakom monumentality. Keď sa na vec pozrel a povedal svojou mäkkou slovenčinou „*vieťe*", to je celkom zlé, muselo sa ísť na vec znova. V pôdorysoch zadania budovy aparátu KSS sa museli zmeniť kancelárie na pracovne, zasadačky na rokovacie miestnosti a predsiene toaliet na úpravovne. Keď sa dostal do reči vtedy akútny dopravný problém riešenia križovatky pred dnešným prezidentský palácom, nakreslil nám profesor Belluš hrnček, v ňom dieru a z nej odtekajúcu kvapalinu a konštatoval, že s dopravou je to tak, že odtečie tam, kde sa to prevŕta.
Veľmi sa ho dotklo, že dostal od dekana Majzlíka nejaké nešťastne formulované oznámenie o ukončení pracovného pomeru na fakulte.
Profesor Karfík na korekciách kreslil, vlastne projektoval a vysvetľoval pritom, prečo návrh mení. Bol povestný svojou rýchlou chôdzou a malým logaritmickým pravítkom, ktorým často obratom preratúval efektivitu variant návrhu. Čo bolo ekonomickejšie, to bolo lepšie, ale nechodil do krajností. Raz prekvapil odporúčaním, aby sa k dámskym toaletám pridala miestnosť s ležadlom na odpočinok, pretože ženám je občas „šoufl". Vždy ho zaujímala predstava o konštrukcii návrhu. Na jeho katedre sa vždy projektovalo, stále mal auto, potreboval ho k životu, aby stihol jednania. Keď za ním prišiel na katedru jeho syn pýtať peniaze na písanky, dostal ich, až keď niečo otcovi pomohol. Faktom je, že jeho vzťah k peniazom bol bez príkras. Keď sa náhodou v debatách spomínala Manhattan Bank, hovoril o nej s úctou. Ja som sa na jednej z korekcii popýšil, že som bol sedem rokov obyvateľom jeho Baťova–Bahňáku-(Otrokovic), chodil tam do jeho Pokusných škôl, Spoločenského domu, na kúpalisko, do lodenice atď. Postupne sme s na jeho korekciách dozvedeli pravdu o „Baťoch", a s predstihom väčšinu obsahu jeho knihy Architekt si spomína.
Bol tiež mladým, nespokojným absolventom školy architektúry. Poznal základy a princípy jej tvorby. Len tie mu jeho škola mohla dať a iste aj dala. Architektúra sa rozvíja vždy len vo vyspelom svete. On sa nebál a išiel tam, lebo chcel. Preto mal úspech.

Autor bol v rokoch 1983-1990 pedagógom na FA SVŠT, v rokoch 1983–88 vedúci Katedry architektonického projektovania a dizajnu.

sa im videla príliš vzdialená od fakulty a protestovali. Aj my, štvrtoročiaci, roky ubytovaní v Mladej garde sme boli rozožratí. Dali sme si ráno pred dvere ateliéru prinášať donáškovou službou mlieko a rožky, kým nám to nezatrhli.

Pred autoritou profesorov Belluša a Karfíka sme v ateliéri boli maličkí, ako zrnká piesku. Boli osobnostne a tvorbou celkom rôzni, ale priatelia, jeden si vážil druhého. Kým prišli do ateliéru, objavil sa v ateliéri ich asistent a zistil, či je pre profesora voľno. Nikdy nekorigovali súbežne, demonštrovali, že vychovávajú svojich, každý z nich mal troch. My sme vedeli, čo kto má na korekciu pripravené, tak sme boli ticho a počúvali. Ja som bol jeden z tých, čo patrili prof. Bellušovi. On bol taký architektonický osvietený monarcha fakulty. Ku korekcii musela byť predložená ukončená a orámovaná vec. Na nej málokedy niečo nakreslil. Hovoril v prímeroch, fasáda musela mať oči a ústa, harmóniu proporcií. Návrh musel smerovať k vznešenosti typu vstupnej haly našej fakulty, hľadal moderný výraz v osvedčených proporciách. Čím významnejšie bolo zadanie, tým pokojnejší

VOJTECH VILHAN A SLOVENSKÝ INTERIÉR 20. STOROČIA

PROF. ING. ARCH. AKAD. ARCH. IVAN PETELEN, PHD.

Keďže v tomto roku slávime naše dôležité 40. a 70. výročie vo vzdelávaní v architektúre, mohli by sme si k tomu pridať ešte jedno (takmer okrúhle výročie – 90 rokov od narodenia Vojtecha Vilhana, niekdajšieho pedagóga našej fakulty. Vojtech Vilhan (*14. júl 1926, Vrútky – †1. november 1988, Bratislava) bol slovenský architekt, ktorý aj ako pedagóg, hlavne v 60-tych až 80-tych rokoch 20. storočia, ovplyvnil vývoj architektúry na Slovensku. Vojtecha Vilhana radíme medzi zakladateľov modernej slovenskej interiérovej tvorby.

Najprv krátke osobné vysvetlenie, prečo je dôležité hovoriť o tejto osobnosti slovenskej architektúry aj vo väzbe na našu fakultu. Na vysokoškolské štúdium som nastúpil v Bratislave v roku 1965, tesne po extrémnych Dunajských záplavách. Vtedy to bolo štúdium na Stavebnej fakulte Slovenskej vysokej školy technickej v Bratislave, avšak počas celých šiestich rokov s odborom architektúra. Do skončenia štúdia v roku 1971 som zažil množstvo známych aj významných osobností, ktoré predsa len zanechajú v mladom študentovi istú stopu. Boli to ozaj známe mená, a tak som celkom hrdý, že som mohol osobne spoznať, zažiť, aj odborne si vážiť pedagógov – profesorov: Emila Belluša, Vladimíra Karfíka, Jana Koulu, Emanuela Hrušku, Tibora Alexyho, Jána Antala, Jozefa Lacka, ktorí nám prednášali, osobne nás skúšali a u posledne menovaného som mal to šťastie a robil diplomovku. Môj príspevok však nebude smerovať k mojej autobiografii, no je tu jeden moment – jeden špecifický predmet, ktorý sme v rámci štúdia absolvovali – **Interiér v 5.ročníku**. Pokúsim sa v tejto problematike priblížiť neskôr aj ďalšie osobnosti, ktoré sa venovali tejto téme na našej fakulte. Na SvF to boli len hodinové prednášky, dnes to nazývame aj malý ateliér alebo presnejšie klasifikovaný zápočet a následná krátka skúška u Hanziho Valachoviča. Témou vnútorného priestoru a jeho opodstatnenosti sme sa ale viac u nás nezaoberali. Prečo sa tejto téme chcem trochu venovať?
V rokoch 1950 až 1957 na našej škole pedagogicky pôsobil aj Vojtech Vilhan. V rokoch 1946–1950 tu študoval. V roku 1948, ešte ako študent, pôsobil na Ústave vnútornej architektúry u prof. Koulu, vtedajšej Fakulte architektúry a pozemného staviteľstva (FAPS) SVŠT ako demonštrátor. (Prosím, všimnite si názov pracoviska...) Po 8 rokoch na FAPS ho záujem o výstavníctvo a interiér nakrátko priviedol do Prahy, kde pôsobil vo výstavnícko-interiérovom ateliéri v kolektíve F. Cubr, J. Hrubý a Z. Pokorný. V rokoch 1957–58 sa opäť vrátil na FAPS SVŠT v Bratislave ako externý prednášateľ. Z hľadiska dôležitosti tvorby vnútorného prostredia je pre takúto špecializáciu pôsobenie Vojtecha Vilhana veľmi významné. Vo svojich vtedajších publikačných príspevkoch kriticky vníma nesystematickosť práce a podceňovanie významu interiéru na Slovensku. Zásadne odmieta oddeľovanie významu stavby a výrazu jej vnútorného priestoru. Definuje interiér ako organickú súčasť celku architektonického diela v zmysle komplexnosti. Presadzuje princíp prelínania vonkajšieho priestoru s vnútorným, rozoberá neradostný stav zriaďovacích prvkov. Zdôrazňuje nutnosť dokonalého stavebného detailu. Tiež vyzdvihuje dôležitosť celkového výzoru priestoru popri dizajne jednotlivých výrobkov. Vilhanov prístup v tvorbe vnútorného prostredia nikdy nekončil len voľbou existujúceho nábytkového zariadenia. Vnášal do tvorby stále nové pohľady, zohľadňujúce požadované funkcie jednotlivých miestností. Neuspokojil sa jednoduchým nábytkom, ktorý bol priemyselne, pásovo vyrábaný, no vo veľmi limitovanej ponuke. Často aj preto navrhoval vlastné interiérové prvky. Pri tvorbe nového interiéru často spolupracoval s výtvarníkom, ktorého staval do rovnocennej úlohy spolutvorcu na celkovom výraze interiéru. Neponúkal mu len vyhradené plochy na výtvarné dotvorenie, ako to bolo zvykom, ale nechal ho realizovať sa priamo na dizajnérskom výraze jednotlivých interiérových prvkov.
Takýto prístup v tvorbe vnútorného priestoru bol veľmi lákavý, no v tom čase najmä opodstatnený. Aj preto viacerí z absolventov FAPS alebo SvF sa hlásili na ďalšie doplnkové, ale riadne trojročné štúdium na Vysokej škole výtvarných umení, kde práve Vojtech Vilhan od roku 1962–88 zakladal a viedol špecializáciu interiérovej tvorby. Aj ja som mal to životné šťastie stráviť celé tri roky pod jeho vedením na VŠVU. Bodaj by nie!
V čase môjho štúdia pracoval Vilhan na mnohých významných realizáciách, za ktoré získal ocenenia. Za svoj kvalitatívny posun v interiérovej a výstavníckej tvorbe a tiež spoluúčasť na propagácii vtedajšieho Československa na svetových výstavách 1964 a v Montreali 1967 získal Cenu Dušana Jurkoviča. Získal aj vyznamenanie Za zásluhy o výstavbu v roku 1968. Takto často oceňovaného bývalého pedagóga naša fakulta ešte dovtedy nemala. Aj preto Vojtecha Vilhana dnes vnímame ako priekopníka a jedného zo zakladateľov modernej slovenskej a československej výstavníckej architektúry a interiérovej tvorby.
Po viacerých úspešných realizáciách československých výstav a veľtrhov koncom druhej polovice 50. rokov a začiatkom 60. rokov (Viedeň – 1958, Poznaň – 1959, Paríž – 1961, Marseille – 1961, Tripolis – 1962) prišla éra jeho azda najznámejších výstavníckych projektov pre svetové výstavy EXPO (Brusel – 1957, Montreal – 1967, Ósaka – 1970). K vynikajúcim dielam z tohto obdobia patria interiéry Slovenskej reštaurácie (s F. Milučkým) a Slovenská koliba na EXPO v Montreali (so S. Talašom). Najmä v týchto súvislostiach je možné pozitívne hodnotiť Vilhanov podiel na formovaní československej a slovenskej interiérovej a výstavníckej architektúry.
Vojtech Vilhan sa začiatkom šesťdesiatych rokov postupne dostával k reprezentačným zadaniam. Najprv to bol objekt bývalého Župného domu pre Slovenskú národnú radu v Bratislave (1964–76) so zasadacími priestormi. Súbežne v tom čase vznikli aj interiéry Československého veľvyslanectva vo Viedni. V rokoch 1968–69 sa realizoval interiér reprezentačných priestorov v budove Národného zhromaždenia v Prahe. Významným medzníkom v jeho tvorbe boli práve interiéry Slovenskej národnej rady (SNR), kde sa Vilhanovi podarilo skĺbiť klasicizmus bývalého Župného domu s moderným minimalizmom do čistej priestorovej kompozície s monumentálnym výrazom.
Vďaka otvoreniu hraníc v šesťdesiatych rokoch sme mali možnosť vycestovať aj na západ od našich hraníc a získali sme tak na chvíľu (1967–70) rozhľad o architektúre a aj interiéroch Európy. Videli sme veľtrhy, dizajn centrá a najvplyvnejšie nábytkové salóny v Miláne, Kolíne alebo v Kodani. V týchto rokoch boli privezené do ČSR aj nábytkové technológie a dovtedy nedostupné produkty sériovej výroby nábytku. Z týchto sa ťažilo potom celé desaťročia. Po optimistických šesťdesiatych rokoch nikto neveril, že sa tvorivá sloboda „Pražskej jari" skončí. Normalizácia prichádzala pomaly, ale isto. Postupne sa okresával prísun informácií a možnosti cestovania, takže sme sa uzatvárali do ulity socialistického tábora. Táto politická situácia poznačila aj vývoj nášho interiéru. Boli sme odkázaní iba na naše realizačné možnosti a tak sme v domácich remeselných podmienkach prácne vyrábali to, čo sa vo svete produkovalo vo veľkých sériách priemyselne a kvalitne. Ako prostriedok na udržanie určitej kvality tu bol interiér, ktorý dokázal prácne „vylepšovať" architektúru exponovaných stavieb. Tým sa interiér v 70-tych a 80-tych rokoch vypracoval na dôležitú subdisciplínu. Interiér už konečne nebol buržoáznym prežitkom, dá sa hovoriť o fenoméne „*Slovenský interiér*". Interiér sa začal rozvíjať postupne ako prirodzená súčasť tvorby životného prostredia. Nová Fakulta architektúry a pozemného staviteľstva (neskôr SvF) postupne vychovávala mladých architektov, ktorí začali dostávať príležitosti pracovať aj v navrhovaní interiérov. Od roku 1958 až do roku 1990 je možné hovoriť o troch desaťročiach slovenského interiéru ako o významnom fenoméne.
Z množstva interiérových realizácií Vojtecha Vilhana sa často pripomínajú Matica slovenská v Martine (s Gabrielou Cimmermanovou), pracovňa ministra kultúry Válka (1974), predajňa Supraphonu v Bratislave (s Rastislavom Janákom) a najmä Vládny salónik v budove starého letiska v Bratislave (s Jánom M. Bahnom). Nasledovali interiéry odbavovacej haly letiska pre domáce i zahraničné linky s deliacimi stenami v novej budove letiska v rokoch 1973–75. Technologický dizajn s antikorom architekti diplomatickej zdôvodnili najvyšším predstaviteľom príbuznosťou k interiérom letiska a dizajnu lietadiel. Register tvorby Vojtecha Vilhana je však oveľa bohatší. Udelenie Ceny E. Belluša za celoživotné dielo in memoriam v roku 2006 bolo opodstatnené. Aj keď obdobie oceňovania jeho tvorby bolo už za jeho neprítomnosti na našej fakulte, rozhodne stojí za to si ho pripomenúť.

Interiér vo všeobecnosti má relatívne krátku životnosť. Unikátne dielo – Vládny salónik zo 70-tych rokov minulého storočia sa dostalo do ohrozenia po tom, ako sa celá budova mala rekonštruovať pre potreby nadchádzajúceho slovenského predsedníctva v Európskej únii (2016). S kompletným zachovaním vládneho salónika sa nepočítalo. Na prvý pohľad pôsobil ako z filmu science fiction zo šesťdesiatych rokov. Zaoblené tvary, antikorové obklady, kožou čalúnený nábytok na mieru. Navyše, počas vtedajšieho režimu dokázali autori do interiéru prepašovať

prof. Vojtech Vilhan

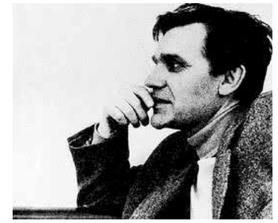

aj dielo vtedy zakázaného výtvarníka Vladimíra Kompánka a jeho reliéfy na bielych zasúvacích dverách. „Najvyšší predstavitelia tadiaľto chodili a ani netušili, že sa pozerajú na dielo zakázaného umelca," hovorí Ján Bahna.
Odborníci na architektúru označujú Vládny salónik za vzácne dielo, ktoré malo internacionálnu publicitu v špičkových svetových interiérových a dizajnérskych časopisoch a publikáciách. Aj riaditeľka Slovenskej národnej galérie Alexandra Kusá hovorí, že architektúra a dizajn neskorej moderny 60. až 80. rokov minulého storočia patria do kultúrneho dedičstva Slovenska. Salónik bol prvým dielom ktorý metódou „vloženého interiéru" pri rekonštrukcii implantoval náročné prvky techniczimu a high-tech estetiky. Slúžil najmä pre poslancov NZ ČSSR, ministrov, členov ÚV KSČ, aj ako prezidentský salónik. Slovenské centrum dizajnu zachránilo z letiska unikátny interiér a jeho dizajnérske prvky, ktorý štyridsať rokov využívali len politici. Demontované prvky budú uložené do depozitov Slovenského centra dizajnu a následne v jeho priestoroch Múzea dizajnu reinštalované, a tak sa Vládny salónik nestratí ako iné zaujímavé

LITERATÚRA:

Architekt Vojtech Vilhan / zostavili Ján Bahna, Peter Mikloš: Spolok architektov Slovenska, 2006, ISBN 80-88757-42-8

Kto je kto v architektúre na Slovensku: Architektúra-urbanizmus-interiérová tvorba-interiérový design-výstavníctvo / zostavili Matúš Dulla, Henrieta Moravčíková Hammer, 1. vyd. Bratislava: ISA Spolku architektov Slovenska, 1995, 189 s., ISBN 80-88791-00-6

Vojtech Vilhan, idea, objekt, prostor / zostavila Danica Šoltésová, komisár výstavy Viera Luxová. VŠVU Bratislava 1995, CN: O/38477/A17993

Vojtech Vilhan: Výstavnícka tvorba ako spektrum nekonečných možností / Lívia Pemčáková, Designum 1/2015.

Architektúra Slovenska v 20. storočí / Matúš Dulla, Henrieta Moravčíková, Vydavateľstvo Slovart, 2002, ISBN: 8071456845

INTERNETOVÉ ZDROJE:

https://sk.wikipedia.org/wiki/Vojtech_Vilhan

https://www.google.sk/search?q=vojtech+vilhan&sa=X&biw=1188&bih=541&tbm=isch&tbo=u&source=univ&ved=0ahUKEwivuvfptIbLAhVjI3IKHWI_AnAQsAQIJQ

http://www.archinet.sk/Magazine/Clanok.asp?ClanokID=26&VydanieKOD=67&Magazine=forum

http://www.sdc.sk/?designum-1-2015&clanok=vojtech-vilhan--vystavnicka-tvorba-ako-spektrum-nekonecnych-moznosti

http://www.psychologia.sk/portal/?pojem=Vojtech_Vilhan&veda=26877

http://www.library.sk/arl-vsvu/sk/detail-vsvu_un_cat-0024413-Architekt-Vojtech-Vilhan/

Autor je dlhoročným pedagógom, profesorom a vedúcim Ústavu interiéru a výstavníctva na Fakulte architektúry STU

Vládny salónik v budove starého letiska v Bratislave, 1972–73, autori Vojtech Vilhan – Ján Bahna, realizácia Umelecké remeslá Bratislava, drevené reliéfy Vladimír Kompánek.

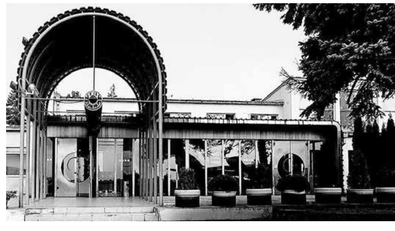

POHĽAD DO ZRKADLA

DOC. ING. ARCH. ĽUBICA SELCOVÁ, PHD.
DOC. ING. ARCH. BRANISLAV SOMORA, PHD.

Pohľad do zrkadla nie len ohliadaním sa späť. Má v sebe tri roviny poznania. Prvou je nazeranie pred seba – do budúcnosti. Druhou je poznanie reality – prítomnosti, treťou rovinou je poznanie minulost – priestoru za sebou. Tento obraz minulosti pri nazeraní do budúcnosti umožní vidieť len správne nastavené zrkadlo. Byť schopný sebareflexie a nechať sa formovať v prítomnosti tým, čo v minulosti bolo prínosné.
Prítomnosť a budúcnosť tvorby a výučby architektúry na bývanie je formovaná osobnosťami. Profesor Ján Antal bol jednou z osobností, ktoré nás ako pedagógov, či tvorcov architektúry na bývanie formujú – svojim osobným životom, entuziazmom, pedagogickým pôsobením, aktívnym výskumom spojeným s praxou, písaním o bývaní alebo projektovaním nie len obytnej architektúry. Pri pohľade do zrkadla vidíme prítomnosť výučby obytnej architektúry na pozadí jej 40-ročného vývoja…

CESTA AKO PROCES

Na ceste za architektúrou u Jána Antala bolo niekoľko míľnikov, pevných bodov – „ukotvení", ktoré ovplyvnili jeho smerovanie. Tými pevnými bodmi boli ľudia, udalosti a situácie.
Prvými „ukotveniami" na ceste odborného formovania počas štúdia na Fakulte architektúry a pozemného staviteľstva SVŠT a pôsobenia mladého architekta boli profesori Belluš a Lacko.
Profesora Belluša poznal Ján Antal od študentských čias spolu 15 rokov. Spomína si: *„Profesor Belluš vždy šetril slovami, ktoré mali hlbký zmysel. Bol náročný k sebe i k okoliu… každá katedrovka bola pre nás, mladých asistentov štátnicou a spoločenskou udalosťou zároveň."* [1]
Profesor Lacko do prednášok Typológie vkladal typickú „lackovskú" systematiku – od širšieho celku k detailu. Svojich študentov a kolegov a medzi nimi aj J. Antala, zapájal do významných architektonických súťaží. Jeho charakteristické vlastnosti, ako priateľský a partnerský rovnocenný prístup k študentom a kolegom, pracovitosť, láskavosť, skromnosť, dobrota a zmysel pre spravodlivosť sa preniesli aj na asistenta J. Antala. [2]

ODBORNÁ ŠPECIALIZÁCIA

Tematika flexibility bývania a typológie variabilného bytu sa stala pre J. Antala stredobodom odborného záujmu. Nie menej riešenou v rámci pedagogickej, publikačnej, výskumnej aj projekčnej činnosti prof. Antala bola problematika revitalizácie polyfunkčného obytného prostredia. Témy boli konfrontované často v zahraničnom prostredí, v období keď J. Antal stážoval a prednášok na zahraničných univerzitách, na Kráľovskej akadémii v Kodani (1970), na Akadémii architektúry v Ríme (1973), na odbornej stáži ASTEF v Paríži (1977), či na Fakulte architektúry Technickej univerzity v Madride (1986).

PUBLIKÁCIE O NAVRHOVANÍ A O BÝVANÍ

Korene jeho profesijného „ukotvenia" v typológii obytných budov siahajú do obdobia, keď spolu s prof. Lackom v kolektíve vytvorili ručne rysované skriptá typológie. Nasledovala ďalšia publikácia Tvorba, abstrakcia a kreslenie architektonického priestoru (1968) ručne kreslená v širšom autorskom kolektíve (Antal-Kušnír-Slameň-Havránková), s niekoľkonásobnými reedíciami aj v medzinárodných vydavateľstvách. Obsah publikácie bol volený s cieľom pochopiť základné princípy grafického vyjadrovania architekta.
Ďalšou ocenenou bola učebnica Obytné budovy (1993, vydavateľstvo ALFA), ktorá bola výsledkom medzifakultnej spolupráce autorov z Brna, Prahy a Bratislavy. Nasledujúcou bola Praktická príručka funkčných a technických požiadaviek na výstavbu (2005) vydaná vydavateľstvom Verlag DASHOFER, v širokom autorskom kolektíve kolegov katedry pod vedením prof. Antala.

VO VEDENÍ ARCHITEKTONICKEJ ŠKOLY

Počas pôsobenia prof. Antala vo funkciách prodekana a následne dekana v obdobiach 1985–1990 prioritou školy bolo poskytovať kvalitné vzdelávanie na báze vedeckého výskumu. *„…zvláštny zreteľ bol vtedy kladený na výučbu zahraničných študentov. Jednotlivé katedry boli orientované na plány vedeckovýskumných úloh. Fakulta ako koordinačné pracovisko základného výskumu vypisovala úlohy v súvislosti s potrebami spoločenskej praxe."* [3]

MEDZINÁRODNÁ SPOLUPRÁCA S UNIVERZITAMI

J. Antal spomína na obdobie svojho dekanského pôsobenia tesne pred revolučnými udalosťami: *„Súčasne sa s nami ‚viezla' kontinuálna nit určitej politickej nedôvery zakotvená v 60-tych rokoch. Každá mimoriadna aktivita, či, nedajbože, výstrelok boli pod drobnohľadom vrchnosti. Vnímal som to, najmä, vo funkcii dekana v druhej polovici 80-tych rokov, napr. keď na pôde fakulty vo vstupnom vestibule som umožnil usporiadať dve výstavy – Americká architektúra a Americký domov, čo bolo tŕňom v oku vedenia SVŠT."* [4]
Fakulta v čase vedenia prof. Antalom spolupracovala aj s architektonickými školami vo Weimare, Sofii, Minsku, s Lebedejovým inštitútom s MARCHI v Moskve, s Medzinárodným kongresom architektov – stálym sekretariátom IKAS v Hamburgu a ďalšími.
Z dôvodu spoločného formulovania učebných plánov dochádza aj k prehĺbeniu vzájomných kontaktov medzi fakultami v Prahe, Brne a Bratislave,

VEDA A VÝSKUM

Výskumné úlohy i projekčná činnosť boli venované zásadným problémom obytného prostredia. K týmto smerom činností pedagógov a výskumných pracovníkov na FA SVŠT poznamenáva vtedajší dekan fakulty (v rokoch 1985/86 až 1989/90) doc. Ing. arch. J. Antal, CSc.: *„Najnovšie vedecké poznatky môže odovzdávať len ten vysokoškolský učiteľ, ktorý prenikol do teoretickej, metodologickej, tvorivo-koncepčnej a vedeckej problematiky svojho odboru… aktívne sa podieľa na zavádzaní nových poznatkov do praxe, v našom prípade do tvorivej architektonickej činnosti a vytvára tak bázu pre prácu pedagogickú."* [5]
Výskumné projekty v období 80–90. rokov ale aj po roku 1990 s tematikou pedagogického smerovania katedry ako napríklad „Metodika revitalizácie a humanizácie obytného prostredia", „Aktualizácia foriem bývania v transformačnom procese spoločnosti", „Bývanie a práca" vyplývali z požiadaviek štátnych inštitúcií a participoval na nich široký kolektív katedry.

PROJEKČNÁ PRAX

Projekčná prax J. Antala vyrastá zo skúseností z pedagogického procesu a vedecko-výskumných výstupov.
Jeho najbližší kolegovia a kamaráti architekti Dušan Ferianc a Laco Kušnír v texte k k životnému jubileu J. Antala napísali: *„…Jankovu bohatú tvorivú a odbornú činnosť predstavuje široká paleta urbanisticko-architektonických konceptov, prezentovaných realizáciou viac ako 50-tich architektonických a výtvarných diel, okolo 130 štúdií a projektov, 16 súťažných návrhov doma i v zahraničí, viac ako 130 oponentských expertízných posudkov pre významné štátne a medzinárodné inštitúcie."* [6]
J. Antal tvoril kontextuálnu architektúru s citlivým prístupom ku krajine či prostrediu, regiónu, založenú na princípoch moderny a funkčného dispozičného riešenia so zreteľom na typológiu navrhovaného objektu. Tvoril prevažne objekty na bývanie – desiatky rodinných a bytových domov rôzneho štandardu do mestského aj vidieckeho prostredia, ale aj kultúrno spoločenské a sakrálne objekty, interiéry obchodných prevádzok.

MEDZI URBANIZMOM A ARCHITEKTÚROU

Odborný a profesijný presah prof. Antala a multiodborovosť poukazovali na nevyhnutnosť spolupráce príbuzných profesií architekt – urbanista. Kamaráti urbanisti – profesori Alexy, Kavan a Trnkus požiadali J. Antala o spoluprácu pre jeho *„predpoklad pre tímovú prácu, pre jeho poctivý a osobitý architektonický prejav s evidentným potenciálom pre priemet práce architekta do urbanistickej dimenzie."* [7]
Spolupráca s urbanistami priniesla obojstranne prospešné výsledky a ocenenia. Kolektív Alexy, Kavan, Trnkus, Antal získla v roku 1971 2.cenu v medzinárodnej urbanisticko-architektonickej súťaži na Južné mesto Viedeň, o ktorej prof. Matúš Dulla písal ako „o súťaži desaťročia", ako o „najväčšom úspechu našich vonku". [8]
V roku 1974 získal ten istý autorský kolektív Cenu Dušana Jurkoviča za územný plán obytnej zóny obytného obvodu Trnava–Hlboká. Profesori urbanisti spomínajú: *„… s J. Antalom nás zbližovalo jeho výrazné interdisiplinárne cítenie, schopnosť rozvinúť urbanistické podnety do architektonickej dimenzie a naopak umenie architektonicky inšpirovať urbanistického partnera."* [9]
Urbanistická dimenzia je pri návrhu ľubovoľnej obytnej štruktúry vždy prvoradou a nevyhnutnou súčasťou tvorivého uvažovania architekta.

KRÉDO PEDAGÓGA

Pedagogické krédo prof. Antala bolo silne ovplyvnené slovami Emila Belluša: *„… úlohou štúdia na fakulte architektúry je sprostredkovanie zovšeobecnených teoretických poznatkov, ktoré sú živé a perspektívne… náplňou výučby na fakulte je široko a komplexne si osvojiť logiku architektonickej tvorby, jej teoretickú bázu."*[9]
Dokazoval ho celým svojim pedagogickým pôsobením vedúceho desiatok diplomových prác, školiteľa doktorandov, vo svojom láskavom a trpezlivom, avšak zároveň striktnom a spravodlivom prístupe ku stovkám študentov, desiatkam diplomantov, z ktorých mnohí v súčasnosti patria medzi najvýznamnejších architektov. Za všetkých možno uviesť úryvok spomienky diplomanta a po dlhé roky najbližšieho projekčného kolegu v architektonickom ateliéri Ing. arch. Mira Michalicu: *„S profesorom Antalom som sa prvý krát stretol na ateliérovej tvorbe, kde ma oslovil jeho odborný a ľudský prístup k študentom… Práve už na fakulte ma profesor zapájal do projekčnej činnosti, ktorú tvoril sám, alebo s kolegami Doc. Ladislavom Kušnírom a Doc. Dušanom Feriancom, ale aj s architektonickým ateliérom Bouda a Masár. Naša spolupráca pokračovala aj po ukončení fakulty, kde ma už bral pri ďalšej spoločnej tvorbe ako rovnocenného partnera. Vždy som obdivoval jeho ľahkosť pri navrhovaní a riešení obytných budov, kde kládol dôraz najmä na dispozičné riešenie*

prof. Ing. arch. Ján Antal, PhD.

bytov s dôrazom na orientáciu, veľkosť a ekonomickú dostupnosť. Profesor sa v živote orientoval s takou ľahkosťou, ako sa vedel orientovať v rovinatých monotónnych lesoch na Záhorí pri zberaní húb. Profesor vedel vždy podať pomocnú ruku, keď ju druhý potreboval…" [10]

SPOMIENKA NA IVANA GÜRTLERA

Slovenská architektonická pospolitosť a akademická obec Fakulty architektúry STU v Bratislave prišla o osobnosť, ktorá je ťažko nahraditeľná. Architektúra bola jeho krédom. Bol človekom, ktorý svoj talent a vrúcny vzťah k architektúre pretavil do mnohých architektonických súťaží, diel, školských a ľudských projektov. Nestihli sme Ti poďakovať za všetko, nestihli sme Ti stisnúť ruku, pozrieť sa Ti do očí a vidieť Tvoju vždy usmievavú tvár. Ostali sme tu bez Teba… architekta a pedagóga prof. Ing. arch. Jána A n t a l a, PhD. [12]

Autori sú dlhoroční pedagógovia, docenti na Ústave architektúry obytných budov, Fakulta architektúry STU v Bratislave

POZNÁMKY:

1, ANTAL, J.: Podiel profesora Belluša na vzniku školy architektúry na Technike. In: Zborník príspevkov z vedeckej konferencie Architekt Emil Belluš. FA STU a SAS. 1999.s.74
2, ANTAL, J.: Boli sme jeho chlapci. In: Architekt Jozef Lacko. Časopis Projekt4/2007..ISSN 1335-2180.s.33
3, BENCOVÁ, J., ZERVAN, M.: K metamorfózam vzniku a pôsobenia samostatného architektonického školstva na Slovensku
4, ANTAL, J.: Polstoročie s architektúrou na akademickej pôde. Spomienky Jána Antala pri príležitosti 30. jubilea samostatnej Fakulty architektúry STU. In: Architektonické listy FA STU. Ročník 11, č. 3/2007. s. 20
5, ANTAL, J.: Výchova a ďalšie formovanie architektov na FA SVŠT v kontexte s potrebami praxe. In: Projekt. - ISSN 1335-2180. - Roč. 28, č. 6 (1986), s. 10.
6, súkromný archív autorky z pozostalosti prof. Jána Antala
7, súkromný archív autorky z pozostalosti prof. Jána Antala
8, DULLA, M.: Reflexia architektúry v päťdesiatich ročníkoch časopisu Projekt. Dostupné na internete: <*http://www.archinet.sk/magazine/Clanok.asp?ClanokID=36VydanieKOD=48&Magazine=projekt*> 4.4.2016
9, BELLUŠ, E.: Teoretické otázky školenia architekta a architekta – urbanistu. In: Projekt. - Roč. 19, č. 6(1977), s. 9-10
10, osobná spomienka Ing. arch. M. Michalicu na prof. J. Antala
11, súkromný archív autorky z pozostalosti prof. Jána Antala
12, GÜRTLER, I.: Profesorovi Jánovi Antalovi. Dostupné na internete: <*http://www.archinet.sk/magazine/Clanok.asp?ClanokID=17&VydanieKOD=100&Magazine=forum*> 4.4.2016

prof. Ing. arch. Jozef Lacko, CSc.

prof. Ing. arch. Ján Kavan, CSc.

prof. Ing. arch. Emil Belluš, DrSc.

prof. Ing. arch. Filip Trnkus, PhD.

doc. Ing. arch. Ladislav Kušnír, PhD.

prof. Ing. arch. Tibor Alexy, DrSc.

Titulný list vysokoškolskej učebnice, ktorá bola ocenená v roku 1982 cenou Dušana Jurkoviča

NENÁPADNÝ PROFESOR S VÍZIOU

VENOVANÉ OSOBNEJ SPOMIENKE NA PROF. JÁNA BÓNU

DOC. ING. ARCH. JÁN ILKOVIČ, PHD.

„Spomienky sú jediným rajom z ktorého nás nemôžu vyhnať".
(Jean Paul)
„Potrebujem spomienky lebo sú to moje dokumenty".
(Louise Bourgeois)
„Pred skutočnosťou možno zavrieť oči, ale pred spomienkou nie".
(Stanisław Jerzy Lec)

Nebýva zvykom začať príspevok upriamením na osobu, ktorá ho prezentuje. Tu si dovolím výnimku, nakoľko toto jubilejné podujatie sa nesie v duchu spomienok. Pozornosť sústredím na dve osobné spomienky.

PRVÁ SPOMIENKA

Prvá spomienka súvisí s výročím vzniku fakulty. Osobné spomienky z tohto obdobia vnímam ako výsledok uchovávania a opätovného vybavovania si vtedajších udalostí. Kto z nás by si nespomenul na prvý deň v škole, prvý deň v praxi, prvú zákazku…, na svoju prvú lásku… V tomto kontexte budem spomínať na prvé vysokoškolské dni. Stal som sa symbolicky (vzhľadom na súčasné zastúpenie pedagógov na škole) „prvým" študentom Fakulty architektúry, ktorá vznikla v roku 1976. Úradná pečiatka v indexe je s dátumom imatrikulácie 24.9.1976 a názvom „Fakulta architektúry SVŠT". Samotnej genéze vzniku, legislatívnym podmienkam a „stavovskému" pozadiu sa nebudem venovať, nakoľko som to vtedy vnímal v úplne inom pohľade. Ako študenti 1. ročníka vzniknutej fakulty sme vtedy nevedeli doceniť to, čo sa vlastne udialo. Vnímali sme to ako úradnú samozrejmosť s povinnosťou zúčastniť sa aj na oficiálnej „ceremónii" vzniku fakulty, nakoľko tam uvidíme nového dekana a prodekanov fakulty a aj vtedajšieho ministra školstva Juraja Bušu. Všetky ďalšie následné činnosti sme brali ako prirodzené plnenie študijných povinností na Fakulte architektúry SVŠT, rovnako ako skratku na výkresoch (1.A, 2. A…). Čas plynul a my sme sa posúvali z ročníka do ročníka. Začínali sme snívať pomaly o špecializácii, kedže v tom čase tak bola organizovaná projektová prax. Ale niekedy sa to zvrtne celkom inak… To sa stalo aj mne. Ako to vlastne všetko začalo?

DRUHÁ SPOMIENKA

Druhá spomienka je osobná na človeka, ktorý ma do veľkej miery odborne formoval, od ktorého som sa mal možnosť naučiť systému práce, vedľa ktorého som mal možnosť odborne pôsobiť. Je to spomienka na prof. Jána Bónu. Na bývalej Katedre architektonickej tvorby II, typológie priemyselných a poľnohospodárskych budov hľadal prof. J. Bóna vedeckú pomocnú silu (rozumej „kresliča" obrázkov). Bola to činnosť, ktorou sa dalo mesačne privyrobiť asi tak na úrovni minimálnej výšky vtedajšieho prospechového štipendia. Na skromnú študentskú réžiu to aj stačilo. Prihlásil som sa. Nasledovali krátke informácie o činnosti a prvý víkend som už „makal" na prekresľovaní obrázkov rôzneho druhu, od fragmentov územia, typologické a prevádzkové schémy až po perokresby krajiny [2]. V zadávaní úloh bol nekompromisný a neexistovalo „hluché" nečinné obdobie (vôbec nie v zlom). Zadával veľa grafickej práce, ale keď som videl vydanú knihu „Poľnohospodárske stavby" (v spoluautorstve s P. Nahálkom) bol som príjemne prekvapený, že podstatná časť grafického rukopisu bola kreslená mojou rukou. Ihneď som si ju kúpil a má dodnes miesto v mojej odbornej knižnici. Publikácia dostala v roku 1982 cenu Dušana Jurkoviča.
Prof. Bóna bol povolaním takmer dokonale nenápadný, ba až utiahnutý, nikdy nezvýšil hlas. Profesor, ktorého dnes nikto neglorifikuje si z ľudského a pedagogického hľadiska zaslúži v mojich spomienkach v tejto chvíli pozornosť. Spomienky na neho sú mojou osobnou reflexiou a tá sa nedá vymazať. Odborne svoj produktívny čas venoval problematike architektonickej tvorby poľnohospodárskych stavieb a vidieku. V „kuloároch" vyslovené jeho názory s odstupom času môžem osobne hodnotiť ako nadčasové, ba až vizionárske a ako to v tom čase bolo, nie všetko sa dalo vyrieť… Bol to aj zanietený pedagóg, ktorý nechal vo mne výraznú učiteľskú stopu. Bol ctižiadostivý, rád súťažil, mal zmysel pre experiment, ale aj pre praktický rozmer v odbornom pôsobení. Jeho pôsobenie na Fakulte architektúry malo naozaj mnohorakýrozmer. Bol vedúcim katedry, predsedom komisie pre obhajoby dizertačných prác a v závere pôsobenia aj predsedom Akreditačnej komisie na fakulte. Integritu jeho osobnosti najlepšie vyjadruje nasledovný citát: *„Nové názory na poľnohospodársku výstavbu u nás reprezentuje experimentálna farma v Ivánke pri Dunaji – autor projektu J. Bóna (realizácia 1972). Tento projekt komplexnej farmy pre 500 dojníc predstavuje náročný experimentálny zámer… architektúra vytvára novú hmotovú kompozíciu…"* [1].
Profesor Ján Bóna bol v mojich očiach skvelý človek. Dobré ľudské vlastnosti sú súčasťou učiteľskej osobnosti, s ktorými nepochybne prof. J. Bóna disponoval. Prečo som sa rozhodol venovať „nenápadnú spomienku nenápadnému profesorovi"? Osobných dôvodov sa nájde viac, ale jeden dôvod výrazne „vyčnieva" a to vzor systematickosti práce. Ako študent na Katedre architektonickej tvorby II, typológie priemyselných a poľnohospodárskych budov som objavoval čaro jej odborného zamerania. Prvý kontakt, akože iňák, s touto problematikou nebol výrazne pozitívny a to sme boli v období „nekompromisného" vzorca pedagogických povinností a zatriedenia. Malo to ale svoj veľký význam, ktorý sme ocenili omnoho neskôr. Spomínam si na celkom úsmevné zatriedľovanie do ateliérov v poslednom ročníku štúdia na uvedenej katedre, keď sa študenti mali rozhodnúť na akom zameraní budú mať diplomovú prácu, teda medzi priemyslom a poľnohospodárstvom. Záujemci na priemysel sa označili v zozname písmenom „P" a záujemci o poľnohospodárstvo sa označili písmenom „P"… a bolo rozhodnuté!
Spomínam si už ako „vedecký ašpirant" na časté debaty, ktoré sme spolu vtedy viacerí viedli o škole, odbornej práci, publikovaní… Videli sme možno trochu hlbšie do jeho duše a on do našej (našich). Niektoré závery boli tabu. Dnes ich môžem zverejniť. My, vtedy mladí ľudia, sme sa trochu pozastavili nad názorom, že problematika,

Imatrikulačné otlačky v osobnom indexe študenta (JI, 1976)

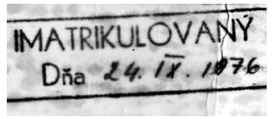

ktorú on zastrešoval sa stane marginálnou a budú na ňu stačiť maximálne traja ľudia. Mýlil sa, je ich menej... vývojovo to konverguje k nule...
Za jeho pokrokové názory v danej oblasti, by sa dala vybrať nasledovná myšlienka, ktorá bola napísaná v jednom nepublikovanom príspevku v roku 1996, ktorý si uchovávam v osobnom archíve: *„Pre rozvoj poľnohospodárstva a obnovy vidieka je potrebné vytvárať nové aktivity najmä vo forme finalizácie poľnohospodárskej prvovýroby, ako sú pekárne, výrobne syrov a mliečnych špecialít, mäsových výrobkov, spracovanie ovocia a pod., teda produktov, ktoré vidiek dáva, ale aj poskytovanie remesiel a služieb v rámci cestovného ruchu s uplatnením regionálnych špecifík“.*
Myšlienky, ktorých obsah je platný aj v súčasnosti. Bol zástancom menších koncentrácií – tak sa nám to vtedy javilo, aj keď oficiálny výskum vtedy išiel presne opačným smerom. Pridali sme sa k tejto tendencii, na rozdiel od recenzenta uvedeného nepublikovaného príspevku, ktorý považoval úvahy za nereálne. Prof. Bóna bol aj súťažný typ, s tvorivým nepokojom. Urobili sme v spoluautorstve niekoľko úspešných architektonických súťaží. Ako to už zákonite býva (býva?), skúsenejší naznačí koncept a menej skúsení klegovia to dotvárajú. Z tohto hierarchického vzorca sme navzájom nevybočili. Veľmi rád ako človek poradil aj v súkromnej oblasti. Ak je tento príspevok venovaný osobnej spomienke, tak musí spomenúť osudovú situáciu. Po absolvovaní vysokej školy sa mi začali napĺňať moje projektové sny. Pracoval so vo vysnívanej projekcii so zameraním na školské stavby. V jeden veľmi nevľúdny marcový deň sme sa náhodne „zrazili“ na rohu Obchodnej ulice a dnešnej Mariánskej (vtedy Markušovej). Pozval ma na „kus“ reči k sebe, veď „výškovka“ fakulty je na skok. Pozvanie som prijal a rozprávali sme sa aj o jeho ponuke, či by som nemal záujem vrátiť sa. Nastali dlhé chvíle uvažovania, prehodnocovania, nakoľko som bol aj tzv. podnikový štipendista a pre mňa to znamenalo časť finančných prostriedkov vrátiť podniku. To sa nakoniec aj stalo a spomienky na osudové chvíle nenápadne ba až nekompromisne prekrýva súčasnosť, ale moje reminiscencie zostanú v duchu úvodných citátov.

Autor je dlhoročným pedagógom, docentom a vedúcim Ústavu konštrukcií v architektúre a inžinierskych stavieb a prodekanom na FA STU.

LITERATÚRA:
1, KUSÝ, M.: Architektúra na Slovensku 1945–1975, Pallas Bratislava 1976, s. 256–257.
2, BÓNA, J. – NAHÁLKA, P.: Poľnohospodárske stavby, Alfa Bratislava, 1982.

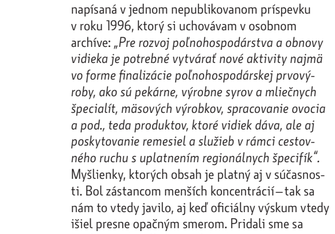

<< Súťaž na SND v roku 1980, autori Bóna, Keppl, Špaček

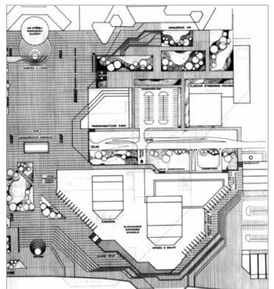

Prof. Ján Bóna

Súťažný návrh na urbanistické riešenie CMZ Levice (Bóna – Ilkovič)

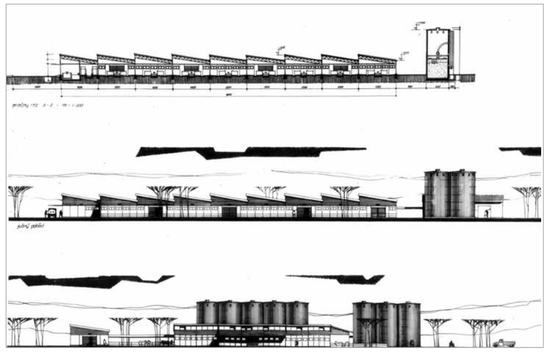

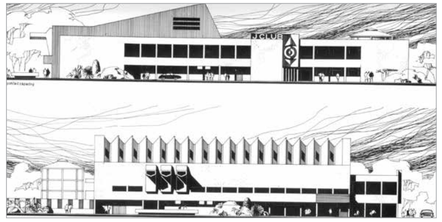

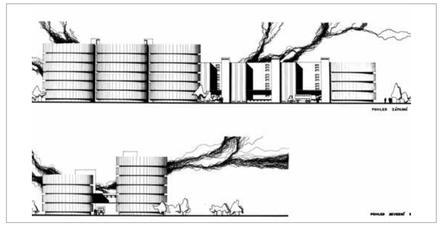

hore: ukážky z grafických prác návrhov výrobných poľnohospodárskych areálov a ateliérach prof. J. Bónu

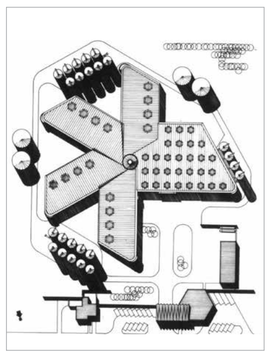

<< Situačné riešenie experimentálnej farmy (študent V. Hrdina)

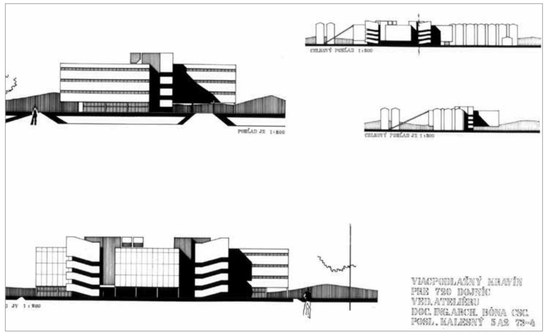

Ukážka návrhu experimentálnej farmy pre dojnice (študent F. Kalesný, 1978)

Ljubľaň 2016, urbanistická exkurze

URBANISMUS, ÚZEMNÍ PLÁNOVÁNÍ, PROSTOROVÉ PLÁNOVÁNÍ NA ARC FAST VUT, BRNO. ROK 11.

ING. ARCH. TOMÁŠ PAVLOVSKÝ, PHD.

ZJEDNODUŠENÝ ÚVOD DO SYSTÉMU VÝUKY

Urbanismus a územní plánování je součástí výukového programu ARC FAST VUT jak v bakalářském, tak i magisterském studiu.
V bakalářském stupni studia se studenti seznamují se základy urbanismu a územního plánování. Jedná se především o soubor přednášek a cvičení (seminářů), jejichž obsahem jsou především urbanistické analýzy a rozbory.
V magisterském stupni studia je již výuka doplněna o tzv. ateliér urbanismu, kdy všichni studenti, tzn. absolventi bakalářského studia, jej musí absolvovat. V tomto ateliéru studenti vypracovávají urbanistický návrh vybraného území. Při vstupu do magisterského stupně studia si každý jednotlivec vybírá podle svého zájmu zaměření studia, buď architekturu pozemních staveb, nebo územní plánování. Studenti územního plánování pokračují v tomto zaměření a vypracovávají svou předdiplomní práci a následně diplomovou práci. Studenti zaměření na architekturu pozemních staveb se po absolvování jednoho semestru (ateliéru) urbanismu „vracejí“ k navrhování staveb – budov.

BAKALÁŘSKÝ STUPEŇ STUDIA VÝUKOVÉHO PROGRAMU ARC FAST VUT

V tomto stupni studia dochází k základnímu seznámení s urbanistickými pojmy, s urbanistickými principy a plány. Výuka je vedena převážně na teoretické bázi, kdy se studenti učí „číst“ města a jejich zákonitosti. V seminářích začínají s analýzami svých měst a obcí. Výsledkem jsou grafické elaboráty ve formátu A3. Tyto základní analýzy slouží k dalšímu rozvoji studenta a to především v ateliérové tvorbě. Na základě urbanistických analýz jsou již studenti schopni dedukovat určité zákonitosti místa konkrétní stavby a měli by na ně ve svém návrhu reagovat. Dalším stupněm seminárních prací je drobný urbanistický návrh, kdy navrhují pro konkrétní veřejný prostor (ulice, náměstí, náves...) možné regulativy a to na základě zakázky obce či města. Tato konkrétnost je důležitá proto, aby se studenti mohli v daném úkolu lépe orientovat, aby mohli navštívit dané lokality a ověřit si určité zákonitosti urbanismu. Obce, jejich zastupitelé, se pak k daným návrhům řešení vyjadřují, čímž dávají studentům zpětnou vazbu na jejich práci. Tato zpětná vazba je nezbytná pro další rozvoj studentů.

KONKRÉTNÍ PŘÍPAD SPOLUPRÁCE

MĚSTO BOJKOVICE

Stavební fakulta byla oslovena ke spolupráci s městem Bojkovice. Tato obec chtěla vymyslet, vyřešit veřejný prostor v centrální části města. Po dohodě se zastupiteli města vedoucí ateliéru vypracoval přesné zadání seminárního úkolu – návrh veřejného prostoru v Bojkovicích. Studentům byl návrh předložen a každý se mohl rozhodnout, zda chce pracovat na tomto zadání či si vybere jiné téma. Po otevřené diskusi se studenti rozhodli zpracovat návrh veřejného prostoru v Bojkovicích. Následně vytvořili pracovní skupiny (cca 3–5 studentů ve skupině). Toto byla jejich první příležitost pracovat v týmu. Brzy poté se uskutečněna exkurze do Bojkovic, během níž proběhla i veřejná diskuze s místními obyvateli a zastupiteli města na téma veřejných prostranství v Bojkovicích. Studenti se poprvé zúčastnili projednávání tohoto typu. Mohu říci, že většina z nich byla šokována, přímo paralyzována reakcemi místních obyvatel, jejich přístupem k možnému řešení nového náměstí. A zřejmě tato zkušenost je vyprovokovala k jejich svědomitému zpracování a vypracování seminární práce. Na základě získaných zkušeností studenti pochopili, že prostor navrhují pro konkrétní lidi, pro jejich každodenní pohodlný život. Výstupem seminární práce bylo odevzdání A3 paré a výstavního plakátu o rozměrech 7x100cm. Plakáty byly prezentovány na veřejné výstavě v městě Bojkovice a následně prezentovány před veřejností obce, před samotnými obyvateli. Mohu zde konstatovat, že celý semestr byl přínosný pro všechny zúčastněné strany. Studenti si vyzkoušeli pracovat ve skupině na konkrétním úkolu pro neanonymního klienta – město Bojkovice. To na základě vypracovaných seminárních prací bylo schopno definovat potřeby obce pro veřejný prostor a dále pokračovalo ve spolupráci s ARC FAST VUT. Byla vypracována finální studie k náměstí a ta byla následně předána městu Bojkovice. Nakonec bylo vypsáno výběrové řízení na udělání projektové dokumentace pro nové náměstí. Celý projekt náměstí byl realizován od roku 2012, slavnostní otevření proběhlo 1.5.2015.
Jde téměř o pohádkový příklad spolupráce, kdy univerzita je u zrodu veřejného prostoru a má na něm důležitý podíl. Avšak bez osvíceného zadavatele, investora a odborné projekční kanceláře by nebylo možno tento projekt zrealizovat.

SPOLUPRÁCE S MĚSTEM UHERSKÝM BRODEM

Dalším příkladem je spolupráce urbanistického semináře s reálným klientem – městem Uherský Brod. Město oslovilo náš ústav ARC pro ověření a ukázání možných řešení veřejných prostorů v jádrové části města. Řešené území bylo vybráno městem, jednalo se o lokality: Mariánské náměstí, prostor u vodárny, předprostor Dominikánského kostela a křížení ulic Úzká a Příčné.
Studenti byli rozděleni do několika pracovních skupin, uskutečnila se exkurze do Uherského Brodu a analyzování vybraných prostorů na místě samotném. V průběhu semestru došlo i k ukázce rozpracování práce zastupitelům města. Studenti tak měli přímou reakci na své návrhy a možná řešení. Školním výsledkem semestrální práce byl elaborát ve formátu A3 a výstavní plakát o velikosti 70x100cm. Hlavním výsledkem této práce je však nový pohled na veřejné prostory ve městě Uherský Brod. Město nyní připravuje výstavu těchto studentských prací, aby došlo k přímé konfrontaci názorů veřejnosti na tyto možné řešení veřejných prostorů. Výstava by měla proběhnout během roku 2016.

možné řešení Mariánského náměstí, Uherský Brod

MAGISTERSKÝ STUPEŇ VÝUKOVÉHO PROGRAMU ARC FAST VUT

Všichni studenti magisterského stupně výukového programu ARC FAST VUT musí povinně projít jedním ateliérem územního plánování, kdy převážná část vyučujících (vedoucích ateliérů) je přímo z praxe. Jedná se o externisty, kteří přinesou reálná zadání. Tito praktikující architekti vnášejí do ateliérů realitu, která je nezbytná pro kvalitní urbanistický návrh. Většinou jsou vybrané studentské práce prezentovány na obecních úřadech či městských částech. Tuto prezentaci zajišťují jednotliví vedoucí ateliérů.
O obor územní plánování v magisterském stupni nebyl většinou mezi studenty zájem. Studenti se do tohoto oboru nehlásili, proto fakulta dle studijních výsledků zařazovala tzv. „horší“ studenty na obor územní plánování. Situace se však začala postupně měnit, neboť získané zkušenosti byly pro studenty natolik cenné, že v roce 2015 se situace zcela obrátila, a všichni studenti územního plánování se dobrovolně přihlásili na toto zaměření. Studenti oboru územní plánování se soustředí na komplexní přístupy k městům a obcím, nejedná se pouze o územní plánování, ale především o strategické plánování, o nové přístupy k městům, o nové metody a trendy řešení bydlení, dopravy, života...

Počet studentů územního plánování je kolem 18, jsou 3 vedoucí diplomových prací, tedy každý z nich má 6 diplomantů, kterým se věnuje. Diplomová práce je výsledkem magisterského studia, má přesné administrativní náležitosti, které však plně nemohou studenti územního plánování dodržet. Jde o formát A2, v zásadě všichni „urbanisté“ odevzdávají diplomové práce na A1 a to z toho důvodu, aby práce nebyla menším formátem „deformována“. Diplomové práce jsou bohužel prezentovány téměř všechny pouze ve škole, jsou archivovány a po roce si je mohou absolventi odnést. Některé diplomové práce jsou přihlášeny do soutěže diplomových prací. K této soutěži v roce 2015 přibyla i soutěž vybraných diplomových prací – Kaplicky internship, kterou pořádá více subjektů – Design museum (Londýn), Bakala foundation a Nadační fond Kaplicky centre. V prvním ročníku této soutěže byla do nejužšího výběru vybrána i urbanistická práce Bc. Markéty Míčové výukového programu ARC FAST VUT Brno. Studentka řešila složité území v Brně Husovicích při řece Svitavě. Porota ohodnotila její aktuální přístup k území a celkové zpracování diplomové práce. V této soutěži to byla jediná práce, která se věnovala urbanismu a územnímu plánování. Práce také získala cenu děkana na FAST VUT. Absolventka díky své diplomové práci získala práci v prestižní architektonické kanceláři. Její úspěch podpořil další zájem o urbanismus a územní plánování.
Pro studenty připravujeme také nejrůznější akce. Loňský rok 2015 – letní semestr 2014/15 a zimní semestr 2015/16 se mohli naši studenti zúčastnit řady workshopů a odborných exkurzí, které byly přímo zaměřeny na urbanismus (exkurze Leipzig, workshop Modular, workshop Smart city). V letošním roce 2016 – letní semestr 2015/16 – již proběhla odborná exkurze do města Ljubľaň, která byla zaměřena na vývoj měst a na jejich „čtení“.

ZÁVĚR

Cílem výuky urbanismu a územního plánování na ARC FAST VUT je naučit studenty se dívat na věci, město a své okolí z více úhlů pohledu, soustředit se na komplexní přístupy k městům a obcím, naučit je strategicky plánovat, používat nové metody a trendy řešení bydlení, dopravy, života...

Autor je pedagógom v Ateliéri urbanizmu na Ústave architektúry Fakulty stavební na VUT v Brně. Príspevok redakcia uverejňuje mimo programu, autor sa konferencie nemohol zúčastniť.

Zdroj foto:
http://www.arc.fce.vutbr.cz/pedagog-tomas-pavlovsky

Bojkovice: Vizualizace a Situace – návrh náměstí

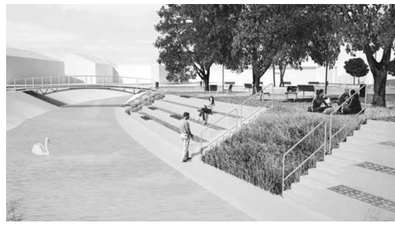

OBZRETIE ZA KONFUC 2016

zľava prof. Peter Pásztor, arch. Juraj Dulenčin a arch. Petr Dýr

arch. Katarína Morávková, arch. Branislav Puškár,
prof. Peter Vodrážka a arch. Ľubomír Závodný

doc. Ján Ilkovič, prodekan Fa a doc. Ľubica Vitková, dekanka FA

Konferenciu učiteľov 2016 so zabehnutou skratkou KONFUC 2016 máme šťastne za sebou. V kontexte výročia FA 70/40 sme spomínali a aj bilancovali. Na rozdiel od minulých konferencií svoje príspevky predniesli kolegovia aj z iných fakúlt architektúry a univerzít: prof. Peter Pásztor z FU TU v Košiciach a kolegovia Juraj Dulenčín a Petr Dýr zo ARC SvF VUT v Brne, ale aj bývalý pedagóg FA STU prof. Lumír Lýsek. Opýtali sme sa prof. Roberta Špačka, ktorý bol spiritus konferencie, ako sa pozerá na poslednú konferenciu?

Pôvodne bolo jedinou ambíciou konferencie priniesť reflexie, spomienky na obdobie výučby architektúry v Československu, na Slovensku. Niektoré príspevky pôvodne zamýšľaný spoločenský rámec konferencie prekročili smerom k analýzam súčasného stavu. Ťažisko však tvorili reminiscencie, kolegovia spomínali na osobnosti z histórie školy. Týchto spomienok sme chceli viac, v podstate školu tvorili učitelia. Nemali by upadnúť do zabudnutia… veľa podnetnosti sme v tomto kontexte neočakávali, skôr fixovanie sekundárnej „oral history".

Všetko „niveau stable" alebo niečo prekvapilo?

Už ma ani nesklamala malá účasť, atmosféra všeobecného nezáujmu sa prejavila aj teraz, mal som dojem, že len málo štvrtkov sa toľko vyučovalo, ako práve 14. apríla. Zaujala ma jedna reakcia z prostredia mladých kolegov. Ich vraj zaujíma len pohľad dopredu. Rešpektujem pohľad na svet a na život spočívajúci v popieraní významu dejín, každý deň je bod nula a pozeráme sa len dopredu. „We want the world, and we want it NOW!", bola hymnická pieseň Jima Morrisona, vyjadrujúca postoj beat generation, beatnikov…, je to stále aktuálny slogan, lenže to už je tiež história. Vedomie všeobecnej historicity sa objaví s vedomím tej vlastnej, keď človek zistí, že jeho hodnota vychádza z toho, čo má tak povediac za chrbtom. No a v istej fáze má človek vlastne už len minulosť. Aby sa cyklus uzavrel, naša akademická súčasnosť si v mnohých smeroch nezaslúži nič iné, ako „to be beaten…"

Na malom záujme kolegov ma mrzelo najviac to, že často vyčítame tým ostatným, že nás neberú vážne, a nakoniec si nedokážeme prejaviť úctu ani sami sebe.

Bola konferencia niečím iná, na rozdiel od tých predchádzajúcich?

Osvedčil sa formát dvojvýročia, ktorý sme vymysleli pred piatimi rokmi, s ambíciou venovať celý rok rôznym aktivitám. Skupina aktívnych kolegov Katarína Boháčová, Vladimír Hain, Tomáš Hanáček a Michal Brašeň vytvorila skvelý výstavno-spoločenský rámec vo vestibule, ktorý vydrží až do leta. Priestorový koncept presvedčil už pri prvej výstave Obchodná na Obchodnej, vďaka ktorej sa priestor modifikoval a dočasne pribudol do neho bufet pod značkou Archtung v spoluorganizácii Študentského parlamentu FA.

S konferenciou som vcelku, v rámci našej akademickej reality spokojný, kto chcel, prišiel, raut na záver stál tiež za to. Na budúci rok vyhlásime tému Strategické čelendže vo vzdelávaní, keď nájdeme dostatok organizačnej energie, otvoríme tému celej akademickej verejnosti.

Rozhovor pripravila a zhovárala sa Irena Doroťjaková

prof. Robert Špaček

prof. Bohuš Kováč

doc. Branislava Budkeová, dnes už bývalá kolegyňa si mimo program, pripravila pár slov o prof. Jánovi Antalovi

prof. Lumír Lýsek a dekanka doc. Ľubica Vitková

doc. Ing. arch. Jan Hrubý , CSc.
dekan Fakulty architektury VUT v Brně tiež povedal pár slov

zľava arch. Imrich Pleidel, doc. Zuzana Tóthová, arch. Branislav Puškár, prodekan FA, doc. Andrea Bacová

„EVERYTHING HAS TO DO WITH EVERYTHING“ (SOL89)

arch. Juanjo López de la Cruz

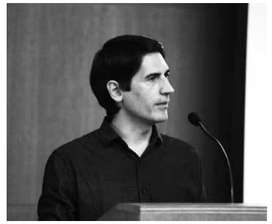

Mária Gonzalez a Juanjo López de la Cruz za španielskeho ateliéru SOL89 s pani dekankou doc. Ľubicou Vitkovou

Oslavy výročia 70:40 na pôde našej fakulty odštartovali 14. apríla učiteľskou konferenciou KONFUC 2016. Okrem oficiálneho programu konferencie, vystúpili špeciálni hostia – Mária Gonzalez a Juanjo López de la Cruz zo španielskeho ateliéru SOL89.
Všetko súvisí so všetkým – takto môžeme charakterizovať ich pohľad na architektúru. Prelínanie odbornej praxe, výučby a výskumu chápu ako prirodzenosť a nevyhnutnosť. Ateliér prekračuje rámec otázok architektúry a svojimi odpoveďami zasahujú celý organizmus sídla no zároveň tým ovplyvňuje seba. Výskum či projekt chápu ako obraz seba samých, ako mapu ich obáv, keď sa snažia meniť svet podľa svojich kritérií. Mária a Juanjo sú absolventi Escuela Tecnica Superior de Arquitectura de Sevilla z roku 2000 a získali najvyššie možné ohodnotenie svojich záverečných prác. Po ročnej stáži na l´Ecole d´Architecture de Paris-la Siene vo Francúzsku a práci pre slávneho španielskeho architekta Guillerma Vázquez Consuegra si v roku 2003 založili spoločný ateliér SOL89.
Ich tvorba je silne ovplyvnená kontextom, do ktorého má vstúpiť – od budov, ktoré vstupujú do rozrušeného organizmu mesta, po návrhy, ktoré pracujú s pôvodnou architektúrou ako determinujúcou, no živou substanciou. Počas ich prednášky nám predstavujú osem najzásadnejších projektov ich doterajšej tvorby. Ich prvou väčšou realizáciou bola budova radnice pre mesto Ayamonte – návrh, ktorý vstupoval do pomerne rozrušenej štruktúry mesta v kontakte na opustený park. Sme svedkami prehliadky ich tvorby. Budovy rôznych mierok, funkcie či povahy majú niečo spoločné – väčšina z nich pochádza z architektonickej súťaže a ich práce sa dostávajú do výberu toho najlepšieho, čo sa dnes na španielskej a európskej scéne tvorí. Ich práce publikujú v národných i medzinárodných časopisoch odborných časopisoch, sú okrem iného držiteľmi „Fassa Bortolo“ Silver Medal 2013 za udržateľnú architektúru, Wienerberger Brick Award 2014, Silver Medal of Fritz-Höger Preis 2014 či Grand Prix Philippe Rotthier of European Architecture, sú v prestížnom výbere „40 under 40“ najlepších mladých ateliérov Európy. Počas prednášky nestrácame pocit, že všetky tieto ocenenia sú oprávnené. Inšpiratívne, nadčasové a kvalitnou filozofiou podporené projekty, ktoré sú živé a fungujú. Všetko v duchu ich vnímania - architektúra nekončí postavením budovy, vtedy sa architektúra len začína.
Ich akademické pôsobenie a výskum sa venuje najmä téme architektonického myslenia. Hľadajú a pomenúvajú kľúčové lokálne a globálne problémy súčasnej architektúry. Pôsobia na viacerých španielskych školách architektúry, kde sa spolu so študentmi snažia hľadať umelecké a architektonické stratégie pre „vypĺňanie mesta“. V roku 2008 sa stali zakladajúcimi členmi časopisu „Proyecto Progreso Arquitectura“ indexovaný v Avery Index to Architectural Periodicals. Prednášajú na konferenciách a obdorných seminároch, ich články a rozhovory sú publikované po celom svete. Sú spoluautormi knihy „Cauderno Rojo“ od Paula Austera (University of Seville, 2010) a autormi kníh „Proyectors Encontrados“ (Recolectores Urbanos, 2012) a „El dibujo del mundo“ (Lampreave, 2014). V knihách sa autori venujú úvahám o výskume architektúry cez samotnú tvorbu – „research by design“.
Prednáška tohto výnimočného ateliéru bola pomyselnou „čerešničkou na torte“ na konci konferencie KONFUC 2016. Ostáva otázkou, prečo na prednášku niekoľkonásobného finalistu španielskeho vydania Bienále architektúry, ateliéru nominovaného na Mies van der Rohe Award 2015, bolo zvedavých len niekoľko desiatok študentov a pár pedagógov. Je to rastúci nezáujem o tento druh sprievodných podujatí na fakulte, nepreHľadnosť v ponúkanom programe, alebo sme sa len rozmaznali stále častejšími návštevami zahraničných ateliérov? Niektorí z nás si pamätajú na vôbec prvé prednášky cyklu 1x1, kedy Aula E. Belluša „praskala vo švíkoch“ aj pri predná škách slovenských ateliérov. Súčasná generácia študentov je mnohokrát aktívna vo vlastných projektoch, organizuje diskusie, prednášky, workshopy – je preto na mieste otázka, či takéto prednášky majú ešte na našej fakulte miesto, alebo sa doplnkový program k štúdiu vyprofiloval iným smerom.

Text: Ing. arch. Ivan Siláči
Autor je doktorand na FA
a bol organizátorom tejto prednášky na FA.
Foto: Matej Kováč

OBCHODNÁ NA OBCHODNEJ

Projekt Obchodná na Obchodnej bol určený prezentovaním fotografického materiálu z tridsaťročného zaznamenávania výkladov na Obchodnej ulici fotografom Ľubom Stachom.
Autori Monika a Ľubo Stacho realizovali projekt s viacerými realizačnými fázami. Jednou z nich bola výstava Obchodná na Obchodnej študentských prác, ktoré reagovali na ulicu a jej problematiku. Hlavným výstupom prác bola výstava spojená s vernisážou a premiérou dokumentu autora Marka Horbana o Obchodnej ulici, ktorú slávnostne otvoril Rudo Sikora na Fakulte architektúry STU v Bratislave. Výstava spoločne so slávnostnou premiérou dokumentu sa konala v utorok 19. apríla 2016 a trvala do 29. apríla 2016.

Zadanie témy Obchodnej ulice študentom Fakulty architektúry STU a študentom fotografie VŠVU v Bratislave bola najmä skvelou spoluprácou dvoch škôl a prínosom riešenia projektu, ktorý súvisí s praxou. Priestor a charakter Obchodnej ulice bol východiskovým zdrojom a materiálom pre semestrálny výskum študentov. Výsledky, ktoré boli vystavené vo foyer Fakulty architektúry STU ukázali rozmanitý prístup k spracovaniu témy.
Konzultácie za účasti Matúša Valla, Jindřicha Štreitla, Michaely Paštekovej, Dominiky Belanskej, Jána Kraloviča, Henriety Moravčíkovej a ďalších posúvali riešenia študentov dopredu. Najväčším prínosom bol fakt, že študenti pracovali na projekte, ktorý priamo súvisel s praxou. Semestrálne zadanie pre študentov Ateliéru Laboratórium fotografie na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave bolo zachytenie atmosféry a atribút Obchodnej ulice. Ulica sa mala stať ich inšpiračným zdrojom fotografických prác. Výsledné práce študentov dokazovali individuálne poňatie a variabilné koncepčné zameranie. Viliam Ondo vyhľadal vo svojej práci mestá, ktoré majú na urbanistickej mape Obchodnú ulicu a fotograficky ich zaznamenal. Alžbeta Frajková a Soňa Zemanová vyzývali prostredníctvom verejného podujatia ľudí, aby fotili Obchodnú ulicu a vytvárali tak databázu jej podôb. V duchu „street photo“ spracovala svoje fotografie študentka Kristína Močková. Anita Oraveczová portrétovala tváre Obchodnej ulice, predavačky a predavačov v ich obchodoch s ponúkanými atribútmi ich predajní. Snímky Leontíny Berkovej, ktorá pracovala s fasfoodovým jedlom zakúpeným priamo na ulici vyznievali ako vtipné a ironické komentáre „lifestylovej“ reklamnej fotografie. Sound-artový projekt založený na zbere zvukov Obchodnej ulice bol výstupom Viktora Šelestáka.

Mestské zásahy a architektonické dotvorenia boli úlohou pre študenta a študentky Fakulty architektúry STU v Bratislave. Pod pedagogickým vedením Matúša Valla a Dominiky Belanskej vznikli riešenia, ktoré zohľadňovali funkciu ulice a úsilie o zvýšenie jej atraktivity. Študentky doktorandského stupňa študia Katarína Bergerová a Daniela Majzlanová vytvorili grafický manuál sprievodcu Obchodnej ulice. V návrhu bol riešený aj mestský mobiliár s typológiou prevádzok a služieb. Tibor Antony v projekte prehodnotil funkciu výkladu ako identifikačného modelu. Výklad nebol len reklamnou plochou, ale aj súčasťou fasád ulice. Študentky Dominika Vrábelová a Zuzana Waszcuková odstraňovali reklamný smog a nahrádzali ho uceleným grafickým dizajnom.

Mgr. art. Paulína Ebringerová
Zdroj: publikácia Obchodná na Obchodnej 2015
Foto: Ľubo Stacho

možnosť na chodbách, prednáškach a cvičeniach stretnúť možno vyplašených, no nadšených študentov stredných škôl, ktorí chcú vedieť viac. Viac o našej fakulte, viac o tom, čo znamená študovať a pochopiť architektúru a dizajn. Po úvodných prednáškach Ing.arch. Branislava Puškára, PhD., ktorý ich previedol profilom školy a jeho absolventov. Oboznámil ich nielen s procesom výučby, no predstavil im aj rôznorodé podujatia, ktoré na fakulte organizujú nielen samotná škola, ale aj rozličné záujmové združenia a zoskupenia. Ako jedni z prvých sa zoznámili s priestormi laboratórií v suteréne školy, ktoré by mali byť v najbližších mesiacoch k dispozícii. Absolvovali niekoľko prednášok, oboznámili sa s priebehom cvičení, spoznali priestory školy. Naši tútori im odpovedali na otázky k vysokoškolskému životu, priebehu štúdia no zaujímali ich aj bežné otázky každodenného života študenta architektúry v hlavnom meste nášho štátu. To, že Mini – Erazmus k nám na fakultu priviedol šikovných študentov so záujmom o svoju budúcnosť ukázali najmä otázky, ktoré sa týkali mimoškolských aktivít, medzinárodnej spolupráce medzi univerzitami, možností študijného vycestovania do zahraničia, uplatnenia po škole alebo úrovne výskumu, ktorý fakulta vykonáva.

V závere programu sme uskutočnili medzi študentmi anketu, aby sme získali spätnú väzbu smerom k organizovanému programu a zistili, aké informácie považujú za najprínosnejšie. Niektorí chválili prednášky z urbanizmu, či staviteľstva, iný zas návštevu galérie alebo priebeh konzultácií na dizajne. V rôznorodom programe si každý z nich našiel niečo iné, čo ho zaujalo. Všetky dotazníky však hovorili o pozitívnom prínose a program hodnotili ako veľmi zaujímavý. Vyzdvihli diskusie a rozhovory s tútormi a študentmi, medzi ktorými spoznali inšpiratívnych ľudí, ktorí im ukázali príležitosti, aké im štúdium na FA STU ponúka. Autentický zážitok a osobný prístup, ktorý im študenti FA STU ponúkli sa stali alternatívou voči nelichotivo znejúcim hodnoteniam slovenského školstva verejnosťou. Práve pocit chýbajúcich príležitostí privádza študentov k zvažovaniu odchodu za vzdelaním do zahraničia, ich rozhodovanie v tejto chvíli nie je len o odbore, či univerzite, na ktorú sa vyberú, ale aj o krajine, kde svoje vysokoškolské vzdelanie absolvujú. Preto je pozitívnym výsledkom, že až 12 zo 17 študentov zážitky z programu Mini – Erazmus presvedčili, že FA STU sa pre nich stáva fakultou, na ktorú si chcú podať prihlášku.

Napriek nespornej snahe vedenia a ostatných skupín, ktoré sa snažia spropagovať našu fakultu pre verejnosť, zabúdame na to podstatné. Aktívna komunikácia s tými, ktorí na našu fakultu iba smerujú. Sme svedkami mimoriadne masívnej kampane niektorých fakúlt – organizujú nábory, dni otvorených dverí, vysielajú svojich študentov na stredné školy v snahe nalákať čo možno najväčší počet študentov. Pri dlhodobo nízkom počte študentov, ktorí ukončujú strednú školu je o to dôležitejšie bojovať o každého jedného študenta. Ako fakulta organizujeme Noc architektúry, prednášky či výstavy – no tieto všetky sú atraktívne najmä pre študentov a absolventov školy, nesmieme očakávať, že stredoškoláci z celého Slovenska sa touto formou zoznámia s našou fakultou a že tým pomôžeme k počtu hlásiacich sa na našu školu. Na pôde našej fakulty sme Mini – Erazmus organizovali tretíkrát a môžeme konštatovať, že táto forma komunikácie so stredoškolákmi nestačí. Máme záujem, aby sme vyvíjali také aktivity, ktoré nás priblížia študentom strednej školy v ich prirodzenom prostredí. Vieme si predstaviť program, kde naši aktívni študenti predstavujú štúdium na našej fakulty priamo na stredných školách, z ktorých pochádzajú. Vieme si predstaviť spoluprácu, kde stredným školám poskytneme tútora z našej fakulty, ktorý môže komunikovať so záujemcami o štúdium architektúry a pomáhať im v ich rozhodnutiach vo výbere predmetov a smerovaní svojich záujmov tak, aby nastupujúci študenti boli kvalitnejší a presvedčenejší o správnosti svojho rozhodnutia – študovať na Fakulte architektúry STU.

Organizátori a autori článku: Bc. Alexandra Havranová a Ing. arch. Ivan Šiláči

STREDOŠKOLÁCI NA PÔDE FA STU

„Mini – Erazmus je nový koncept vzdelávania, ktorý umožňuje študentom strednej školy na jeden týždeň navštíviť svoju vysnívanú univerzitu. Stredoškoláci tak majú jedinečnú príležitosť zažiť na vlastnej koži realitu vysokoškolského života a to ešte predtým, ako si podajú prihlášku a zmenia tak svoj život navždy."

Future Generation Europe, ako hlavný organizátor podujatia, pripravil aj túto jar projekt, ktorý umožňuje stredoškolákom zoznámiť sa s prostredím vysokej školy. Do programu sa zapojila aj naša fakulta. V dátume 03. – 07. apríla sme mali

FOYER PO NOVOM!

Najstaršia škola architektúry na Slovensku oslavuje. Rok 2016 je dôležitý pre pedagógov aj študentov architektúry ako aj všetkých absolventov fakulty dvomi medzníkmi. Prvým je 70-ka, ktorá znamená sedemdesiat rokov architektonického vzdelávania na Slovensku a druhým 40-tka, ktorá predstavuje štyridsať rokov od vzniku Fakulty architektúry STU (pôvodne SVŠT).

V kontexte spomínania aj prvej várky osláv sa pár dní pred učiteľskou konferenciou KONFUC 2016 pretvoril priestor foyeru na Fakulte architektúry. Vložená interiérová inštalácia a vymedzenie plôch páskami priestor rozdelili na viaceré zóny: javisko, hľadisko, police, ležovisko a bar. Autormi interiérovej inštalácie sú Katarína Boháčová, Tomáš Hanáček a Vladimír Hain a autorom grafického dizajnu je Michal Brašeň. Inštalácia nepochybne priestor nielen zariadila, ale aj zútulnila a scelila. *„Predstavme si školu, v ktorej sa naplno tvorí a vystavuje, o veciach diskutuje, kde sa architektúrou žije..."* píše sa na vstupnom paneli. A inštalácia je naozaj v tomto duchu navrhnutá, bežia tu prednášky, diskusie, uskutočnila sa prvá výstava, študenti tu posedávajú, polihujú, pracujú aj sa tu všeličo konzumuje. Hoci na počiatku v inštalácii bar nefiguroval, skôr akási obrovská kvetinová clona, resp. kvetináč, pod vplyvom potrieb expozície Obchodná na Obchodnej bolo nutné priestor zmodifikovať: pozitívne. Zmena s barom, kde prevádzku baru zastrešujú protagonisti z občianskeho združenia Archtung, nás všetkých potešila. Vďaka zmene celého priestoru, čo aj dočasnej, bude trvať do leta, je vo foyeri stále rušno a plno.

–red.,
foto: Matej Kováč–

A

INFORMAČNÉ LISTY FA STU BRATISLAVA
ročník 23, 2015/ 2016, # 8 október
Prvý raz vyšlo ako Informačný bulletin v marci 1992.

VYDÁVA: FA STU, Námestie slobody č. 19, 812 45 Bratisla
ŠÉFREDAKTORKA: Ing. arch. Irena Dorotjaková
KONTAKT: 0918 665 026, 02 / 57276178
E-MAIL: dorotjakova@fa.stuba.sk
DIZAJN/LAYOUT: Lenka Hámošová, MDes.
FOTOGRAFIE: Mgr. art. Matej Kováč,
Ing. arch. Irena Dorotjaková, archív FA STU
ISSN 1337-2475
REGISTRÁCIA MK: EV 2962/09

:70:50:

VÝROČIE VÝUČBY ARCHITEKTÚRY
VÝROČIE ZALOŽENIA FA STU

Za obsah dodaného príspevku zodpovedá autor.